

Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації

Харківська академії неперервної освіти

Слобожанські перлини

*Альманах
дитячої
літературної
творчості*

Випуск 22

Харків
2023

УДК 821.161.2

С 48

За загальною редакцією

*Покроєвої Л.Д., кандидата педагогічних наук, доцента,
ректора Харківської академії неперервної освіти*

Упорядник:

*Клімова С.В., методист Центру методичної та аналітичної
роботи Харківської академії неперервної освіти*

**Слобожанські перлини. Альманах дитячої
літературної творчості. Випуск 22. – Харків:
Харківська академія неперервної освіти, 2023. –
164 с.**

До двадцять другої збірки ввійшли найкращі прозові та віршовані твори учнівської молоді Харківської області – переможців і учасників конкурсів з української мови та літератури, що проводилися Міністерством освіти і науки України, Департаментом науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації та Харківською академією неперервної освіти протягом 2022/2023 навчального року.

Рекомендуємо використовувати учнівські твори на уроках української мови та літератури, історії України, а також у позакласній виховній роботі.

© Харківська академія неперервної освіти

Дорогі читачі!

Ось уже двадцять другий рік Вашій увазі пропонується випуск альманаху дитячої літературної творчості «Слобожанські перлини». І другий рік, як ми випускаємо цей збірник в умовах війни, спричиненої агресією росії. А це означає, що Українська держава, її захисники роблять усе, щоб діти та молодь продовжували навчатися, брати активну участь у мовно-літературних конкурсах, удосконалювати свої творчі здібності, зростати гідними громадянами своєї країни.

Наш збірник – це зібрання найкращих робіт переможців мовно-літературних конкурсів – учнів закладів загальної середньої освіти Харківщини за минулий навчальний рік. Тут Ви знайдете цікаві знахідки і справжні перлини творчості юних харків'ян, простежите зростання їхнього інтересу до мови, культури, історії та сучасності України, любові й пошани до видатних українських митців слова. Наразі провідною і найбільш значимою в роботах школярів залишається патріотична тематика, причиною чого є їх величезна любов до рідної землі, великої і малої батьківщини, домівки, друзів та родини.

Упорядковуючи двадцять другий випуск альманаху, ми подаємо на розсуд читачеві творчий доробок переможців інтелектуальних учнівських змагань, що відбулися у 2022/2023 навчальному році: Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка, Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості, Фестивалю ораторського мистецтва, що був присвячений 300-річчю видатного українського філософа, письменника, мислителя і генія Григорія Савича Сковороди, чий багато творів були написані на нашій харківській землі. Темою фестивалю став вислів Г.Сковороди «Пізнай себе, свій рід, свій нарід, свою землю – і ти побачиш шлях у життя».

Своїми роботами переможці названих вище конкурсів продемонстрували як літературні таланти та активну життєву

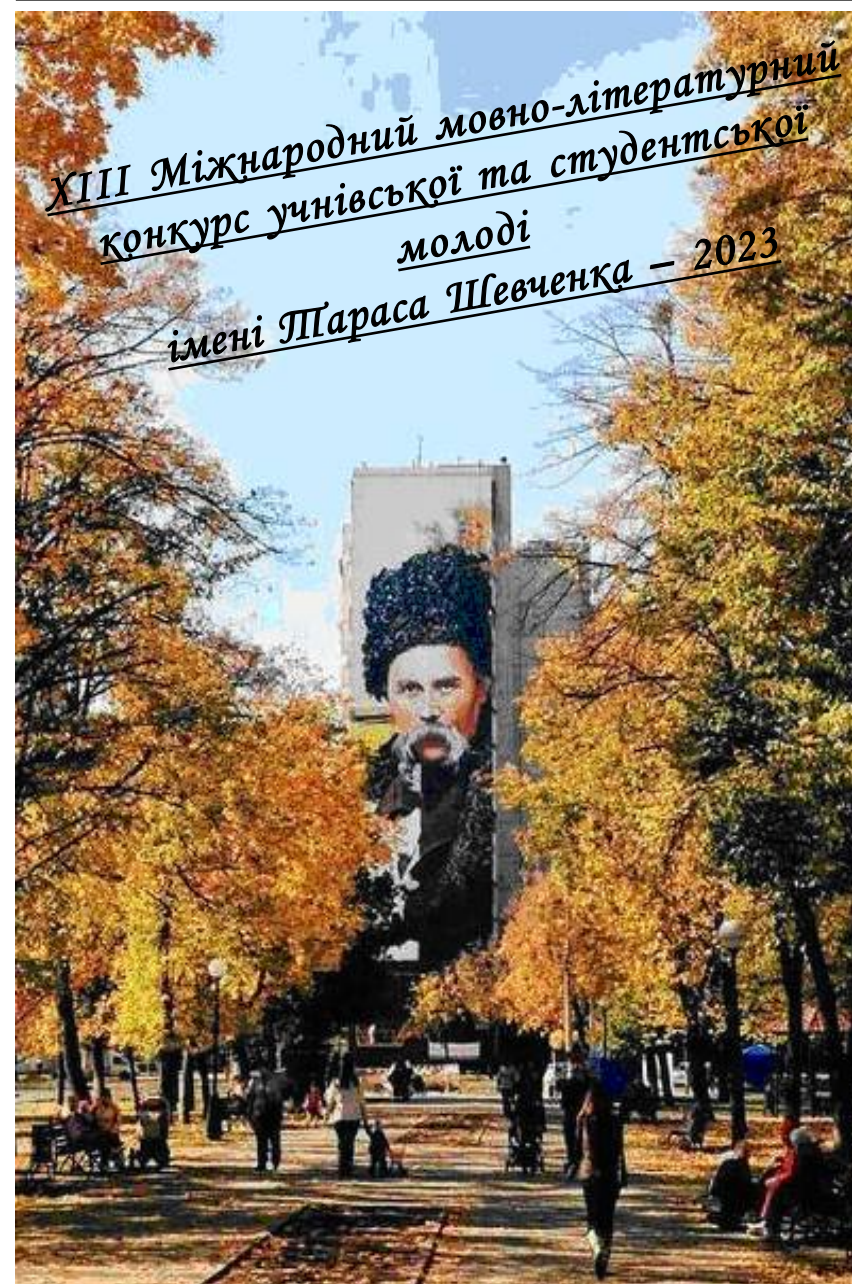
позицію, так і громадянську пристраєність, глибокий розум і тонкий естетичний смак, зарекомендували себе здібними особистостями, спрямованими на творчу самореалізацію. Переможці учнівських мовно-літературних конкурсів – справжня еліта не лише Харківщини, а й України, еліта, яка своїм умінням, талантом веде суспільство вперед, примножуючи національне інтелектуальне багатство.

Зміст творів цих школярів демонструє нам, що вже сьогодні діти розуміють: треба буде ще багато чого навчитися – гідно жити й працювати в цивілізованому суспільстві, завжди створювати навколо себе атмосферу натхненної праці, творчого ентузіазму, бажання пізнавати й творити. У роботах, уміщених до альманаху, яскраво розкрилась особистість їх авторів, емоційність, працелюбність, самобутність, уміння критично осмислювати події. Школярі виявили глибокі знання історії нашої держави, патріотизм і віру в майбутнє України, готовність до участі в розбудові її державності, показали себе національно свідомими громадянами, патріотами своєї країни.

Приємно зазначити, що велика кількість творів – від учнів сільських шкіл. Упевнені, що серед авторів альманаху є майбутня зіркова еліта, талановиті учні, котрі за сприятливих умов через деякий час можуть стати письменниками. Але яку б професію вони не вибрали, ми переконані, що почуття любові до рідної землі пронесуть крізь усе життя.

Тож побажаємо їм широкої та світлої дороги до знань, наполегливості в досягненні поставленої мети, високих творчих злетів, успіхів сьогодні та й у майбутньому!

З повагою та надією, упорядники

На виконання Указу Президента України від 30.09.2010 № 928/2010 «Про Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка» у 2022/2023 навчальному році в Харківській області стартував XIII Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка. Метою його було вшанування творчої спадщини видатного сина українського народу Тараса Григоровича Шевченка, виявлення творчо обдарованої учнівської та студентської молоді, майбутнього сузір'я літературних митців, розвиток їх творчого потенціалу, виховання в молодого покоління українців поваги до державної мови й традицій свого народу, підвищення рівня мовної освіти в Україні.

До оргкомітету III (обласного) етапу Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської молоді імені Тараса Шевченка надійшло 427 робіт переможців II (районного) етапу конкурсу майже з усіх територіальних громад області, міста Харкова, закладів освіти обласного та державного підпорядкування.

До участі в III (обласному) етапі конкурсу було допущено 64 учні 5–11 класів закладів загальної середньої освіти, закладів освіти обласного та державного підпорядкування.

Найкращі роботи переможців II (на рівні територіальних громад) етапу відбиралися як за кількістю набраних балів, так і за якістю виконання завдань, які перевірялися вчителями – членами журі конкурсу. Саме цим пояснюється визначення кількісно-якісного складу учасників III (обласного) етапу змагання.

Творчі роботи конкурсантів оцінювалися відповідно до їхньої специфіки з урахуванням складності, обсягу, важливості у визначенні рівня комплексної мовно-літературної підготовленості учасників, спираючись на оцінювання навчальних досягнень школярів згідно з чинними навчальними програмами.

Учасники конкурсу мали показати мовну грамотність, здатність до критичного мислення, до фахового аналізу мовно-літературного й культурно-історичного матеріалу, а також творчі здібності у володінні художнім словом, що надасть можливість віднайти майбутніх поетів, прозаїків, талановитих митців слова. Обсяг і рівень складності

конкурсних завдань мали забезпечити якнайповніше розкриття особистості, інтелектуальних можливостей і творчих здібностей учнів.

Журі III (обласного) етапу Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка визначило 21 переможця:

I місце

1. *Оболенцев Нікіта*, учень 5 класу Харківської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 167 Харківської міської ради Харківської області.

2. *Песчанський Єгор*, учень 6 класу Харківської гімназії № 55 Харківської міської ради Харківської області.

3. *Габай Поліна*, учениця 7 класу комунального закладу «Смирнівський ліцей» Лозівської міської ради Харківської області.

4. *Ковтун Адріана*, учениця 8 класу комунального закладу «Харківська гімназія № 6 "Маріїнська гімназія" Харківської міської ради Харківської області».

5. *Курушина Ксенія*, учениця 9 класу Харківської гімназії № 46 Харківської міської ради Харківської області.

6. *Ворончук Кристина*, учениця 10 класу Балаклійського ліцею № 3 Балаклійської міської ради Харківської області.

7. *Ступа Яна*, учениця 11 класу комунального закладу «Харківський навчально-виховний комплекс "Гімназія – школа I ступеня" № 24 Харківської міської ради Харківської області».

II місце

1. *Крячко Анастасія*, учениця 5 класу Балаклійського ліцею № 3 Балаклійської міської ради Харківської області.

2. *Синельник Вікторія*, учениця 6 класу Харківської спеціалізованої школи I-III ступенів № 75 Харківської міської ради Харківської області.

3. *Зірка Варвара*, учениця 7 класу Харківського технічного ліцею № 173 Харківської міської ради Харківської області.

4. *Клубань Ілля*, учень 8 класу Харківської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 164 Харківської міської ради Харківської області.

5. *Кисіль Юлія*, учениця 9 класу комунального закладу «Пісочинський ліцей Пісочинської селищної ради» Харківського району Харківської області.

6. *Скобелева Даніела*, учениця 10 класу Харківської гімназії № 172 Харківської міської ради Харківської області.

7. *Стрілець Вікторія*, учениця 11 класу Балаклійського ліцею № 1 ім. О.А. Тризни Балаклійської міської ради Харківської області.

III місце

1. *Зінов'єва Дар'я*, учениця 5 класу комунального закладу «Первомайський ліцей № 6 Первомайської міської ради Харківської області».

2. *Одерій Вікторія*, учениця 6 класу Борщівської гімназії Балаклійської міської ради Харківської області.

3. *Барабаш Олена*, учениця 7 класу комунального закладу «Харківська гімназія № 47 Харківської міської ради Харківської області».

4. *Кулик Маргарита*, учениця 8 класу Колонтаївського ліцею Краснокутської селищної ради Богодухівського району Харківської області.

5. *Яндола Евеліна*, учениця 9 класу Харківської гімназії № 55 Харківської міської ради Харківської області.

6. *Жургур Дмитро*, учень 10 класу комунального закладу «Харківський навчально-виховний комплекс "Гімназія – школа Іступеня" № 24 Харківської міської ради Харківської області»

7. *Требін Данило*, учень 11 класу Харківської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 139 Харківської міської ради Харківської області.

Моя перша «зустріч» з Тарасом Григоровичем Шевченком

Оболенцев Нікіта, учень 5 класу
Харківської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 167
Харківської міської ради Харківської області

Учитель: *Шишкова Антоніна Анатоліївна*

У нас вдома є Книга. Вона – велика, важка, у ній багато цікавих картинок, фото, ілюстрацій, на обкладинці написано – «Кобзар».

Коли я був зовсім маленьким, ця книга здавалась мені загадковою і цим до себе притягувала. Тоді я ще не вмів читати, тільки гортав сторінки і дивувався, як уважно за мною стежать очі вусатого незнайомця, про якого мама з повагою і гордістю говорила: «То наш Тарас!». А ось відкрив я для себе Шевченка тоді, коли поїхав в село до тітки. У неї навколо будинку великий садок. Якось навесні, коли дерева в садку вже цвіли, ми пили чай під білосніжними вишнями. Світило лагідне сонечко, вже літали працюваті бджілки, гули якісь жуки. Мама весело проговорила: «Садок вишневий коло хати, хрущі над вишнями гудуть...». Звісно, мене одразу зацікавило оте слово – «хрущі». Я вже чув їхнє гудіння, але не бачив, хто ж так гуде. І ось мама мені розказала про цих комах, а потім піймала одного хруща, і я його добре роздивився. Жук повзав по моїй долоні, легенько її дряпаючи, а потім розправив крильця й полетів зі своїм дивним та сердитим гудінням.

А ввечері мама дістала з полицки «Кобзар» і прочитала вірш Тараса Шевченка «Садок вишневий коло хати». Я тоді не все зрозумів у вірші, але мені сподобалися слова, які легко

запам'ятовувалися, так, що легко можна було намалювати цілу картину вечері селян у вишневому садку. Природа у вірші була дуже справжня, красива і майже жива. Мені здається, що я навіть відчував запах молодих вишневих дерев, уявляв втомлених плугатарів, які повертаються з поля, а вдома їх ждуть ласкаві матері, які вже приготували вечерю.

І раптом зрозумів, чому поет захотів написати цей вірш. Шевченко змалював у ньому характерний сільський пейзаж, сімейний затишок, злагоду в родині. Це була часточка моєї України, яку знав і любив поет, і яку так само полюбив і я. Цей вірш став немовби посланням до моїх сучасників. Таким було моє перше знайомство з Шевченком. Потім, уже в школі, коли вчителька розповідала нам про непросту долю поета, я дивувався, як його серце не зачерствіло, і він зміг написати багато теплих і щирих слів про рідну країну. Незабаром знову прийде вишнева весна в нашу Україну. Чекаю її з нетерпінням. Шевченкова весна несе мир, віру, надію.

Шевченко в моєму житті

Крячко Анастасія, учениця 5 класу

Балаклійського ліцею № 3

Балаклійської міської ради Харківської області.

Учитель: Рябініна Наталія Олександрівна

Геніальна особистість, талановитий художник, патріот і борець за кращу долю нашого народу – таким увійшов Тарас Шевченко в українську історію, таким його знає увесь світ. Його «Кобзар», що розійшовся по різних країнах мільйонними тиражами, перетворився на настільну книгу в кожній родині.

Моє знайомство з Тарасом Григоровичем розпочалося дуже

давно. Ще коли мені було два чи три роки, мама вже читала мені вірші Шевченка. Рядки його вірша «Садок вишневий коло хати...» пробудили в мені почуття душевного спокою та гармонії, зачарували красою української природи, навчили шанувати родину й цінувати працю.

Поет писав вірші щиро, правдиво, закликав поважати рідну мову, знати історію свого народу. Мені особливо сподобалися проникливі волелюбні рядки, які висловив поет у «Заповіті»:

Кайдани порвіте

І вражою злою кров'ю

Волю окропіте.

Читаючи вірші Кобзаря, я знаходжу відповіді на багато питань, які мене хвилюють. Серед найвідоміших митців світу не знайдеться, мабуть, іншої людини, яка б вийшла з кріпацької сім'ї й досягнула духовних вершин. Тарас Шевченко вчить нас любити людей, цінувати родинне щастя, а його особисте життя є зразком вірного служіння рідному народу. Тарас Шевченко оспівував лицарів національного духу, великих діячів козацької доби всупереч прагненню імперської влади швидко стерти з пам'яті народної навіть згадку про ті часи та події, про тих героїв.

Тож пишаймося тим, що маємо такого славетного земляка, черпаймо зі скарбниці його творчості любов до рідного народу, силу й енергію заради України, заради миру і злагоди у всьому світі. Кожне слово поета проникне глибоко в серце, змушує задуматися: хто ми, чії діти:

Не вмирає душа наша,

Не вмирає воля...

Захоплена глибиною його думок, пристрастю і красою поезій, я пронесу ім'я і заповіти великого українського генія через усе життя.

Незбагненна сила слова Шевченка

*Зінов'єва Дар'я, учениця 5 класу
комунального закладу «Первомайський ліцей № 6
Первомайської міської ради Харківської області».*

Учитель: Тушева Тетяна Василівна

*До мене сьогодні всміхнувся Шевченко
З картини, що там, на стіні...
Леся Храплива*

Коли саме з'явився Шевченко в моєму житті? Мені здається, що він був у ньому завжди. З раннього дитинства батьки читали мені вірші Кобзаря. А одного разу навіть подарували книжечку з яскравою обкладинкою. Навіть не здогадувалася, що за мить порину у світ геніального Шевченкового слова.

Особливо мені сподобалися картини красивого й теплого українського вечора, які поет описав так просто і щиро, що здавалося: ти там, у цьому вишневому садку:

*Сім'я вечеря коло хати,
Вечірня зіронька встає...*

Я була впевнена, що цей вірш саме про наш садок, його вишневу розкіш і красу. Ось таку силу має слово Шевченка.

А вперше розповів мені про видатного українського поета мій дідусь, який завжди любив відпочивати в саду. Із розповідей мого дідуся я дізналася і про інші вірші Тараса, у яких він уславлював мужність козаків і гайдаків, змальовував сильних духом борців за волю рідного народу. Із гордістю розповідав дідусь і про незвичайну силу духу і нескореність самого Шевченка.

Згодом я прочитала вірші Шевченка «Мені тринадцятий минало», «Гече вода з-під явора...». Простими щирими словами змальовує поет красу рідної землі, будить почуття, які назавжди залишаються в серці:

*Пишається калинонька,
Явор молодіє,
А кругом їх верболози
Й лози зеленіють.*

То ж для мене Тарас Шевченко є прикладом того, як треба любити життя, рідну країну, людей.

Хто ти для мене, український генію?

*Песчанський Єгор, учень 6 класу
Харківської гімназії № 55 Харківської міської ради
Харківської області*

Учитель: Надточій Ірина Володимирівна

*Свою Україну любіть.
Любіть її... во время люте,
В остатню, тяжкую минуту
За неї Господа моліть.
Тарас Шевченко*

Шевченкове слово... Воно різне й мінливе за настроєм, як людське життя. Немає жодної події в нашій історії, якої б поет не торкнувся пером провидця. Важким було дитинство майбутнього поета, але зростав він серед мальовничої української природи, яка всі майбутні роки звучала ліричною ноткою в його

неперевершених поезіях. І ми з дитинства сприймаємо слово Кобзаря як дороговказ у житті.

У невеличкому вірші «Садок вишневий коло хати» поет зумів передати мальовничу картину весняного українського вечора. Усе навколо завмира, тільки чутно голоси дівчат та пісні невтомного соловейка.

Перед нами постають ліричні замальовки українського села з усіма їх яскравими барвами: заліті вишневим квітом садки, хрущі, що надвечір сповнюють садки своїм гудінням, сім'я, що вечеряє коло хати, плугатарі, які повертаються з поля. Так гармонійно переплітається життя людини і природи. Мені здається, що поет хотів донести читачеві: увесь світ навколо повинен бути сповнений щастя.

Для більшості українців слова Кобзаря звучать як Біблійні істини.

Відомі з дитинства слова Шевченка набувають сьогодні нового змісту. У них звучить надія на життя, у якому немає місця злу, насильству, у якому люди не знають слова «неволя».

Віра Тарасова – пророча, бо рядки його віршів звучать від імені мільйонів. Його твори – це вся Україна на долоні, це слова, що зміцнюють вільнолюбивий дух моїх земляків, загартовують та відроджують козацьку силу українців.

Тож можна сказати, що кожен з нас має свого Тараса в серці, але кожен однаково черпає силу і віру в перемогу з його творів.

Дивоцвіт поетичного слова Шевченка у вірші «Зацвіла в долині червона калина»

*Синельник Вікторія, учениця 6 класу
Харківської спеціалізованої школи I-III ступенів № 75
Харківської міської ради Харківської області.*

Учитель: Боброва Віра Леонідівна

Ще з дитинства мені глибоко запала в душу мамина пісня, у якій лунали – переливались чудові рядки:

*Зацвіла в долині
Червона калина,
Ніби засміялась
Дівчина-дитина.*

І перед очима завжди поставав образ усміхненої дівчини – калини, одягненої в розкішну, мережану сукню з ніжних яскраво-білих квіточок, а на голові – віночок з червоних ягід у зеленому та жовтогарячому листі.

Я прислухаюся і чую неповторну пісню: то на гілочці щебечуть витьохкує соловейко, та так, що душа наповнюється передчуттям радості і безмежного щастя.

Вдихаю цілющі аромати зеленого різнотрав'я і біжу уявною стежиною, яка веде мене до біленької хати, що потонула в рожевому цвіті вишневого садка.

А хто ж та дівчина в красивій вишиванці, що вийшла з хати? Та то ж вона – дівчина-калина із моїх дитячих видінь. А назустріч їй поспішає козак молоденький, який ніжно цілує кохану. Їхні стосунки незаймані й чисті, як пісня, що лине високо в синє небо.

А золоте сонце своїм золотим промінням ніби благословляє молоду закохану пару, і хатину, і звивисту стежку, і всю Україну.

І я розумію, чому цю пісню на слова Шевченка так любить співати моя мама.

Цей вірш я читаю серцем, бо він наповнює мене вірою в щасливе майбутнє України і викликає в моїй душі поетичний відгомін:

А послухайте: у гаї соловей співає.

Ні, не сон, не сновидіння – мабуть, я у раї...

А на небі сонце світить, йому все радіє.

І на все життя щасливе дарує нам Надію.

Кожне слово Тараса Шевченка немовби оселяється в моїй душі. Завдяки Шевченковій поезії я зрозуміла, що основою нашого життя є Добро і Любов, Щирість і Вірність, Краса і Гармонія.

Нам треба голосу Тараса...

*Одерій Вікторія, учениця 6 класу Борщівської гімназії
Балаклійської міської ради Харківської області*

Учитель: Сидоренко Майя Віталіївна

Чи має силу Слово? Звісно, якщо воно народжене, виліплене самим Тарасом Шевченком. Недарма говорять, що в поетичних творах митця передбачено долю України.

Спробую уявити «внутрішнім зором» великого Кобзаря. Розумію, як це важливо тепер, коли триває запекла війна. Люди сьогодні в молитвах звертаються не лише до Бога, але й до слова Шевченка, бо має воно якусь особливу силу.

Беру в руки «Кобзар», відкриваю книжку. І полетіли слова-перли поета над Україною. Бачу казкові кольори світанку: золотий,

помаранчевий. Соловейко ще не спить і дарує світу свою ніжну мелодію. І немовби чуєш голос поета:

Тихесенько вітер віє.

Степи, лани мріють;

Між ярами над ставами

Верби зеленіють.

Як треба любити рідну землю, щоб так писати про неї!

Та ось зійшло сонце, обдарувало своїм золотом блакитне небо. Тихий спокій навкруги, і в тому спокої, мирі, злагоді і повинна жити людина. Шевченко завжди вірив у перемогу світла над темрявою, тому й виринали в його творчості такі красиві, сповнені спокою рядки.

Зелені верби – символ України й життя. Запах медової гречки, бузкові й блакитні кольори степу, ланів бентежать душу. Тарас Шевченко глибоко розуміє й відчуває навколишній світ, влучно передає словом усі настрої й переливи багатолітнього життя:

Сади рясні похилились,

Тополі по волі

Стоять собі, мов сторожа,

Розмовляють з полем.

Несе варту ця сторожа, щоб ніхто не знищив нетлінну красу. Сьогодні Шевченкове слово змиває срібною росою усі нещастя. Над вільними полями, селами та містами гордо майорять синій та жовтий кольори українського прапора, а слова Тараса протягом століть залишаються символом мужності та боротьби нашого народу за свободу, закликають берегти і боронити рідну землю.

Слово Шевченка – то неосяжний світ

*Габай Поліна, учениця 7 класу
комунального закладу «Смирнівський ліцей»
Лозівської міської ради Харківської області*

Учитель: Середа Інна Вікторівна

*Ну що б здавалося слова...
Слова та голос – більш нічого,
А серце бється, ожива,
Як їх почує.
Т.Шевченко*

За вікном сердито дме вітер. Він то стогне, то гомонить, часом зривається на спів, а то вис, ніби хижий звір. Певно, він сердиться, що ще немає снігу, щоб набрати його в жменю і жбурнути на тополю, що росте край дороги.

Зі свого вікна я добре бачу струнке дерево, що хитається, ніби намагається зрушити зі свого місця й захватися від вітру, який так йому дошкуляє. Мені здається, що то не звичайна тополя, а чорнобрива дівчина з твору Тараса Григоровича Шевченка. Вона струнка, висока, у неї карі очі, чорні брови, темне, схоже на смолу волосся. Це вона через тугу за коханим випила зварене борошкою зілля і навіки залишилася стояти тут, край дороги.

А он повз тополю постяглася на пагорб дорога. Здається, що вона була тут завжди.

Невідомо хто протоптав її колись дуже давно, але вона ніби вибита на ковдрі з сухої трави, тому Шевченко й називає такий шлях битим. Певно, колись сумував козак, дивлячись на старий

битий шлях, що заріс тереном і травною, бо не міг хлопець вчасно повернутися додому.

А он далі розкинувся широкий степ. Таким безмежним українським степом мандрували з хлопчиками – поводитирями сліпі Гомери України – кобзарі. Вони плекали пісню, славили волелюбність, розповідали у своїх думках і піснях про героїчне минуле українського народу. Без них, як і без унікального творчого доробку сина-патріота України Тараса Шевченка неможливо уявити історію української нації, її культурно-літературну спадщину.

Тарас своїм словом і сьогодні торкається душі й сумління кожного з нас. Вірші Кобзаря – це великий неосяжний світ, це біль і гордість за Україну.

Багатство рідного слова

*Зірка Варвара, учениця 7 класу
Харківського технічного ліцею №173
Харківської міської ради Харківської області*

Учитель: Кремінська Катерина Миколаївна

Читаючи віршовані рядки, ми одразу впізнаємо стиль поета. І однією з причин цього є нові для нас лексичні одиниці, які найбільше закарбовуються в пам'яті. От і поезія Тараса Шевченка також збагатила мій словниковий запас.

Готуючись цьогоріч до Великодня, прочитала вірш поета «На Великдень, на соломі» і запнула на слові «лиштва»: «А мені хрещена мати лиштву вишивала». Допитливість привела до словника, і я дізналася, що лиштва – це спосіб вишивання, коли шитво з лиця та зі споду має однаковий вигляд. Це мене захопило настільки, що поділилася з бабусею новим для себе словом, а

вона після цієї історії вишила мені сорочку лиштвою. Крім того, я зрозуміла, що в Шевченка лиштва – це символ достатку й смаку в одязі.

На уроці української літератури ми вивчали вірш Шевченка «Мені тринадцятий минало». Коли дочитали до рядків: «А дівчина при дорозі плоскінь вибирала», то учні запитали вчительку, що означає слово «плоскінь». Вона пояснила, що це різновид конопель, із яких робили полотно.

Так я почала мріяти про сукню з плосконі, яку вишиє лиштвою бабуся. Але була розчарована, бо дідусь пояснив, що з таких конопель роблять лише грубу тканину або мотузки для господарста. Тому швидше за все цей рядок у Шевченка означає, що дівчина була з бідної сім'ї, але була працьовита, допомагала дорослим.

А під час заходу про український традиційний одяг у сценарії мені дісталися рядки про плахту-червчатку:

*Ой плахотка-червчаточка,
Дивуйтеся, дівчаточка.
Дивуйтеся, парубки,
Запорізькі козаки.*

Із мамою досліджували значення слова «червчатка». Дізналася, що це плахта, виткана з яскраво-червоного шовку, бо українські дівчата були чепурушками. А Кобзар, виявляється, добре знав традиції національного українського одягу.

Ось такі відкриття показали, настільки поет глибоко знав народну мову. Ці приклади показують, як уважно ставився Тарас Шевченко до рідного слова. Тож і ми повинні добре знати й розуміти нашу рідну мову.

Слово Кобзаря об'єднує Україну

*Барабаш Олена, учениця 7 класу
комунального закладу «Харківська гімназія № 47
Харківської міської ради Харківської області*

Учитель: Шушура Діана Анатоліївна

Беру до рук таку стареньку, але дорогу для кожного члена нашої родини – книжку Тараса Шевченка Перегортаю сторінки... І вкотре переконаюсь, що твори великого Кобзаря вражають простотою і силою слова, надихають і закарбовуються в пам'яті назавжди.

Одним із моїх улюблених творів є балада «Тополя». Вона сповнена дивовижних епітетів, порівнянь, метафор, а ще – відкриттів. Читаючи цей твір, я по-новому зрозуміла значення слова «билина». Не секрет, що в нашій милозвучній мові слова можуть мати кілька лексичних значень. У своїх рядках: «Подивіться – серце нис: кругом ні билини», – поет говорить не про стебло рослини. Значення зовсім інше: автор має на увазі самотність. Немає нікого поруч: ні підтримки, ані тепла, ані рідної душі... Це значення вразило мене. Відтепер я вживаю це слово у своєму мовленні.

Дивовижним для мене стало й слово «мізерія», яке вживає Шевченко у творі «Буває в неволі іноді згадаю»: «Я всю мізерію оддав моїй Україні-небозі».

Шевченко виявляв до України синівську любов, завжди мріяв про її свободу і незалежність. Навіть на засланні всі думки Кобзаря були звернені до поневоленого народу, підтримували й надихали українців. Але все, що він робив для України, вважає «мізерією»,

тобто дрібницею. Проте я так не думаю, бо слово твоє вічне, Кобзарю! Воно закарбувалось у душі кожного українця назавжди.

Продовжую гортати сторінки «Кобзаря». Читаю:

Щоб лани широкополі,

І Дніпро, і кручі,

Було видно, було чути,

Як реве ревучий.

Мене вразив епітет «ревучий» і нашттовхнув на роздум. Я вважаю, що для Шевченка Дніпро – це не просто повноводна річка, це могутня стихія, що «реве та стогне». Це уособлення вільного козацького духу, незалежної України.

Сильний і ревучий Дніпро, як пророче слово Кобзаря, яке вселяє віру, незламність і лунає крізь століття!

Отже читаймо безсмертні твори Ковалю українського слова! Любімо й удосконалюймо українську мову!

Незмінний символ України

*Ковтун Адріана, учениця 8 класу
комунального закладу «Харківська гімназія № 6
"Маріїнська гімназія" Харківської міської ради
Харківської області»*

Учитель: Янченко Юлія Анатоліївна

Кобзар – геній українського слова, нащадок вільного козацтва і вірний син нескореного козацтва. На сторінках Шевченкових творів постає героїчне минуле нашого народу, оживають славетні постаті сміливих мужів, які зятято боронили свободу й незалежність країни в далекому минулому.

Різнокольоровим калейдоскопом міниться кінострічка історичних подій, які фільмують усі важливі моменти розвитку

держави. Перед очима постає один із таких епізодів: вирує море, темні хвилі виблискують на сонці, піднімаючись крутими горами та намагаючись зупинити впевнений хід козацьких човнів, які рухаються на Царград. На чолі війська славний отаман Іван Підкова. У цьому кадрі головний герой однойменної поеми Шевченка постає перед нами справжнім національним ватажком, безстрашним лицарем, здатним повести за собою військо. Автор захоплюється сміливістю і героїзмом завзятих лицарів, певною мірою навіть ідеалізуючи їх: «Було колись – запорожці вмiли панувати». Шевченко – режисер, який грає на контрасті минулого й сьогодення. Він вірить, що такий Підкова з'явиться і в його час, знищивши тяжкі й криваві кайдани кріпацтва, звільнивши народ від жахливого ярма царату.

Надзвичайно майстерно Тарас Григорович торкається надважливих істин, які є актуальними і нині. Ми стали свідками продовження історичної стрічки боротьби за незалежність і свободу українців. Змінюються оператори, герої, але головний режисерський задум реалізується епізод за епізодом. Дійсність укотре доводить пророчість слів Кобзаря: знову об'єднуються козаки – сміливі воїни Збройних Сил – довкола безстрашного ватажка. Сьогодні отаман Залужний пише свій сценарій перемоги України над кривавою імперією ХХІ століття – імперією зла, і кожний кривавий кадр сучасного трилеру викарбовує історію сучасної України, засвідчуючи, що в минуле рабства вже не буде вороття.

Шевченків фільм іще не скінчився... Правдиве слово Кобзаря продовжує звучати з уст його нащадків – відважних, сміливих, незалежних воїнів світла, янголів – охоронців на Землі!

Слово Шевченка – гасло свободи

Клубань Ілля, учень 8 класу Харківської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 164 Харківської міської ради Харківської області

Учитель: Можин Галина Анатоліївна

Хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього, хто не відає про славу своїх предків, сам не вартий пошани, – так влучно висловився відомий український поет Максим Рильський про те, що всі ми повинні знати й пам'ятати історію свого народу.

І хто, як не Тарас Григорович Шевченко прекрасно оспівав історичні події, які відбувалися в далекі часи на нашій землі. Поет завжди цікавився історією, пишався славним минулим нашої землі, вірив у незламність і силу духу свого народу.

Одним із відомих історичних творів Кобзаря є поема «Тарасова ніч». Розповідь лунає від імені кобзаря. Отож стає зрозумілим, що цей образ уособлює сам Шевченко.

У цій поемі ми відчуваємо біль за нашу рідну землю. Шевченко влучно говорить, що вона «зажурилась», «заплакала, як мала дитина». Поет у «Тарасовій ночі» возвеличує сміливість і героїзм українського народу, віру козаків у перемогу над ворогами. Автор називає головного героя Тараса Трясила «сизим орлом», бо саме він узявся віру рятувати. У творі просте козацтво виступає в Шевченка носієм свободи як індивідуальної, так і національної. Визначальною рисою характеру гетьмана є єдність його інтересів і позицій із простими козаками. Особливо приваблює те, що Тарас завжди радиться із козаками щодо того, як чинити далі, аби не піти урозріз із позиціями побратимів.

Читаючи «Тарасову ніч», я розумію, що історична подія, описана у творі, є до болю знайомою і нині. Ми знову страждаємо від нападів зловорожої сили. І для нас надзвичайно важливим є той приклад стійкості, мужності та рішучості, який демонструє Шевченко у своєму творі у боротьбі за волю України. Тарас Григорович дає нам зрозуміти, що наша доля в наших руках.

Як ніколи розумію, що сила держави проявляється в єдності її громадян. Тож пишімо історію нашої сильної і незламної України разом із Шевченком!

Велич слова поета і громадянина

Кулик Маргарита, учениця 8 класу Колонтаївського ліцею Краснокутської селищної ради Богодухівського району Харківської області

Учитель: Гончаренко Любов Іванівна

Народ без історії – це що? Недарма кажуть, що не знати історію може тільки нищий народ. І навпаки – той, хто зможе вистояти і перемогти найтяжчі злигодні, вартий пошани й гідності.

Шевченко не лише поет, а й літературний історик, чії твори дають нам можливість відчути найбільш героїчні сторінки української історії, стати майже свідками тих подій.

Так, у творі «Іван Підкова» Шевченко пише не тільки про козаків, а й про їх велику довіру до свого ватажка, про єдність духу козацтва. Шевченко закликав сучасників продовжувати їхню справу.

*Було колись – запорозці
Вміли панувати.
Пановали, добували
І славу, і волю...*

Але історія йде по колу і в наш час минуле перекликається з сьогоденням. У музеї нашого ліцею є «Кобзар». Це не звичайна книжка, бо передана з передової захисниками рідної землі. Ця книжка гріла чиясь серце в найскрутніші хвилини.

На сторінках видно сліди пальців воїнів і чи не найбільше їх там, де читаємо: «Борітеся – поборете!». Ці слова мають надзвичайну силу, вони закликають не здаватися, мотивують бійців до перемоги, наснажують вірою і силою духу.

Для нас, українців, надзвичайно дороге ім'я Шевченка. Мені здається, що поет відчував своє призначення: розповісти українському народові складну й героїчну історію його землі. Уся творчість Кобзаря пройнята пафосом усеспелюючого гніву проти будь-якого гноблення, на-силля, проти приниження людської гідності.

Я ще тільки починаю досягати творчість Тараса Шевченка, сподіваюся, що відкрию для себе всю велич слова поета і громадянина, зрозумію його думки. Уже сьогодні сила його слова карбується в моєму серці, а мужність і безстрашність духу наснажує до активного життя, боротьби за свободу й незалежність України.

Ніколи назад!

*Корушина Ксенія, учениця 9 класу
Харківської гімназії № 46 Харківської міської ради
Харківської області*

Учитель: Філон Наталія Володимирівна

Напевно, найкраще відео для привернення уваги до творчості Тараса Григоровича Шевченка уже записано. Цього року кадри зі звільненої Балаклії облетіли весь світ, вкотре переконавши: «Борітеся – поборете!». Так сильно і щемно, так болюче сучасно...

Ці події змусили мене замислитися про невідомі збіги, про неперервність зв'язку між поколіннями, про місця сили, про міць слова, що здатне залишатися з нами в найтемніші часи.

Чи було у вас коли небудь відчуття, як в один момент із пазлів збирається картина, як люди й події, розділені віками, поєднуються?

Переглядаю архів попередніх років і монтую відео з квадрокоптера: неймовірний Канів, велична Чернеча гора. Вода, гори, простір, повітря. І – вільний дух! Десь там ми – дрібненькі цяточки – кумедно розмахуємо руками. Опис маршруту, атмосферна музика, неймовірні краєвиди – гарантія вподобайок у TikTok. І тут натрапляю на файл «Дуб, що мене вразив», а потім на ще один – «Урочище». Точно! Того року ми поїхали Черкащиною і з Канева вирушили до Холодного Яру.

Панорамна зйомка дала можливість хоч трохи передати масштабність цього незвичайного місця. Тут усе просякнuto духом нескореності й незламності українського народу. Мабуть, тепер ці два слова – девіз нашого покоління. Ми щоранку пишемо в чатах: «Впораємося! Подолаємо!».

Лише зараз я збагнула, що якась невідома сила наче зшила ниткою кілька епізодів: мою подорож до Холодного Яру – символу вільного українського духу, вірш «Холодний яр», який поет написав після відвідин урочища, підписку на TikTok оркестру 93-ї окремої механізованої бригади «Холодний яр», бійці котрої боронять нашу землю, зокрема, й Харківщину.

«Це неймовірно, – говорить моя подруга, – такий збіг!». А я вже поєдную відеоряд з краєвидів урочища, рядків вірша Кобзаря, світлин рідної харківської землі, позначаю в публікації наших невтомних і незламних оборонців.

Музика... Яка ж тут має бути музика? Вагаюся... І роблю несподіваний вибір – «Мчать козаки!». Це найновіша пісня оркестру 93-ї бригади, у ній відчувається така сама сила, така сама впертість і сила волі, про яку писав Поет. Девіз бригади –

вислів «Ніколи назад!» такий суголосний Шевченковому «Борітеся – поборете!».

Фінальна фраза відеоряду: «Люди, розділені відстанню й віками, поєднуються, коли плакають справжні цінності».

Натискаю «опублікувати».

Наблизити Шевченка до кожного з нас

*Кисіль Юлія, учениця 9 класу комунального закладу
«Пісочинський ліцей Пісочинської селищної ради»
Харківського району Харківської області*

Учитель: Сидоренко Лідія Олександрівна

Після початку повномасштабного вторгнення на територію України питання недостатності вітчизняного контенту постало особливо гостро. А я, як людина, котрій давно хотілося викласти щось в Інтернет, вирішила, що саме час починати власну блогерську кар'єру. І хочу, щоб мої співвітчизники якнайбільше знали саме про Тараса Григоровича Шевченка.

Зрозуміло, що більша частина тих, хто полюбляє TikTok, – це мої однолітки. Тож міркую, що хотіли б почути мої ровесники про Кобзаря. На мою думку, жодного підлітка не зацікавить стандартизована розповідь про поета. Шевченко не тільки письменник, але й неперевершений художник. Мало хто знає, що саме малюванням він заробляв на життя.

Усім хочеться щось контраверсійне. Цікаво дізнатися про якісь факти, які роблять постать Шевченка більш зрозумілою, близькою до нас. І про такі факти не завжди пишуть у підручниках.

Де ж знайти цікаві деталі? Здається, що у всіх підручниках на поета одягли одну й ту ж маску страждань і стоїцизму.

Я, як людина, яка малює, насамперед хотіла б розглядати творчість Шевченка через його картини. Зокрема такі його роботи, як «Автопортрет», «Катерина», «Циганка-ворожка» подобаються мені найбільше. Щодо музичного супроводу, хотіла б обрати твори сучасних українських композиторів. Для демонстрації картин Шевченка гарно б підійшов приспів пісні «Персонажі», яку виконує гурт SadSvit. Молоді цікаво було б дізнатися і про автопортрет Шевченка в незвичайному капелюсі. До розповіді про цей автопортрет я б підбрала в якості музичного супроводу пісню «Мальви» у виконанні гурту «Жадан і собаки».

Гадаю, Тарас Григорович був би неймовірно щасливим, якщо б дізнався про вплив своїх віршів на свідомість нації. Тому цікаво було б організувати у соціальній мережі уявні інтерв'ю з Кобзарем. Адже саме Шевченко навчив Україну не «мовчати, як ягня, вилупивши очі», а рішуче боротися за свободу й незалежність.

А ще, написавши цей твір, я серйозно задумалась над тим, що стати відомою блогеркою непросто, але це дуже цікаво. І цілком можливо, що розпочну свою діяльність якраз роликом про такого знаного і водночас невичайного Тараса Григоровича Шевченка.

Думи Кобзаря – шлях через віки

*Яндола Евеліна, учениця 9 класу
Харківської гімназії № 55 Харківської міської ради
Харківської області*

Учитель: Смірнова Лариса Володимирівна

У кожної епохи є свій «тренд». Вони різні, ці тренди: одні невибагливі й швидкоминучі, а інші – навіки.

Тараса Григоровича Шевченка я вважаю найвеличнішим і вічним трендом України, що у своїй творчості зумів відобразити

споконвічні цінності українського народу, його прагнення до волі й незалежності. В усі часи українці цінували свободу та правду на своїй землі, піклувалися про Україну. І зараз зберігати ці цінності та передавати їх молодому поколінню допомагають сучасні технології, соціальні мережі. Якщо говорити про підлітків, то найбільш популярною є мережа TikTok. Майже кожен мій ровесник має цей додаток на телефоні. Дізнатися там можна про що завгодно. І самому можна поділитися з іншими своїми думками. Зокрема зараз набули популярності так звані «діпфейки». Основна їхня сутність у тому, що спеціальна програма оживлює фото. Не дивлячись на те, що подібні технології є маніпуляцією, їх можна використати в навчальних цілях. А отже, навіть через віки ми можемо поспілкуватися з Шевченком. Мені здається, що кращим саундтреком для одного з відео може бути пісня Артема Пивоварова та Надії Дорофєєвої «Думи», яка є переспівом відомого твору Тараса Шевченка.

Гадаю, кожному було б цікаво, які ж бо думи приходили б до Кобзаря в наші дні, колм загарбники вдерлися в Україну? Давіте уявімо, як би митець реагував, гортаючи новинну стрічку сучасного телеграмканалу, якими б ділився емоціями, які б поради дав українцям. Його серце б рвалося від подій у Бучі, Ірпені, Маріуполі. Разом з тим душу охоплювала б радість за звільнені нашими бійцями території. Він співчував би тим, хто зараз вимушено перебуває на чужині, адже зараз українці розкидані по всьому світу. Вважаю, що саме такий відеокоментар поета у мережі TikTok ще більше б об'єднав українців, бо весь світ знає сьогодні слова Шевченка «Борітеся – поборете!».

Поки б'ються серця

*Ворончук Кристина, учениця 10 класу
Балаклійського ліцею № 3 Балаклійської міської ради
Харківської області*

Учитель: Щербак Олена Євгенівна

Боротьба і молитва сьогодні є тими крилами, які, як на мене, дарують віру та надію. Шевченко – геній і пророк. І сьогодні, у тривожні часи вірші Кобзаря як ніколи важливі. Вони дають змогу повірити в себе, у свій народ, його міць і незламність. Чому ж Шевченко, який жив понад два століття тому, знов і знов повертаєх до себе увагу?

Якщо говорити про музичний кліп, який би я створила, то це було б театралізоване дійство під музичний супровід. Звучатиме «Ісаія. Глава 35». Чому цей текст? Для багатьох він невідомий. Багато хто щораз переосмислює його по-новому.

І оживає слово Тараса Григоровича, і бачиться в іншій площині, фоном якої є страшні події війни, що з'їдають сьогодні українські міста і села. Але стоїть Україна. Незламна, сильна, мужня. Таким я уявляю цей кліп. Під час виконання пісні на слова Шевченка молоді люди, одягнені в чорні костюми (театр тіней), будують сюжетну канву, відому та близьку кожному українцеві. Це історія країни, що твориться сьогодні. Це кадри боротьби наших людей на усіх фронтах: військовому, волонтерському, енергетичному, освітянському, культурному. Це й порятунок матерів із дітьми, і звільнення міст та сіл, домівок. Це кадри, які переконують, що сила – у єдності, а боротьба – спосіб подолати зло.

*І прийде час відродження!
Оживуть степи, озера,
І не верстовії,
А вольнії, широкії
Скрізь шляхи святії
Простеляться...*

Цей шлях буде освітлений сонячним промінням, це дорога кожного до себе. Усі ми будемо вдома, усі – разом.

Але кліп без потужної мелодії не вразить. Чи не так? Музика є важливим компонентом розуміння усієї концепції мистецького твору. Без сумніву, авторська композиція «Семантика» чернівецького гурту «Zarab» підійде якнайкраще. Сучасна українська мелодія зазвучить енергетично потужно, поступово досягаючи свого апогею, заворожуючи мелодією, яка буде литися сильним потоком.

Поєднавши воедино сильну музику, глибокий зміст тексту та розповідь про сучасні події, отримаємо вражаючий музичний кліп, який обов'язково стане хітом.

Вільне есе

*Скобелєва Даніела, учениця 10 класу
Харківської гімназії № 172
Харківської міської ради Харківської області*

Учитель: Каменська Ірина Вікторівна

Багато творів Тараса Шевченка стали відомими піснями. І варто приєднати до цього переліку ще один – вірш «Розрита могила». У ньому і сум, і біль поета за страждання народу, за долю України.

*Світе тихий, краю милий,
Моя Україно,
За що тебе сплюндровано,
За що, мамо, гинеш?*

Одного разу Тарас Шевченко побачив, як розкопували давню могилу, і відчув, що рідний край під владою москви – теж величезна могила, у якій поховали волелюбні прагнення минулих поколінь. А сучасники митця, «як ягнята», тягнуть ярмо кріпацтва, втративши бажання боротися. Хто винен? Хто піддався улесливим словам про дружбу, про допомогу?

У цьому творі Шевченко вперше у своїй творчості називає винуватця і причину кризового становища України в ті далекі часи. Поет картає нерозумну недалекоглядність Богдана Хмельницького, але вірш завершується сподіванням на те, що журба, сльози минуть, а незалежність і воля повернуться.

Чому важливий такий кліп для нашого часу? Відповідь: тому що вірш звучить як застереження майбутнім поколінням: не мають права українці забувати своє героїчне, козацьке минуле.

Саме зазирнувши в розкрити могилу, кожен має згадати, що до нього на цій землі жили цілі покоління, що боролись, любили та не забували своїх предків.

Наш час – це вже місяці й роки непростих випробувань. Ми не схилиємося перед загрозою російської навали. Як ніколи нас об'єднує не тільки бажання свободи, а й боротьба за незалежність і квітучість нашої країни. Тому кліп, який би я створила, складався б із частин, що символізували б минуле, сучасне і майбутнє України, відповідно – музика була б то тривожною, то спокійною і ліричною, то маршовою й переможною.

Глядач, поринаючи у звуки мелодій, бачив би знову козацькі могили, згадував про знедолений, покріпачений народ, перевертнів, що допомагали росіянам хазяйнувати на нашій землі у різні часи.

Але в кінці кліпу ці кадри змінюються: з'являються мужні постаті наших воїнів – захисників, бачимо подвиги воїнів у боротьбі з окупантами, бачимо звільнені землі.

Розуміємо: наша Україна обов'язково переможе. І все ж пам'ятаємо: уроки історії ми повинні пам'ятати, бо сьогодні ми воскресили минулу славу нашої держави, святу любов до рідної землі, яку повинен обороняти кожен із нас.

На мою думку, такий кліп показав би, якою могла бути наша доля за різного розвитку подій. Тільки знаємо основне: якою вона є завдяки мужності і силі волі нашого народу, наших захисників.

Духовний світоч мого народу

*Жургур Дмитро, учень 10 класу
комунального закладу «Харківський навчально-виховний
комплекс "Гімназія – школа І ступеня" № 24
Харківської міської ради Харківської області»*

Учитель: Радченко Юлія Вікторівна

Пісня... Натхненна й дзвінкоголоса. Урочиста й печальна. Вибухова й ніжна. Стримана й емоційна. Тривожна й радісна. Пісня-надія. Пісня-сповідь. Пісня-молитва. Пісня-душа. Пісня-заклик. Так, українці здавна славилися своєю пісенністю, утілювали в пісні сподівання, надії, реалії, мрії про майбутнє. Чи не так?

Пісні покликані торкатися найтонших струн людської душі, зачаровувати, надихати, окрилювати, вабити своєю чарівною мелодикою та спонукати замислитися над найважливішим. Вони поза часом, як і славетні українці, чиє правдиве слово покладено на музику, що здатна надихати, згуртовувати, вести вперед,

дарувати надію на щасливе майбутнє і навіть піднімати бойовий дух воїнів.

До таких митців слова належить і Тарас Шевченко. Геніальний Кобзар... Пророк, який уславив свій народ у віках. Він був палким патріотом і справжнім сином України. Хіба не його надактуальні сьогодні тексти про єднання, боротьбу за волю, за право бути господарем на своїй землі торкаються душ мільйонів українців, а ставши піснями, набувають особливого звучання, стають хітами. «Зоре моя вечірняя» у виконанні Оксани Мухи, «Бандуристе, орле сизий...» – у виконанні гурту «Шпилясті кобзарі», рок-версія «Заповіту» Миколи Осадчого та безліч інших шедеврів знайшли відгук і в моєму серці, змусили замислитися над тим, хто я, куди прямую, чи відчуваю себе частинкою тієї мальовничої і величної Шевченкової України, того самобутнього й мужнього народу, який сьогодні творить нову історію й доводить усьому світові, що ми – нащадки славетного Кобзаря – здатні боронити свою землю завжди і гідні бути нацією, що цінує волю понад усе.

А якби я був кліпмейкером? Цікаво, який твій твір, Кобзарю, покладений на музику, спробував би «оживити» у відео, щоб популяризувати надпотужну силу твого поетичного слова, відправити важливий меседж багатьом своїм співвітчизникам, усім українцям, чиї мрії сьогодні обпалені війною і чия сила духу нездоланна? Певно, не випадково одразу спав на думку вірш «Мені однаково, чи буду...». Хіба не здатна вразити сьогодні кожного з нас ця глибинна поетична медитація, роздуми над важкою долею власного народу, мотив відданості Батьківщині?

Цей вірш має потужне звучання, є не просто зверненням-попередженням сучасному поколінню українців, а ще й відбиває страшні реалії сьогодення, коли Україна знову в огні, знову потерпає від нападу колонізатора.

Тож яким я бачу відеокліп? Спробую висловити те, що підказує моє серце, окреслити вияв думок і тих образів, які б варто

було б візуалізувати. Певно, на початку відео я показав би уривок із вірша, який майстерно читав Богдан Ступка, а потім би зробив акцент на рядку, який би великими літерами було накладено на кадри, де показані картини художника Олега Шупляка шевченківської тематики, зокрема портрет-ілюзія із серії «Двовзори», а далі – картини самого Кобзаря, які відтворюють його долю як відбиття долі українського народу. А за тим – фото та відеофрагменти сьогодення – вибухи, руйнування, за тим – наших мужніх воїнів-українців на полі бою. Завершувався б мій кліп картиною «ЗСУ» того ж Олега Шупляка та мальовничими пейзажами рідного краю як символу нездоланності нашого народу.

Мені здається, що в моєму відео основним гаслом має стати те, що Кобзар – справжній патріот, приклад відданості й любові Вітчизні. Слава Україні і вічна шана Кобзарю!

Історію пишемо сьогодні

*Ступа Яна, учениця 11 класу
комунального закладу «Харківський навчально-виховний
комплекс "Гімназія – школа I ступеня" № 24
Харківської міської ради Харківської області*

Учитель: Румянцева-Лахтіна Оксана Олександрівна

Саме зараз, коли тишу мирного спокою розірвали вибухи, і чобіт росіян ступив на українську землю, усвідомлюємо, як сильно бажаємо миру для всіх співвітчизників. Тяжка боротьба за незалежність і волю забирає тисячі людських життів. І слова Тараса Шевченка з поеми-послання «І мертвим, і живим, і ненарожденним...» на сьогодні є застереженням для агресора, який прийшов на нашу землю:

*Схаменіться! Будьте люди,
Бо лихо вам буде!
Розкуються незабаром
Заковані люди.
Настане суд, заговорять
І Дніпро і гори!
І потече сторіками
Кров у синє море
Дітей ваших...*

Великий Шевченко, який понад усе любив Україну, став духом нашого народу та його янголом-охоронцем. Звертаючись до української еліти, Кобзар закликав плекати мову, шанувати історію, бути патріотами.

Його твори містять цілісну концепцію історії України. В основі цієї концепції – ідея незалежності України, української державності, вирішальна роль народу в історії, феномен українського козацтва.

Важливо також те, що Тарас Шевченко побачив у минулому України не лише суму певних подій, не хронологію, а важливі уроки для майбутнього. Тому кожне слово поета таке зрозуміле для кожного з нас.

Увесь світ сьогодні переконаний, що історію нам не буде писати ні німець, ні росіянин. Ми, правнуки славних козаків, відроджуємо сьогодні їх славу і волю. Неопалимі крила української незалежності, і увесь світ пишається в ці дні моїми співвітчизниками.

Усі історичні твори Тараса Шевченка мають важливий пізнавальний і світоглядний зміст та надихають на боротьбу за свої права та свободи. Вивчення цих творів допомагає розуміти, які проблеми стоять перед українським народом і як вони можуть бути вирішені.

Тому незабутні заповіді Тараса Шевченка, упевнена, що мужня Україна ніколи не віддасть ворогам ані жмені своєї землі.

Ця земля витримала багато лиха і страждань, але залишилась українською завдяки силі нашого духу.

Життя Шевченка – подвиг, перед яким треба схилитись. Сьогодні таким же має бути життя кожного українця.

Безмежна любов поета до українців і України проявилася в тому, що він навчав і переконував нас про можливість щасливого життя тільки в незалежній державі. Тож – слава Україні!

Погляди Шевченка на історію України

*Стрілець Вікторія, учениця II класу
Балаклійського ліцею № 1 ім. О.А. Тризни
Балаклійської міської ради Харківської області*

Учитель: Аршинова Ірина Валентинівна

Не можна не погодитися зі словами Т.Шевченка, що «в своїй хаті своя й правда, і сила, і воля». Цими словами письменник стверджує, що у своїй країні кожен живе за правдою, за яку уміє постояти і навіть віддати життя.

У творі «І мертвим, і живим, і ненарожденним...» ми бачимо, що Кобзар шанував історію України, її славу, і волю. Поет звернувся до тогочасної еліти, яка не завжди задумувалась над суттю патріотизму, тому закликав, щоб вони були разом із народом, рівнялись на кращих його синів та дочок. Закликав захищати свою історію, а не сприймати ту, яку наснажує царат. Шевченко іронічно ставиться до багатьох тогочасних реалій України, зокрема до невизначеності етнічної сутності українців, таврує зрадників:

*Ох, якби те сталося, щоб ви не вертались,
Щоб там і здихали, де ви поросли!
Не плакали б діти, мати б не ридала,
Не чула б у бога вашої хули.*

Автор засуджує національну байдужість і застерігає: «Нема на світі України, немає другого Дніпра».

Пророчі слова Тараса завжди є життєвим орієнтиром для українців. Особливо важливі вони сьогодні, коли український народ повстав проти російської агресії, виборюючи свою незалежність, про яку так мріяв поет. Наші мужні воїни ЗСУ звільняють рідну землю, пам'ятаючи слова Шевченка: «Борітеся – поборете!».

Слово Кобзаря переконує, що українці, об'єднавшись в одну вільнолюбиву націю, як в одну родину, переможуть усіх недолюдів:

*Подивіться лишень добре,
Прочитайте знову
Тую славу.
Та читайте
Од слова до слова...*

Болить Шевченку, що ті, хто не вивчає материнської мови, зневажає рідну культуру, ніколи не стануть патріотами своєї країни. Ця поема- послання до українського народу закликає кожного з нас не бути «рабами», «підніжками», «гряззю», «сміттям». Насамперед ці слова стосуються відношення до російської імперії, і сьогодні ми ще раз переконуємося в мудрості Шевченкового слова. Тож бережімо власну національну гідність, шануймо слово Кобзаря, захищаймо рідну мову і землю, переймаймо козацьку славу, і силу, і волю!

Тарас Шевченко – пророк української нації

Требін Данило, учень 11 класу
Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 139
Харківської міської ради Харківської області

Учитель: Фірсова Світлана Олександрівна

Якби Шевченко зараз був би живий, то, без сумніву, воював би в лавах ЗСУ, у найпекельнішому місці цієї страшної війни. Сьогодні Україна боронить свою незалежність і цілісність. Вона з великої руїни постала в незалежну державу, про яку колись мріяв поет. Та російські кровожерливі облуди знову хочуть повернути час назад. Але Кобзар передбачав, що чекатиме людожерів, які забажають української землі. У своєму посланні «І мертвим, і живим, і ненарожденним...» він змалював апокаліптичну картину війни, немовби зазираючи в наш час:

*Не дуріте дітей ваших,
Що вони на світі
На те тільки, щоб панувать...
Бо невчене око
Загляне їм в саму душу
Глибоко! глибоко!
Дознаються небожата,
Чия на вас шкура...*

Бачимо, якою жорстокою є кровопролитна битва, і лінія розлому проходить не тільки між росією й усім світом, але й між рідними і близькими, які перебувають у різних ідеологічних таборах.

Шевченко передбачав такий фінал, оскільки усвідомлював, що зневага до національної самобутності, історичної пам'яті обов'язково матиме катастрофічні наслідки. Тож і наполягав на тому, щоб Україна та українці обрали власний шлях розвитку та припинили сліпо наслідувати чужі зразки:

*Не дуріте самі себе,
Учітесь, читайте,
І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь.
Бо хто матір забуває,
Того Бог карає...*

Шевченко був освіченою людиною, і звичайно, не закликав обмежуватися знанням тільки української культури. Він справедливо закликав до формування міцного ґрунту, на якому буде формуватися самостійна й незалежна нація. Зразком цього поет вважав українське козацтво. Тож не можемо ми ніколи знову надягти імперські кайдани, як би не брехали нам росіяни, що вважають нас братами.

Події війни в наші дні показали всю лжу їхніх слів: у перші ж дні, коли росіяни ступили на українську землю, масово почали знищувати жінок, дітей, старих і немічних. І по всьому світу розтеклися криваві ріки: Буча, Ірпінь, Маріуполь, Ізюм, Балаклія...

Не забуваймо: не випадково для Шевченка було важливим, щоб нація була вкорінена в історію. Я повністю згоден з Шевченком у цьому, бо усвідомлювати себе українцем – це значить мати національну гідність і честь, і з цих позицій пізнавати світ.

У наші дні Шевченко, звичайно ж, пишався б українцями, бо для нас національна єдність понад усе. Навіть мала дитина розрізняє звуки і слова українського гімну, знає кольори українського прапора.

Україна живе за заповідями Шевченка, відновлює призабуту історію нашої країни, повертає славні традиції та звичаї, береже

козацьку звитягу. У всьому світі розпізнають сьогодні українців, шанують за незвичайну стійкість і міць у боротьбі з ворогом. Тож великий оборонець української нації може спати спокійно, оскільки його мрії збулися: для кожного нашого громадянина Україна – понад усе!

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 15.11.2022 року № 1/13928-22 «Про проведення XXII Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості» у листопаді-січні 2022/2023 навчального року було проведено XXII Всеукраїнський конкурс учнівської творчості «Об'єднаймося ж, брати мої!» за темою: «Народ мій є! Народ мій завжди буде! Ніхто не перекреслить мій народ!» у номінаціях «Література» та «Історія України і державотворення».

У шкільному та районному етапі конкурсу (листопад-грудень 2022) взяли участь 5497 учнів закладів загальної середньої освіти Харківської області.

Протягом січня 2023 року в КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти» відбувся III (обласний) етап конкурсу, у якому взяли участь 106 учнів закладів загальної середньої освіти територіальних громад та районів міста Харкова (у номінації «Література» – 74, «Історія України і державотворення» – 32).

Переможцями обласного етапу стали 69 учнів, які отримали дипломи I-III ступеня. Кращі 8 робіт направлені для участі в підсумковому етапі конкурсу в м. Києві.

Це роботи таких учнів:

У номінації «Література»:

1. *Бухтіярова Марія*, учениця 8 класу Харківської гімназії №23 Харківської міської ради Харківської області.

2. *Львіна Вікторія*, учениця 11 класу комунального закладу «Первомайський ліцей №2 Первомайської міської ради Харківської області».

3. *Кухмістер Поліна*, учениця 9 класу комунального закладу «Панютинський ліцей» Лозівської міської ради Харківської області.

4. *Ляличевська Анастасія*, учениця 8 класу Піщанського ліцею Красноградської міської ради Харківської області.

5. *Слива Михайло*, учень 10 класу Добренського ліцею Наталинської сільської ради Красноградського району Харківської області.

У номінації «Історія України і державотворення» переможцями стали:

1. *Білаш Дарина*, учениця 10 класу комунального закладу «Первомайський ліцей №7 Первомайської міської ради Харківської області».

2. *Комаров Максим*, учень 8 класу комунального закладу «Харківська спеціалізована школа II-III ступенів №3 Харківської міської ради Харківської області».

3. *Хвостов Ахмед Олександр*, учень 7 класу Харківської загальноосвітньої школи I-III ступенів №126 Харківської міської ради Харківської області.

У конкурсних учнівських роботах було розкрито патріотизм та героїзм, самовідданість і відвага українських військових, які стали на захист нашої держави проти російської агресії. Так, учні – учасники обласного етапу конкурсу – розповіли про подвиги більш ніж ста воїнів-героїв з рідної місцевості.

Роботи школярів у номінації «Історія України і державотворення» мали дослідницький характер та були створені із залученням оригінальних джерел.

Учасники номінації «Література» надали на конкурс збірки віршів, використовували різні прозові жанри: казки, сюжетні замальовки про героїв війни, інтерв'ю, оповідання, нариси та ін.

У січні 2023 року в м. Києві було проведено IV (фінальний) етап конкурсу, у якому I місце посіли дві учениці Харківської області: Кухмістер Поліна, учениця 9 класу комунального закладу «Панютинський ліцей» Лозівської міської ради Харківської області (номінація «Література») та Білаш Дарина, учениця 10 класу комунального закладу «Первомайський ліцей №7 Первомайської міської ради Харківської області» (номінація «Історія України і державотворення»).

Знайомтеся з творами переможців конкурсу.

Тіємна зброя

(казка дитинства, якою не можна закритися від війни)

Бухтіярова Марія, учениця 8 класу

Харківської гімназії № 23

Харківської міської ради Харківської області

Учитель: Хорошилова Аліна Валентинівна

I

Бійці виставляють кліпи. Зворушливі, смішні, добрі. Готують борщ на багатті. Виховують покинутих кошенят. Танцюють. Співають. Ці кліпи – маленькі шматочки життя. Життя серед розтощеного металу, понівеченої землі, убитих друзів. Життя серед війни. Короткі історії кохання, надії, зустрічі і прощання.

Наші військові. Справжні герої. Так уже склалося, що я можу трохи згадати про тепло ваших сердець і людяність. Тож ця розповідь про вас, перед ким я у страшенному боргу, і тому низько схиляю голову й водночас сповнюю серце гордістю від того, що ви у нас є. Від того, що на вашому одязі, шеврони, як і в нашого Президента, з надписом «Україна або смерть».

Це сталося у 2015-му. Мені було шість років. Я збиралася до першого класу. Війна тривала вже другий рік. І другий рік ми з мамою жили не вдома, не в Донецьку. Додому тягнуло весь час, але вже було зрозуміло, що до школи я піду в іншому місті. Іноді ще їздили додому, зустрічалися з рідними, але це було нечасто.

До школи я дуже хотіла, і вдома в мене було дуже багато всього для навчання. Усе це купувалося ще до війни. І ми з мамою вирішили ще раз відвідати домівку, щоб забрати необхідне.

Дорога була важкою: спочатку їхали електричкою, потім ішли пішки через численні блокпости, їхали якимись скрипучими автобусами, напіврозбитими машинами до Ясинуватої, потім добиралися далі.

Ми пробули з мамою вдома недовго, лічені дні і тією ж дорогою поїхали до Слов'янська.

Фото з вільних джерел Інтернету

II

Мене здивувало, що на вокзалі в Ясинуватій чомусь не було людей та автобусів до блокпосту. Мама засмутилася, бо ми не встигали на електричку, яка йшла від Верхньоторецького до Слов'янська. Якийсь чоловік запропонував довести нас машиною. Ми зраділи. Він довів, показав, куди йти, а сам поїхав геть. Ми дійшли до військових, тут і з'ясувалося, чому на вокзалі не було автобусів та людей. Прохід цивільним через цей блокпост заборонили буквально кілька днів тому. Мама розгубилася, повернутися до Ясинуватої пішки зі мною і важкою сумкою було неможливо. Пам'ятаю, як вона намагалася пояснити це військовому. Але її і слухати ніхто не хотів. Військовий вимагав одного, щоб ми терміново йшли назад.

І тут з боку Ясинуватої почали стріляти. Дуже близько і дуже гучно. А далі як у фільмі. Під'їхала якась машина, нас з мамою буквально закинули туди, військовий кричав: «Вези їх! Вези їх, до біса, звідси!». Мені стало дуже страшно, але я намагалася не показувати цього, бо бачила, що мама за мене дуже хвилюється.

Ніколи не забуду тих хвилин і напруження, яке охопило всіх. Здається, ці хвилини збилися в якусь одну довгу секунду, наче ми потрапили у якийсь буревій і нас закрутило так, що вже не розумієш, де небо, а де земля.

Не просто їдемо – мчимо якомога швидше. Водій напружено дивиться на дорогу, об'їжджає якісь ритвини і щосили накручує руль. Я ледве стримуюсь, щоб не розплакатися. Мабуть, мої очі стали як два здорових озера, бо раптом водій запитує мене: «Ти що, злякалася? Ти чого? Це ж наші. Наші стріляють. У них навчання. Нічого страшного в цьому немає. Гучно просто. Ти ж теж збираєшся йти до школи, вчитися? От і наші вчаться». І він довго, раз-по-раз підстрибуючи на водійському сидінні, розпитує мене, чи вмю я читати і писати, які вірші знаю, якого кольору мій рюкзак і ким я хочу стати, коли виросту. І я розповідаю... Читаю вірш Тараса Шевченка «Садок вишневий коло хати...», який мені дуже подобається. Переповідаю про кожну річ, яка лежить у моєму товстому наплічнику, а найбільше – про новий набір акварельних фарб. Кажу, коли ми повернемося, я буду малювати блакитне небо, яскраве сонечко, зелену травичку, дерева і пташок. Під кінець я починаю наспівувати свою улюблену пісню із мультфільму «Цуценя». Водій посміхається і чомусь змахує сльозу з очей.

Військовий довів нас до самого вокзалу. Коли ми вийшли, я помітила, що мама дуже бліда. Вона метушливо полізла в сумку, для чогось дістала гаманець. Але чоловік змряв її таким поглядом, що гаманець сам випав із маминих рук назад у сумку.

– Зачекайте, – сказала мама, – у мене ж пиріжки є. Із капустою та з яблуками. Смачні, домашні, ще зовсім теплі.

– Пиріжки – це інша справа, – посміхнувся військовий. – За пиріжки спасибі, дуже скучив за домашньою їжею.

І тут я звернула увагу, що машина, якою ми приїхали, дуже дивна. Маленька, біленька, смішна, вона була геть уся списана маркерами.

– А що з вашою машиною? – запитала я військового. – Хто її розписав?

– Як хто? Усі, хто брав участь у навчаннях. Ти ж теж брала участь? Напиши, як тебе звать. Він простягнув мені маркер, і я з гордістю написала друкованими літерами «Марійка» і намалювала сердечко.

– Ти знаєш, – змовницьки сказав мені військовий, – це не звичайна машина, це засекречений автомобіль. Це єдина у світі машина, яка їздить на згущеному молоці. Не віриш? Добре, дивись.

Він відкрив капот автомобіля, а під капотом практично нічого не було, крім коробки зі згущеним молоком.

– Зараз ти дізналася про військову таємницю і нікому не можеш її розповідати. Це найтаємніший у світі секрет.

Я просто в нестямі від гордощів. А хіба ж ні?! Я брала участь у військових навчаннях, бачила секретну зброю, і мені довірили військову таємницю.

Ми тепло прощаємось із військовим і біжимо на електричку. Ще довго переживаю все, що відбулося, потім відкриваю наплічник і починаю переглядати в ньому речі, підготовлені до школи. Гордість охоплює мене. Я – майже школярка.

Фото з вільних джерел Інтернету

III

Я згадала цю історію через кілька років. Це сталося у Харкові, навесні 2022 року, коли ми тижнями сиділи в бомбосховищі під нескінченними обстрілами. Я запитала маму:

– А пам'ятаєш, як ми потрапили на військові навчання і ти пригостила пиріжками військового?

– На навчання? – здивувалася мама. – Сонечко, ми тоді потрапили під справжній обстріл, якби не той військовий, невідомо, чим би все скінчилося. Він спеціально сказав тобі про навчання, ти була зовсім крихіткою, він не хотів налякати тебе ще більше.

– А машина? Секретна зброя на згущеному молоці? Я ж не вигадала її? Я бачила, що в неї немає двигуна, нічого немає, тільки згущене молоко!

– Та було в неї все! І двигун був, і все інше. Машина та – старий-престарий «Запорожець», узагалі не уявляю, звідки він узявся у військових. У цих машин двигун розташований ззаду, у сусіда моєї бабусі був такий, я знаю.

Мимоволі я посміхнулася, згадала, як зберігала цю таємницю, як з останніх сил трималася, щоб не похвалитися хлопцям у класі. Згадала того військового. Укотре подякувала йому в думках. Трохи засумувала. Мені не шість, і війна в мене не перша, і не можна вже від неї закритися маленькою казкою, маленьким обманом.

Я не люблю гучних слів. Пафосу. Бравади. Війна – це про біль. Про страх та смерть. А ще – про мужність та героїзм. Але й героїзм – це не даність. Це остання крапля, межа. Героїзм починається там, де закінчується терпець. Коли народжується розуміння, що варіанти скінчилися і твій вчинок єдино можливий. Я це дуже добре розумію. І ще більше люблю свою країну, землю, де я народилася. Із надзвичайною повагою ставлюся до українських військових, які не схиляються під обстрілами, не відступають перед ворогом. Якщо й зроблять крок назад, то потім десять – уперед.

Дивуюся своїй мамі. Вона все встигає: сходити на роботу, прибрати в кімнаті, приготувати обід. А потім біжить з іншими жінками плести маскувальні сітки для фронту, ліпить вареники для бійців, пече пиріжки. А я вчуся і... малюю.

Пам'ятаю, як уперше купили мені фарби. Я змішувала різні кольори і відкривала для себе досі незбагнений світ. Не люблю темні кольори. На моїх малюнках діти граються з м'ячиком, бігають веселі котики й песики, у морі плавають різнокольорові рибки. Я не люблю малювати війну, не хочу, щоб вона оселилася на моєму столі, де лежать книжки і підручники.

Вона закінчиться – ця клята війна. І діти знову будуть посміхатися і малювати сонечко й травичку, а не танки, гармати й літаки. Я малюю красиве сердечко. Разом із пиріжками цей малюночок направимо бійцям на передову. Може, дістанеться він і тому військовому, який підвозив нас до залізниці. Він упізнає цей пиріжок і згадає малу дівчинку, яка посеред розривів снарядів співала йому дитячу пісеньку про цуценя.

...Бійці виставляють кліпи. Із кошенятами та синичками. Вони діляться хвилинами тиші, спокою та тепла, залишаючи собі біль, страх і ненависть. Вони заганяють війну в себе, ховаючи її жахи в серці. Я бажаю їм одного: повернення. Повернення додому, до коханих та рідних, до себе. Повернення з війни. Я зустрічатиму їх із квітами, а мама спече великий і смачний пиріг. Тільки нехай крила нещастя не обгортатимуть їх ніколи.

Ми чекаємо цей день перемоги і віримо – усе буде Україна!

Казка про Зелія, який переміг Путька

Ільїна Вікторія, учениця 11 класу
комунального закладу «Первомайський ліцей № 2
Первомайської міської ради Харківської області»

Учитель: Заліська Вікторія Олександрівна

Жив-був колись парубок на ім'я Зелій. Він був дуже добрим, сильним і хоробрим. Усі люди ходили до нього за порадою, адже він був найрозумнішим у селі. Була в Зелія кохана дівчина Килина.

А от у сусідньому селі панував жорстокий та заздрісний Путько. Багато чого обіцяв він людям, та тільки очі замилював їм. Путько цей майже нічого не мав: його будинок був увесь старий, стеля подекуди впала, господарством ніхто не займався. Дуже заздрив він сусідові, бо той мав прихильність народу, його всі любили. А особливо не подобалося йому те, що в Зелія така

красива та незвичайна дівчина. Вона була тонка станом, чорноброва, з рум'яними щоками, як грона калини, та небесно-блакитними очима. Килина була чаклункою. Вона мала чарівне намисто, що допомагало їй тримати зв'язок із природою. Дівчина його успадкувала разом із даром від бабусі, дуже сильної відьми. Килина лікувала людей, робила цілющі настоянки. Молода чаклунка пильно оберігала намисто, бо знала: якщо воно потрапить у злі руки, то це може призвести до великої трагедії –

знищення всього живого.

Вирішив якось Путько викрасти Килину й насильно одружитися з нею. Недовго думаючи, побіг він шукати місце, де б після викрадення сховати її. Довго блукав Путько та набрів на маленьку хатинку в лісі. Зайшов туди й побачив опецькуватого дідугана. Це був старий шаман Бульбаш. Став благати Путька, щоб той йому допоміг. Бульбаш довго вагався, та все ж вирішив допомогти, але в обмін на чарівне намисто Килини. Путько, не задумуючись, погодився.

Наступного дня він дочекався, поки Зелій поїхав у місто в справах, та, як шур, несподівано пробрався до помешкання парубка. Окрім того, що забрав Килину та все добро, Путько ще й порозкидав усе в будинку. А щоб дівчина не змогла допомогти коханому, украв зі скриньки чарівне намисто.

Коли Зелій повернувся, побачив пусту, розтрощену хату. Хлопець не знав, що тепер робити, де шукати дівчину, як її повернути. Вийшов із хати та сів на ганку. Парубок був у розпачі, коли побачив Дударика.

Дударик – це хлопець із сусіднього села. Він завжди був добрим і допомагав усім людям. Побачивши сумного Зелія та розбиту хату, Дударик усе зрозумів, сів поруч. Шкода йому було сусіда, тож вирішив зарадити біді. Дударик розповів, що в далеких краях живе відомий шаман на прізвисько Старий Джо і що він може допомогти.

Уже настала ніч, тому Дударик і Зелій домовилися виходити в далеку дорогу зранку. Як тільки почало світати, парубок зібрав їжу та вийшов надвір. Сонечко тільки виплило з-за обр'ю. Легкий вітерець обдував Зелію обличчя. Він не знав, що буде далі, але вірив у краще. Здивувався, коли побачив людей, що вийшли його проводити. Односельці, які так любили та поважали Зелія, насипали в мішечок рідної землі, що буде в дорозі оберегом, побажали парубкам перемоги над злющим Путьком та скорішого повернення разом із Килиною додому.

Разом із Дудариком вони вирушили в далеку путь.

Іти довелося довго. Увечері вони вже не відчували ніг, тому потрібно було перепочити. Парубки знайшли невеличку хатку на старому покинутому хуторі й вирішили переночувати там. Друзі розпалили вогнище, приготували їсти, повечеряли. Дударик ліг відпочивати. Зелію не спалось. Він увесь час переймався, як там Килина, чи не ображає її Путько. Хлопець мріяв якнайшвидше повернути кохану, бо страшенно за нею сумував. Зелій заснув аж під ранок. Прокинувшись, хлопці знову вирушили в дорогу.

До шамана друзі дістались через три дні вже опівночі. Коли зайшли до хати, побачили, що жив він у маленькій халупці, яка ледве трималась на білому світі. Старий Джо вислухав хлопців і сказав, що допоможе їм. Він запропонував залишитись парубкам переночувати, бо дорога в них була не легка, та й час був уже пізній.

Зранку, поки всі спали, Зелій вирішив допомогти старому шаману збудувати нову хату. Оскільки він був сильним парубком, то дуже легко зрубав велетенські дерева – й швидко біля старої оселі виросла нова.

Коли прокинулись Дударик і Старий Джо, то дуже здивувались. Шаман дуже зрадив, тому швидко дістав якусь маленьку кульку та сказав:

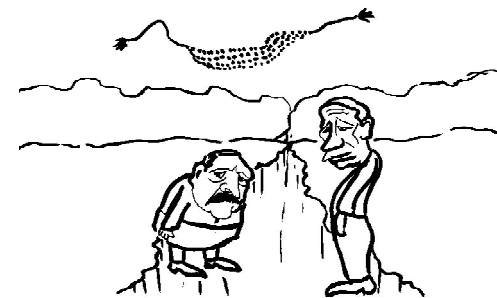
– Це чарівна кулька, вона вкаже вам дорогу до Путька.

Хлопці подякували й вирушили далі, згодом сіли перепочити та витягли кульку. Ніхто з них не розумів, що з нею робити, але раптом вона засяяла, піднялась у повітря й кудись полетіла. «За нею!» – вигукнув Зелій. Вони щодуху побігли за кулькою й незабаром дістались якоїсь галявини в лісі. Аж раптом дерева стали зростатись разом, а з неба посипалось каміння й розділило галявину на дві частини. Зелій опинився на одній стороні, а Дударик – на іншій. Це Бульбаш намагався своїми чарами зупинити хлопців.

Кулька вказувала Зелію в гущавину лісу. Він крикнув, щоб дізнатись, чи все добре з Дудариком. Зелій поцікавився вчасно, бо парубійко не міг пройти через каміння, тож Зелій вирішив іти далі сам.

Вирушивши за кулькою, яка освітлювала шлях, він дійшов до тієї самої хатинки, у якій Путько сховав Килину. Зелій дуже зрадив, почувши голос коханої, але не знав, як звільнити її.

Раптом позаду він почув зухвалий голос Путька. Той уже чекав на Зелія, тож стояв із величезним мечем у руках. Парубок не розгубився, хоча гадки не мав, як подолає підступного ворога. Уперше та вдруге зійшлися вони в двобої, і Зелій відчув, що сили покидають його. Дударик, що ледь перебрався через каміння, побачив це, дістав із торбинки мішечок, у якому була земля, кинув Зелію. Той приклав її до серця, розгорнув, поцілував – і раптом відчув непереможну силу рідної землі та народу! І настав третій двобій, коли Зелій вихопив зброю з рук злодія та відкинув Путька геть далеко, а сам розрубав мечем двері і звільнив Килину. На місці двобою дівчина побачила своє чарівне намисто та одразу ж одягла його. Вона зраділа, що все ж таки воно не потрапило в злі руки. Намисто засвітилось яскравим вогнем.

Несподівано перед друзями з'явився шаман Бульбаш. Він заклинаннями хотів перетворити їх на каміння. Але коли почав бурмотіти щось собі під ніс, намісто засвітилося ще яскравіше, злетіло з шиї Килини, закрутило, завертіло шамана разом із Путьком. А далі Зелій, Килина та Дударик почули страшений гуркіт і побачили, як земля розійшлася, а коли вороги провалилися туди, миттю зійшлася. У ту ж мить зникли всі лихі чари Бульбаша.

Друзі вийшли на галявину й вирушили разом додому.

Радісно люди зустріли своїх переможців. Зелій із Килиною одружилися, жили довго та щасливо, народили дітей, виховали онуків та правнуків. Тож їхній рід був, є та існуватиме вічно, ніхто не перекреслить цей народ!

Два капітани, або Незламні

(Драматична фєєрія)

Кухмістер Поліна, учениця 9 класу
комунального закладу «Панютінський ліцей»
Лозівської міської ради Харківської області

Учитель: Кобиш Тетяна Леонідівна

Наш дух не вбити, волю не зламати,
Ми незнищенні й вперті, як трава.
За нами – діти й Україна-мати
І з нами воля й правда вікова.
Надія Гуменюк

24 лютого 2022-го... Цей день назавжди вкарбується в історію нашої держави. Ми, українці, завжди прагнули жити в мирі та злагоді в рідній країні. А зараз зі зброєю в руках змушені обороняти рідну Україну від зазіхань підступного сусіди. Нас хотіли підкорити за три дні, хотіли настрахати силою та потужністю «другої армії світу», постійно залякують ядерною зброєю, хочуть відібрати світло й тепло. **Але не вийшло, не вдалося і ніколи того не буде. Ми нескорені, непереможні, нездоланні!**

Я безмежно пишаюся своїми односельцями, мешканцями Перемозького старостинського округу (а їх 43!), які з перших днів війни стали на захист своєї держави. Кожен із них вартий нашої глибокої поваги і великої вдячності, але сьогодні хочеться розказати про двох

друзів-побратимів, двох капітанів: **Омельченко Максима Миколайовича**, командира танкової роти, та **Марчука Олександра Сергійовича**, розвідника спецпідрозділу НГУ «Омега». Хлопці разом навчалися в нашій школі, а потім – у Харківській академії Національної гвардії України. Із початком війни свій бойовий досвід відточували на Харківщині, Сумщині, Донеччині. Навесні 2022-го були поранені, але після реабілітації знову повернулися на поле бою. У тілі воїнів залишилися осколки від ворожих снарядів, але їхні душі залишилися **Незламними...**

Два капітани, або Незламні (драматична феєрія)

Характеристика виконавців ролей:

Солдат (Побратим) – зраний, але рішучий,
Сашко – вірний своєму слову, сміливий,
Марія – згорьована і змарніла, але зі світлою душею,
Москаль – жорстокий і безжальний,
Душі Нескорених – упевнені й непохитні,
Голос матері – ніжний, але стривожений,
Голос дружини – рідний та близький,
Голос побратима – твердий і впевнений,
Голос рідної землі – правдивий і вічний.

Картина перша Той, хто вижив

Холодний березневий ранок 2022-го. Околиці села Кам'янка, що на Харківщині.. Біля підбитого танка Т-72 лежить поранений солдат. Руки розкидані по холодній, припорошеній снігом землі.

Пальці лівої руки намагаються дотягнутися до маленького проліска...

Голос матері (ніжно, але децю стривожено):

Ой люлі, люлі дитя буде спати,
 А я колиску буду гойдати.
 Ой люлі, люлі, синочку мій,
 Спи, моє серденько, очі закрій....

Солдат (знеслено): Мамо, матінко, це Ви прийшли до мене, щоб попрощатися зі своїм нерадивим сином. Мені так хочеться ще раз пригорнутися до Вас так, як у дитинстві. Хочу подивитися у ваші блакитні очі, хочу відчути Вашу теплу долоню на своїй голівці... Може, тоді цей страшний пекучий біль, що пронизує все моє тіло зникне, і я нарешті відчую спокій...

Здалеку чути гуркіт БТР і чужі осоружні голоси.

Голос матері (стривожено):

Ой люлі, люлі, синочку мій,
 Спи, моє серденько, очі закрій....

Москаль (брутально пнув ногою солдата): Єщщо одін укроп зажмурілся. Далеко его от танка отбросило. (нагинається над солдатом і починає нишпорити по його кишенях, витягує кілька папірців, а потім, по-зłodійськи озираючись, знімає годинник з руки бійця і кладе собі до кишені) Да это не простой солдат (роздивляється папірці), а целый капітан, Омельченко Максим Ми-ко-ла-євич... А это, наверное, мать і жена. (роздивляється світлину дівчини) Правду говорят, что хохлушки очень красивые, но глаза, глаза, не иначе ведьма. Ех, напрасно старушка ждѳот сына домой... (весело наспівуючи, прямує до БТРа, під його чоботом опиняється тендітний пролісок)

Поступово стихає гуркіт бронемашини, підхоплені вітром світлини повільно опускаються біля солдата.

Голос матері (турботливо): Синку мій, небезпека минула, вставай, чуєш, збери свої сили...

Солдат намагається розплющити очі, пальці лівої руки обережно торкаються пелюсток проліска, безжально розчавленого брудним чоботом москаля.

Голос дружини (ніжно): Коханий мій, ти сильний чоловік і мужній воїн, повернись до мене, ні, до нас з синочком, ЖИВИМ, благаю.

Солдат (майже пошепки): Кохана, рідна, уявляєш, тебе відьмою назвали через твої очі... А й справді (усміхається) ще в школі я подивився в твої чорні бездонні очі і потонував, але не пошкодував ані хвилини. (намагається встати, але тіло, пронизане гострим болем, безсило опускається на землю)

Голос побратима (по-дружньому): Що боляче, брате? Але нічого, терпи, козаче, отаманом будеш. Пам'ятаєш, у дитинстві я впав з коня і забив ногу, а ти мені приніс листочок подорожника, щоб не так боліло. А в академії ми поклялися завжди підтримувати один одного. У мене немає подорожника, але дружнє плече завжди тобі підставлю. Обіприся на нього, Максиме, попереду в тебе ціле життя, та й орків ще ми не вигнали з рідної землі. Роботи, друже, в нас з тобою ще ой як багато.

Голос рідної землі (по-материнськи): У мені таїться незборима сила, це кров твоїх славних пращурів, що захищали мене у годину негоди. Ніким не була я підкорена, ніхто не загарбає мене, бо зростила Мужніх, Сильних і Незламних синів і дочок. Візьми мою силу, Солдате, зціли свої рани, виконай своє призначення – стань Захисником народу українського.

Вечоріє.. Із неба починають падати великі краплі дощу. Солдат, зібравши всі свої сили, повільно підводиться, обпирається об костур та робить перші кроки. Поступово його постать зникає, а тендітний пролісок ледь помітно тріпонує листочком.

Картина друга

Нескорені

Сонячний травневий ранок 2022-го. Львівський військовий госпіталь. На лікарняному ліжку стерильно-білої палати лежить Сашко. Його голова, груди й руки обмотані бинтами. Сонячний промінчик сковзнув по обличчю хлопця, але побачивши ледь помітні тіні, що стояли над ліжком, сховався за фіранку. Це душі Нескорених.

Лунають вибухи, зойки, автоматні черги і крики: «Дідько, нас засікли, зараз буде обстріл, в укриття!..», «Оце так пекло на землі, Боже врятуй!..», «Діда й Кума вже втратили, хай йому грець!..», «Агов, хто живий?... Оце так ми розгнівили руснявих!», «Миколу врятуй, чуєш, Сашко, він останній в нашій родині, мати не переживе, обіцяй, капітане, обі...»

Перша душа (стривожено): Йому знову сниться війна..

Друга душа (із сумом): Вона ще довго йому буде снитися. Та чи тільки йому?! Війна перекреслила, знівечила долі багатьох людей. Бачили, у сусідній палаті хлопчик лежить. Йому чотири роки, а тіло все посічене осколками і (з розпачем) правої ручки вже нема.

Перша душа (з ненавистю): Не пробачимо! Ніколи не пробачимо!!!!

Третя душа (з повагою дивлячись на Сашка): А слово наш капітан своє дотримав. Обіцяв врятувати Миколу і врятував, хоча сам ледве не загинув.

Друга душа (по-батьківськи): Геройський хлопець! Я часто за ним спостерігав, у ньому живе дух справжнього Воїна, Захисника і Переможця.

Третя душа (*усміхаючись*): Так він же казав, що родом із села Перемога, що на Лозівщині, а там, мабуть, всі такі – ПЕРЕМОЖЦІ!

Друга душа (*з теплом*): Сашко не тільки Миколу від смерті врятував. Він і Марію, маму вашу, врятував, бо не пережила б вона, сердешна, загибелі третього сина. Та що там, хлопчики, він рід наш врятував!

Третя душа (*з сумом*): Пробачте, тату, так сталося...

Друга душа (*із захватом*): Я пишаюся вами, синочки! І не ваша в тому вина, що смерть свою зустріли так рано на полі бою...

Скрипнули двері лікарняної палати, на порозі стояла Марія. Сонячний промінчик обережно визирнув із-за фіранки. Жінка тихенько підійшла до ліжка, із ніжністю подивилася на Сашка і поправила ковдру. Хлопець розплющив очі і здивовано подивився на незнайомку.

Марія (*опускається на коліна, на обличчі з'являються сльози*): Дякую тобі, хлопчику, за серце добре, за мужність і вірність. Якби не ти, не було б у мене Миколки та й мене, напевно, вже не було б.

Сашко (*збуджено, намагаючись піднятися з ліжка*): Негайно встаньте, чуєте!

Марія (*притримує його рукою, повільно підводиться і сідає на стілець*): У мене була чудова родина: чоловік та три красені-сини. Старшого Петра я втратила під Іловайськом, чоловік загинув у лютому 2022-го, а середульшенький... (*утерла зрадливу сльозинку*) та ти знаєш. Не гнівайся на мене, Сашко, я тобі подарунок принесла. (*протягує невеликий пакуночок*) Це вишиванка, для Петра готувала на весілля, та тільки... А ти дуже на нього схожий.

Оберегом тобі хай буде. Я щодня молитися за тебе буду і за всіх вас, хлопців і дівчат, що стали на захист України. (*повільно прямує до дверей*)

Епілог

Побратими

Сонячний травневий ранок 2022-го. Львівський військовий госпіталь. На лікарняному ліжку стерильно-білої палати лежить Сашко. Його голова, груди і руки обмотані бинтами. Він наполегливо намагається встати, але знову і знову безсило падає на ліжку. Відчиняються двері і до палати заходить, спираючись на милиці Побратим.

Побратим (*по-дружньому*): Що боляче, брате? Але нічого, терпи, козаче, отаманом будеш.

Сашко (*радісно*): Максиме, друже, яким вітром тебе сюди занесло?

Побратим (*весело вказуючи на гіпсовану ногу*): У нас зараз один вітер, друже, війна. (підійшов ближче до ліжка Сашка і пильно подивився в його очі) Пам'ятаєш, у дитинстві ти впав з коня і забив ногу, а я тобі приніс листочок подорожника, щоб не так боліло. А в академії ми поклялися завжди підтримувати один одного. Так ось, у мене немає зараз подорожника, але дружнє плече завжди тобі підставлю. Обіприся на нього, Сашко, попереду в нас ціле життя, та й орків ще ми не вигнали з рідної землі. Роботи, друже, в нас із тобою ще ой як багато...

Голос рідної землі (*словами В. Симоненка*):

Народ мій є! Народ мій завжди буде!

Ніхто не перекреслить мій народ!

Посеред стерильно-білої лікарняної палати стояли, обіпершись один на одного, два капітани, два побратими і справжні друзі. Обоє зранені тілом, але незламні й нездоланні, а навколо них сяяли тисячі сонячних променів.

(Завіса)

Війною заримовані рядки (Збірка віршів)

Ляличевська Анастасія, учениця 8 класу
Піщанського ліцею Красноградської
міської ради Харківської області

Учитель: Ляличевська Світлана Вікторівна

Війна... Скільки болю, гіркоти, самотності і смерті несе в собі це слово! Ця злісна всепожираюча і руйнівна сила приносить із собою чимало горя, страждань і душевної порожнечі. Війна – це страшне слово, яке ніхто не хоче сприйняти у своїй країні як реальність.

З історії ми багато наслухались історій про війну, яка ще була задовго до нашої появи на світ. Але ніхто навіть уявити не міг, що вона може стати нашою буденністю.

Двадцять четверте лютого змінило повністю життя і свідомість кожного українця. Хтось переосмислив цінності, хтось зробив певні висновки. На кожного з нас ця подія вплинула по-різному, але об'єднала спільною метою. Нас уже не дивує поява військових літаків у небі, завивання сирен, звуки вибухів. Але все це жахіття не може залишити байдужим нікого. Щодня війна руйнує міста, нівечить людські долі, забирає життя. Куди діти біль, страждання та переживання? Лише покласти на рядки. Хтось пише книжки про реальні події і людей, хтось пише музику, а хтось римує думки. Події війни залишають великий відбиток у моїй душі та свідомості, надихають на написання віршів. Чим довше триватиме війна, тим більше думок та переживань ляже рядками на папір. До Вашої уваги пропоную поезії нав'язані війною.

Не забудемо, не пробачимо...

Цієї осені ми не пішли до школи,
Бо лізе ворог, наче колорадський жук.
Забрать освіту в нас? Без неї ж бо ніхто ми?
Ха-ха! У нас у кожній хаті ноутбук.

Ви думали так просто ми здамося,
І стане вашою оця земля?
Ви блекоти наїлися, чи ще чогось там?!
А-а-а, тю, ви ж не читали Кобзаря.

Ви вкрали в пса собачу будку,
І пульт ще прихопили на дорогу,
Та вам не вкрати віри в Збройні Сили
І віри саме в нашу перемогу!

Хоч ви говорите, що тут війни нема,
І «бляти» таке вам дозволяє совість,
Нехай у нас ще заміновані поля,
Але не замінована свідомість.

За нами правда, а не те, що каже рот ворожий.
Ми сильні духом, і до вас нема жалю.
На небі нас охороняє янгол Божий,
А на землі наш янгол – ЗСУ.

Ми не пробачимо, ми не пробачимо ніколи
Зруйновані міста і жодну братську домовину.
Ми не забудемо, ми не забудемо ніколи
Відваги воїна, життя який віддав за Батьківщину.

Ми не пробачимо вам Бучу й Маріуполь,
І Салтівку, і Бахмут, «Азовсталь»...
Зціпивши зуби і затамувавши подих,
Я жду, аби скоріш ЦЕЙ день настав.

Настане день, і під блакитним небом
Густим колоссям зажовтіють всі поля,
І ми прокинемось, але не від сирени,
А від гучної пісні солов'я.

Настане день, коли затихнуть міномети
І всі повернуться до рідного порогу.
І прилетить до нас, але вже не ракета,
А звістка радісна про нашу Перемогу!

Лист Святому Миколаю

Беру папір і ручку, іду, за стіл сідаю,
І, мабуть, напишу Святому Миколаю:
«Весь рік була я чемна, слухала маму й тата,
То ж хочу дуже-дуже я дещо попрохати:

Не треба подарунків і ласощів багато,
У мене й так все добре – у мене тепла хата.
Я маю дім, родину, з онлайн-уроків вчуся,
А в когось війна вкрала і тата, і матусю.

То ж, любий Миколаю, в оцю святкову днину
Хай кожна сирота знайде нову родину,
Щоб радісно засяяли дитячі оченята.
Повір, для них це буде найкраще в житті свято.

Але у мене є ще одне прохання:
Здійсни, ну, як можеш, саме тих бажання,
Знаходиться хто зараз далеко від родини,
І мужньо захищає від ворога країну.

Зайди до наших воїнів, які сидять в окопі,
Пильнують дні і ночі, аби в нас був спокій.
Подаруй сучасні їм нові бронжилети,
Під подушку снікєрс, а ще теплі шкарпетки.

Передавай привіт, зі святами вітання,
Хай береже їх Бог від заходу й до рання .
Скажи, що ми в них віримо, пишаємось ними,
Нехай з війни усі вони повернуться живими.»

Коли закінчиться війна

Коли закінчиться війна,
Я буду знов ходити до школи.
За парту сяду, посміхнусь,
Радіти буду як ніколи.

І не сирена, а дзвінок
Нас буде кликати знов і знову.
І не в підвал, а на урок
Вивчати українську мову.

Коли закінчиться війна,
І відбудують всі руїни,
Відразу я куплю квитка
До міста Харків на гостини.

Площу Свободи, зоопарк,
І сад Шевченка ще гарніший,
Театр, цирк і екопарк
Я знов побачу як раніше.

До парку в місті я зайду
Хоч на хвилиночку, хоч трішки.
Хвостатій білці принесу
Три жмені лісових горішків.

А ще меморіал знайду
Героям тим, що захищали місто,
І вдячно голову схилю
Під небом мирним, небом чистим.

Цьому не буде забуття

Цьому не буде забуття,
Хоч час пливе собі поволі.
Війна змінила ритм життя,
А декому змінила долю.

Нема спокою від сирен,
Від вибухів трясеться стеля,
Став домом метрополітен
Для тих, хто мав свою оселю.

Нема загиблим вороття,
Потрапив хто у війни пашу,
Та хочу вірить, що життя
Вже скоро зміниться на краще.

Незмінним буде лиш одне –
Це «вдячність» нашому «сусіду».
Нехай століття проміне,
Але, щоб ні ноги, ні сліду!

Ми з України!

Нові байрактари і джавеліни.
Доброго вечора, ми з України!
Земля аж гуде від вибухів сили,
А в окопах співають: «Ой у лузі калина...»

Жене ЗСУ ворога в спину,
Бо Крим і Донбас – Це Україна!
Дамо «гідну відповідь» вражому сину,
Ви ж не забувайте, що ми – з України!

Наша воля і правда не вмере, не загине.
Нам Сосюра казав: «Любіть Україну!»
Тепер розуміємо, що недарма
Ще Шевченко Тарас не любив москаля.

Не буде українець під кимось гнуть спину,
З мечем хто прийшов, від меча і загине!
Від Сходу і аж до Карпат полонини –
Це наша земля! Це все – Україна!

Війною заримовані рядки

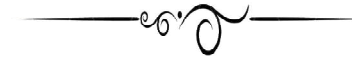
Сьогодні випав перший сніг,
Але йому я не зраділа.
Іде війна вже майже рік,
А орки зовсім знахабніли.

Жовто-блакитні прапори
Вже майорять на кладовищах,
За кимось плачуть матері,
Когось чекають, хто живий ще.

Новини щораз читаєш, і думаєш,
Коли ж це все скінчиться?
Сидиш, не розумієш, і не знаєш,
Чи я живу, чи це лиш сниться.

Зимові довгі вечори,
Дим з димаря, як сива стрічка,
У хаті в кухні на столі
Гарячим воском плаче свічка.

Лиш вітер виє за вікном,
Сніг заліпив усі шибки,
І на папір лягають пошепки
Війною заримовані рядки...

Віщий сон

Яскраве сонце, теплі дні,
Лиш радісні новини,
Давно немає вєє війни,
Щасливі всі родини.

Десь збудували новий міст
Відкриті всі дороги,
Вітає в мікрофон артист
Зі святом Перемоги.

Уже давно усі забули
Тривожний звук сирени,
Усіх вітає президент
Із головної сцени.

Палає небо кольоровим
Вибухом салютів,
І сльози радості в очах
Ледь-ледь тримають люди.

І пісня лине до небес,
Летить все вище й вище,
Але це був всього лиш сон,
Я сподіваюся, що віщий...

Борися...

Зняла вишиванку, вінок барвінковий,
І заплела туго косу,
З блакитних очей, переповнених сумом,
Утерла гарячу сльозу.

Шнурки затягнула на своїх чоботях,
І зброю до рук узяла,
За волю і правду, за нашу свободу
Тепер воювати пішла.

Борися, Україно, тобі не звикати,
Жени геть усіх ворогів,
Щоб більш не хотілося їм зазіхати
На вільні простори твої.

Незламна, нескорена, сильна і мужня
Упевнено стій на ногах.
Нехай розвівається на усе небо
Твій жовто-блакитний стяг!

Неси гордо ім'я своє...

*Слива Михайло, учень 10 класу
Добренського ліцею Наталинської сільської ради
Красноградського району Харківської області*

Учитель: Семіон Наталія Олександрівна

Моя Батьківщина

Я люблю свою Батьківщину
За щедроти полів і садів.
Я на крилах уяви полину
До затишних дібров та лісів.
Перетнувши широкі простори
Олешківських золотих пісків,
Я на хвилях Чорного моря
Погойдаюся у човні.
І вдихнувши на повнії груди
Чисте, свіже повітря Карпат,
Заспіваю пісню народну,
Що звеличує край у стократ.
Задивлюся у воду прозору
Синевиру – гірської душі.
Помилуюсь мерехтінням рожевим
Лемурійського озера див.
Це моя неповторна країна!
Де ще знайдеш у світі таку?
Україно, коштовна перлино,
Ти у серці моїм навіки!

Мрії

Я мрію у вільній країні зростати,
 Щоб люди веселі й щасливі були.
 Щоб зранку моя усміхнена мати
 Зазирнула в кімнату і мовила:
 «Час вставати, збиратись і в школу іти».
 Іду селом. Повз мене люди поспішають:
 На зупинку, в садочок або магазин.
 Вітаюсь і друзів у дорозі стрічаю.
 Гуртом ми йдемо в школу – наш спільний дім...
 Так у реальному світі було вже.
 Та тепер – це лиш мрія
 Бажана, далека.
 Живемо ми з надією,
 Що невдовзі лелека
 Навесні нам на крилах її принесе.
 Свято онлайн
 У цьому році вперше відзначаємо онлайн
 Перше вересня – День знань.
 Цей раз довго не збирався:
 Влаштувався за столом із комп'ютером.
 З монітору вчителька вітає,
 Усім натхнення й успіхів бажає
 І запрошує на Перший урок.
 Але в клас ми не йдемо,
 А всі вдома сидимо.
 Ніби й свято, але чогось сумно.
 Удома тиша – а в школі шумно.
 Перший дзвоник не лунає для всіх,
 І не чути дитячий сміх.
 Та годі вже сумувати!
 Нам оптимізму не позичати!

Ми майбутнє України!

Поринаємо в країну Знань,
 Щоб підкорити наук вершини
 На життєвому шляху пізнань!

Не сумуй, народе!

Не сумуй, народе, хоч осінь за вікном
 Проливає сльози гірким попелом!
 Ворог розриває наш чарівний край,
 Але Бог все знає і поверне Рай.
 Землю обітовану, що колись знайшли,
 Кров'ю й потом зрошену, наші пращури.
 І не раз виборювали право на життя.
 Така вже нам випала історія буття.
 Та щоразу з попелу підіймався квіт
 Купини неспаленої народу заповіт:
 Не боятись злодія, гідно честь нести
 І стійкою волею свободу здобути.
 Бог дає останній шанс світу довести:
 Безперечно, кожен з нас має цінності.
 Не розкоші, золото, а людська душа,
 Що цінуємо будь-кого право на життя,
 Що любов до рідної милої землі
 Дає силу витримати навалу ворогів.
 І веселим гумором на закиди брехні
 Ми відповідаємо, хоч сльози на лиці.

Промінь сонця

Незалежність, свобода! А що це?
 Син маленький у мами спитав.
 Ти в п'яті уяви промінь сонця,

Що пробудження довго чекав.
 І коли вже з'явився промінчик,
 Силу духу в собі він зростив,
 То ніякий пекельний камінчик
 Збити з шляху його не посмів.
 У душі кожного воля зростає,
 Що, як сонце, освітлює путь.
 І людина сама обирає
 Про що мріяти, як жити, ким бути.
 А тепер уяви, мій синочку,
 Що це світло затьмарило щось.
 І звільнити нелегко це диво
 У тяжкій боротьбі довелось.
 Заповіт збережи для нащадків,
 Щоб вони ні за які скарби
 Не посміли його запродати.
 Промінь волі, свободи, світи!
 Нехай світить для нас, українців,
 Незалежність повіки-віки.
 Із своєї землі проженемо чужинців,
 І відплатять вони нам борги.
 За жахливі сирени, що душу тривожать,
 За зруйновані доли, життя,
 За палаючі села, міста
 Вже в минуле нема вороття.
 Нагадає Франко і Шевченко підкаже
 Зі сторінок припорошених книг:
 Тих, хто вузол неволі розв'яже,
 Не забуде вже людство вовік.
 Пам'ятай, що ти з України.
 І неси своє гордо ім'я.
 Не зганьби забуттям, якщо десь на чужину
 Занесе раптом доля твоя.

Пригадай синє небо без жодної хмари
 І безмежні пшеничні поля.
 Це твоя неозора, безмежна, як море,
 Вільна, щира, рідна земля.

Захисникам України

Я від щирого серця вітаю
 Наших мужніх, хоробрих захисників,
 Тих, хто віддано обороняє
 Батьківщину від ворогів!
 Український народ не злякати,
 Бо у жилах тече козацька кров,
 Ще краплина від скіфів, сарматів,
 Славних київських русичів кров.
 Погляд гордий, жагучий і гострий,
 Але в серці палає безмежна любов.
 Без вагань випровадить «непроханих гостей»,
 Аби рідна земля розквітала знов.
 Загартований духом свободи
 Воїн сміло ступає на шлях боротьби.
 Як вірець справедливості іншим народам
 Захисник України буде завжди!
 Підрастають сини вже завзяті,
 Переймають у спадок завдання батьків:
 Попри всі перешкоди охороняти
 Батьківщину, свій дім
 від нападників.
 Хай священним покровом над ними
 Богородиця вкриє і одверне біду,
 І повернуться всі до одного живими
 З перемогою до рідного дому!

Народ – це воїн

Мені б прокинутись у новий уже день,
 Й почути про нові у світі зміни:
 В Кремлі – проукраїнський президент,
 Й нема війни кошмару в Україні.
 Переродилося б саме й життя.
 І батько, й брат не на війні, а вдома.
 І за столом – уся моя сім'я,
 Й куштує хліб смачний матусин знову.
 Немає обстрілів й смертей щодня...
 Відроджуються і міста, і села.
 Радіють друзі, і радію я –
 І школа, й спорт вернулися до мене.
 Повеселішав би й наш президент,
 А з ним і рідна наша Україна.
 Поклали край безглуздю, і тепер
 І путь у мирі до Європи вільна.
 Чуття єдиної родини збережем.
 Ми, як ніколи, у виборі єдині.
 Зі світом у дружбі й братстві заживем.
 Й не схибимо і на врожайній ниві.
 Хотів би на героїв схожим бути –
 Хоч батько й брат для мене вже герої.
 Та не забудем словом пом'януть
 І тих, хто в битвах жертвував собою.
 Все буде Україна, й вірю я:
 Не сон це буде, а несхитна дійсність.
 Народ – це воїн. Ми – одна сім'я!
 Із вірою в майбутнє йдемо у вічність.

Лист

Здрастуй, тато! Привіт, брате!
 От прийшла уже зима.
 Так вас хочу обійняти,
 Передати часточку родинного тепла.
 Не хвилюйтесь – у нас усе добре.
 Щоденні турботи відволічуть.
 А мама тримається і молиться Богу,
 Щоб вас захистив, не дав духу заснуть.
 Думка й серце до вас лине,
 Емоції тримаю у собі.
 І мрію я, що скоро Україну
 Очистите від орків назавжди.
 Настане день, коли живі й здорові
 Повернетесь обидва і тоді
 У нашім домі – всі щасливі.
 І сміх, і радість, і довгі бесіди...

Ні, нас у темряву вже не загнати...

Ні, нас у темряву вже не загнати,
 Бо серце й душа, як той факел, горить.
 Освітлює простір бажань генератор
 Дійти до кінця вікової війни.
 Немає вже сенсу спинитись в дорозі,
 Коли полягло в нас чимало людей.
 А решта будують мости перемозі
 І бачать в майбутньому сонячний день.
 Хоч важко дається нам путь до свободи,
 Та жоден не схилить униз голови.
 А вільна від рабства свідомість народу
 Не хоче приймати умов ворогів.

І всі розуміють: перемога за нами,
 Хоч дехто не може повірити в це.
 Україна доводить своїми ділами:
 Не варто на нас було ставити хрест.
 Ми з виду спокійні. Це ввело в оману
 Близького сусіда, що звався нам брат.
 Прокинувся давній кратер вулкана –
 Його не приборкає російський кат.
 Ця сила потужна із серця планети
 Стікає згори і оновлює світ.
 Затримавши подих, чекаєм моменту,
 Коли з перемогою привітаєм своїх.

Внесок спеціального підрозділу «КРАКЕН» у звільнення населених пунктів Харківщини в контексті російсько-українського протистояння

*Комаров Максим, учень 8 класу
 комунального закладу «Харківська спеціалізована
 школа II-III ступенів № 3
 Харківської міської ради Харківської області»*

Учитель: Кронгауз Владислав Олександрович

Вступ

Актуальність теми. Війна внесла істотні корективи в нашу буденність. Це спричинило переосмислення власного світогляду та переоцінку цінностей. На реальних прикладах, а не з художніх творів чи історичних праць нам випала нагода спостерігати

героїзм та самовідданість українських захисників і захисниць. Кожен із них до 24 лютого мав родину, професію, захоплення, життєві цілі та плани, проте з перших днів повномасштабного вторгнення пішов на захист своєї Батьківщини. І хоча досвід формування добровольчих батальйонів та загонів територіальної оборони за Незалежної України не є новим, ми чи не вперше у вітчизняній історії спостерігаємо їх трансформації в окремі розвідувально-диверсійні підрозділи. Істотну роль у звільненні Харківщини взяв на себе спецпідрозділ ГУР «Kraken». Представлене дослідження є символічною подякою за оборону кордонів рідної землі.

Мета роботи полягає в комплексному вивченні операцій з визволення Харківщини за участі спецпідрозділу «Kraken».

Відповідно до поставленої мети доцільно визначити низку дослідницьких завдань:

- розкрити шлях становлення спецпідрозділу «Kraken» та його основні цінності;
- на підставі різних джерел інформації дослідити та упорядкувати за хронологічним принципом операції спецпідрозділу «Kraken» з визволення території Харківської області;
- за допомогою інтерактивної онлайн-мапи бойових дій deepstatemap.live відслідкувати перебіг військових дій на території Харківщини.

Об'єктом роботи є внесок спецпідрозділу «Kraken» у звільнення Харківщини.

Предметом дослідження є процес визволення території Харківщини зусиллями спецпідрозділу «Kraken».

У процесі роботи над науковим дослідженням автором були використані наступні методи: загальнонаукові (аналіз, синтез,

систематизація), а також історичні (періодизація, історико-системний).

Представлена робота носить теоретичний характер наукового дослідження, оскільки передбачає аналіз джерел та визначення ключових етапів визволення Харківщини підрозділом «Kraken» в умовах російсько-українського протистояння.

РОЗДІЛ 1

Становлення і трансформація харківського спецпідрозділу «KRAKEN»: від добровольців до елітного формування

Інформація щодо ймовірного наступу з боку росії ширилася задовго до 24 лютого. Про подібні наміри Головне управління розвідки попереджало за пів року. Саме з цього часу розпочалася активна фаза підготовки бійців майбутнього спецпідрозділу «Kraken». Ветерани полку «Азов» та офіцери Головного управління розвідки організували системні вишколи для добровольців із-поміж цивільного населення. За інформацією телеграм-каналу спецпідрозділу «Kraken» станом на січень 2022 року понад 3 тисячі осіб пройшли відповідну військову та фізичну підготовку [2].

Від початку російсько-українського протистояння в м. Харкові було створено Штаб Оборони Харківщини, який очолив Костянтин Немічев. Підрозділи територіальної оборони, які формувалися в Харкові з перших днів повномасштабного російського вторгнення, станом на 12 березня перетворилися офіційно на два окремих розвідувальних та розвідувально-диверсійних батальйони Збройних Сил України [4].

На базі Штабу Оборони Харківщини чи не з перших днів було відкрито волонтерський гуманітарний штаб, а також рекрутинговий центр для людей без бойового досвіду. Зокрема, на офіційній сторінці Штабу в соціальній мережі «Facebook»

наявна стаття за 15 березня про можливість та ресурси з набором людей без досвіду, які готові захищати місто, навчати їх і після проходження курсу переходити до добровольчих підрозділів у м. Харкові [1].

Сам підрозділ «Kraken» було створено на початку березня 2022 року на базі Головного управління розвідки при Міністерстві Оборони України у м. Харкові за ініціативою офіцерів ГУР МОУ та ветеранів полку «Азов». Структурно підрозділ складається із п'яти батальйонів. Основу полку представляють учасники бойових дій із досвідом 2014 року полку «Азов» та інших військових формувань [3].

Подібно до бійців «Азову», назва яких походить від Азовського моря, назва та знаки розрізнення полку «Kraken» спричинені іншою морською темою: кракен, міфічне морське чудовисько, схоже на гігантського кальмара. Командиром підрозділу є Костянтин Васильович Немічев. «Кракени» стали найвідомішою групою добровольців в Україні [2].

Специфіка діяльності підрозділу «Kraken» полягає в ударно-штурмових діях, організації розвідки та диверсійно-розвідувальних діях. Доцільно стверджувати, що захисники підрозділу зберігають істотну мобільність, що дозволяє використовувати стратегії маневрування, тактичну й оперативну майстерність, керувати за допомогою сучасних військових технологій пристроями, що надають інформацію та забезпечують спостереження [7].

Переважає більшість бойових операцій підрозділу «Kraken» – диверсійні операції на території Харківської області. Однією з найперших стало звільнення н.п. Вільхівка, де вдалося нейтралізувати за допомогою ударно-штурмових дій загальностратегічний задум противника. Слід розглядати цей крок як істотну перешкоду в планах російських загарбників у напрямку Харків – Чугуїв. Завдяки зусиллям підрозділу «Kraken» виникла можливість просування та деокупації н.п. Мала Рогань,

а також н.п. Руська Лозова, Питомник (Харківська обл.), Білогорівка (Луганська обл.) [1].

Зупинимося на традиціях військового підрозділу «Kraken» та розкриємо процедуру відбору кандидатів-добровольців.

За інформацією видання «Washingtonpost» підготовчий етап кандидата вимагає істотного прогресу в тренуванні та навчанні. Категоричних вимог щодо відбору кандидатів не існує, тобто будь-хто охочий може вступати до лав підрозділу «Kraken» за умови, що може пробігти 5 км, підтягнутися на турніку 10 разів та виконати комплекс фізичних вправ. Перевага надається людям із вищою або середньою спеціальною освітою [1].

Процедура відбору кандидатів є максимально доступною: учасники мають заповнити електронну форму на сайті, вказуючи основну інформацію. Після цього здають документи, що підлягають детальній перевірці та вивченню особистої справи. Наступним етапом є перевірка фізичної загартованості претендента. У залежності від цього визначається підрозділ, до лав якого буде зарахований кандидат. Новобранці також проходять додатковий курс з бойової підготовки (тест Купера) та вишкіл, що триває 14 днів на полігоні і тренування в безпосередніх підрозділах [1].

Військовослужбовець підрозділу «Kraken» Д. (ім'я змінене у цілях безпеки) вказує, що вступ до лав військових перетворює автоматично військову службу на спосіб життя, таким чином формуючи мету – баланс фізичного та морально-психологічного стану як основи для подальшого несення служби на захисті своєї країни [4].

Оскільки підрозділ спеціалізується в тому числі на розвідувально-диверсійній діяльності, існують чіткі вимоги до таких кандидатів. Військовослужбовець підрозділу «Kraken» Д. зазначає, що відсутність попереднього бойового досвіду та незнання особливостей ведення бою може призвести до істотних помилок. Саме тому доцільно спиратися на рекомендації та досвід

військових офіцерів, більшість з яких набули військового досвіду в зоні ООС з 2014 року [2].

РОЗДІЛ 2 Спецпідрозділ «KRAKEN» у боях за звільнення Харківщини

2.1. Перебіг подій березня 2022 року

Перший успішний наступ підрозділу «Kraken» відбувся 26 березня 2022 р. у напрямку н.п. Вільхівка, що в кількох кілометрах від Харківської окружної дороги. Бійцям вдалося знищити близько 70 окупантів та взяти 27 у полон. Таку інформацію опублікували командири батальйонів харківського осередку територіальної оборони «Азов» Костянтин Немічев та Сергій Величко (позивний «Чілі») у соціальних мережах [7].

Нами було простежено напрямки звільнення території за допомогою сервісу deepstatemap.live. Можна зробити висновок, що звільнення н.п. Вільхівка відкрило доступ до просування в бік н.п. Мала Рогань трасою Харків – Чугуїв та зменшило площу ударів по м. Харкову з реактивних систем залпового вогню «Град», якими системно обстрілювалися спальні райони: Салтівка, Немишля, Рогань та Горизонт.

Важливо також усвідомлювати ціну свободи. У соціальній мережі «Facebook» 27 березня 2022 р. комбат «Чілі» опублікував пост наступного змісту: «Незважаючи на те що ворог зазнав втрат у пропорціях за одного нашого – 10 росіян, навіть тисяча життів окупантів не вартує й одного життя нашого загиблого бійця». Орієнтовні втрати, за даними Величка, під час звільнення н.п. Вільхівка 25 березня: Юрій «Артек» Красовський, Володимир «Кофе» Дорошенко, Ігор «Сімейний» Похомов, Богдан «Бодя» Іванов, Сергій «Ікси» Стрібний, Богдан «Полтава» Парака [6].

2.2. Перебіг подій квітня – травня 2022 року

29 квітня 2022 року на офіційній сторінці Головного управління розвідки Міністерства оборони України в соціальній мережі «Facebook» було опубліковано інформацію про звільнення спецпризначенцями ГУР МО України (у т.ч. спецпідрозділом «Kraken») н.п. Руська Лозова в Харківському районі. Спираючись на представлене джерело, ми маємо підстави стверджувати, що н.п. Руська Лозова є суттєвим стратегічним населеним пунктом, розташованим на трасі Харків – Белгород. У процесі наступальних дій було знищено живу силу та техніку окупантів, а також підрозділ воєнної розвідки [10].

Аналізуючи перебіг операції зі звільнення н.п. Руська Лозова за допомогою інтерактивної онлайн-мапи бойових дій deepstatemap.live, можна стверджувати, що розвідувальні групи (у т.ч. спецпідрозділу «Kraken») сприяли забезпеченню харків'ян від подальших артилерійських обстрілів ворожої артилерії з північної сторони міста, адже саме з Руської Лозової окупанти прицільно знищували об'єкти інфраструктури та цивільні будинки в спальних районах м. Харкова [8].

У телеграм-каналі спецпідрозділу «Kraken» ще до офіційної звістки про звільнення н.п. Руська Лозова було опубліковано інформацію про гуманітарний коридор з метою евакуації місцевого населення, що підтверджує істотну роль спецпідрозділу у звільненні села. Зокрема, під час проведення операції українські військові спільними зусиллями змогли евакуювати до безпечних місць понад 600 мирних мешканців населеного пункту, яких російські окупанти тримали в заручниках. Їм надавалася психологічна, медична, матеріальна підтримка, здійснювалося системне розселення постраждалих цивільних громадян у санаторіях та пансіонатах Харківської області [9].

4 травня 2022 року на офіційній сторінці Головного управління розвідки Міністерства оборони України у соціальній

мережі «Facebook» з'явився пост наступного змісту: «Воїни Головного управління розвідки МО України разом зі спецпідрозділом «Kraken» звільнили від окупантів населений пункт Руська Лозова Харківської області. Слава Україні. Смерть ворогам!» [10].

6 травня 2022 року спецпідрозділ «Kraken» опублікував на офіційній сторінці в соціальній мережі «Facebook» звіт щодо контрнаступу Сил оборони України та відновлення контролю над населеними пунктами Олександрівка, Федорівка, Українка, Шестакове, Перемога та частиною села Черкаські Тишки на Харківщині.

Журналіст Юрій Бутусов у суботу 7 травня на офіційній сторінці опублікував інформацію щодо розгрому російського опорного пункту в н.п. Шестакове, додаючи про взяття в полон 8 військовослужбовців різних російських підрозділів, переважно зі складу 25-ї мотострілецької бригади ЗС РФ. Підрахунок знищеної техніки та особового складу був неможливим через проведення зачисток Шестакового [12].

10 травня 2022 року Генштаб офіційно підтвердив звільнення населених пунктів Черкаські Тишки, Руські Тишки, Рубіжне та Байрак, Питомник наголошуючи на тому, що російська армія, зокрема, підрозділи 138-ї окремої механізованої бригади 6-ї загальновійськової армії західного військового округу, через значні втрати на території Харківської області була виведена на відновлення з території України в район російського міста Белгорода [11].

Офіційні втрати внаслідок звільнення н.п. Руська Лозова і Питомник у спецпідрозділі «Kraken» станом на 19 травня 2022 р. складала 7 бійців: Киричок «Кіря» Дмитро Олексійович, Ярешко «Міха» Михайло Русланович, Пільник «Форд» Євгеній Володимирович, Логунов «Хірург» Анатолій Євгенович, Яцун «Валя» Валентин Владиславович, Полтавцев «Полтава» Юрій Михайлович, Філоненко «Філ» Сергій Сергійович [9].

2.3. Перебіг подій вересня 2022 року

8 вересня 2022 року офіційно стало відомо про звільнення н.п. Балаклія. За матеріалами медіа «Суспільне. Харків» відомо, що на головній площі Балаклії було розгорнуто прапор України після понад як піврічного перебування під російською окупацією [13].

Відомо, що під час контрнаступу Збройних Сил України та звільнення від російських окупантів міста Балаклія на Харківщині загартувані тікали через річку Сіверський Донець. Ініціаторами операції зі звільнення Балаклії був батальйон Першої бригади спеціального призначення ім. Богуна. Наголошується, що операція була різностороння. Задіяно інформаційно-психологічну операцію «зливу». Фактично, ворог думав, що наступ просуватиметься знизу Балаклії, через що туди було переміщено основні сили. Натомість українські бійці оточували місто південніше [13].

Першою позицією, яку захопили ЗСУ, був укріпрайон «Москва». Окупанти почувалися там у повній безпеці. У результаті наступу частину техніки вдавалося відбивати, іншу противник кидав під час стрімкого відступу [16].

Ми проаналізували представлену Генштабом інформацію та прослідкували її за допомогою інтерактивної онлайн-мапи бойових дій deepstatemap.live. Виходячи із отриманих даних, маємо підстави свідчити про істотне перерізання автомобільної траси Харків – Ізюм, що порушило логістику противника в разі повторної спроби наступу на н.п. Балаклія. До того ж карта дає підстави вважати, що закріплення позицій ЗСУ та окремих спецпідрозділів (у нашому випадку «Kraken») дозволяло планувати подальші операції зі звільнення районних центрів Харківської області в напрямку Донецької та Луганської областей, а саме на шляху: Балаклія – Савинці (близько 15 км), Балаклія – Ізюм (близько 56 км), Балаклія – Борова (близько 70 км) та в бік

н.п. Куп'янськ, Куп'янськ – Вузловий, Ківшарівка, Кіндрашівка, Двурічна та ін.

Уже 10 вересня воїни спецпідрозділу «Kraken» підняли український прапор у н.п. Савинці. Про це свідчить допис на особистій сторінці Сергія Величка (позивний «Чілі»). Таким чином, бачимо, що в районі Балаклії вочевидь відбувся розподіл позицій між загонами ЗСУ, ТРО, спецпідрозділів (у т.ч. «Kraken»), де останні мали здійснювати наступ в бік н.п. Савинці [16].

16 вересня спецпідрозділ «Kraken» оприлюднив інформацію на офіційній сторінці у «Facebook» про успішне форсування річки Оскіл, що дозволило військовим просунути вглиб лівобережної частини н.п. Куп'янськ. Фактично, йшлося про успішний контрнаступ українських сил вглиб лівого берега р. Оскіл. Згодом інформацію підтвердив Генштаб [10].

На підставі отриманої інформації ми прослідкували шлях просування ЗСУ та спецпідрозділу «Kraken» за допомогою інтерактивної онлайн-мапи бойових дій deepstatemap.live. Спираючись на отримані дані, можемо прогнозувати подальше просування українських військ у двох напрямках: Двурічанський та Луганський. На шляху до Луганської області істотним вузлом залізничного сполучення залишається н.п. Куп'янськ-Вузловий [17].

Згідно з інформацією голови Харківської обласної військової адміністрації Олега Синегубова від 27 вересня 2022 р., офіційно відбулося звільнення від російських окупантів н.п. Куп'янськ-Вузловий. Таким чином, звільнення двох населених пунктів (Куп'янськ та Куп'янськ-Вузловий) відбувалося упродовж близько двох тижнів [15].

В інтерв'ю «Радіо. Свобода» Олег Синегубов підтверджує стратегічний характер н.п. Куп'янськ-Вузловий: «Для них (окупантів – ред.) було кілька принципових і важливих напрямків – Ізюм, ізюмська висота так звана. Це шлях, через який вони направляли свою техніку на територію Донецької та Луганської областей, там посилювали свою військову присутність. І,

звичайно, Куп'янськ-Вузловий. Це одна з найбільших логістичних, залізничних розв'язок на території Харківщини. З перших годин повномасштабної війни він був окупований, і ворог його досить сильно обороняв і тримав. Завдяки успішній військовій операції ЗСУ відбили цей населений пункт і повністю фактично контролюють його» [17].

Аналітичні дані дають підстави говорити про те, що в ході операції по звільненню Куп'янська спецпідрозділом «Kraken» було звільнено низку населених пунктів, серед яких: Куп'янськ (лівий берег), Подоли, Куп'янськ-Вузловий, Ківшарівка, Новоосинове, Глушківка, Колісниківка. Внаслідок злагоджених дій підрозділом було успішно форсовано річку Оскіл, що дозволило спецпідрозділу вибити ворога з лівобережної частини міста та створити плацдарм для суміжних підрозділів. Силами української армії були частково знищені та відкинуті російські підрозділи: 27 ОМСБр 1 танкової армії, 55 ОМСБр, 200 ОМСБр, 61 ОБрМП, ЧВК «Вагнер», загони БАРС. Наступ української армії успішно продовжується на лівому березі Оскола [10,15,16].

Цю ж операцію ми проаналізували на підставі інтерактивної онлайн-мапи бойових дій deepstatemap.live. Зазначимо, що інформацію щодо просування окремих формувань ЗСУ, звільнення окремих населених пунктів, т.зв. «зачистки», ми відслідковували синхронно, тобто в режимі реального часу. У більшості випадків надана спецпідрозділом «Kraken» інформація верифікується із даними deepstatemap.live та зведеннями від Генштабу. Ці та інші факти підтверджують значний внесок спецпідрозділу «Kraken» у звільнення території на Харківському напрямку.

Висновки

У процесі виконання дослідницької роботи нами було визначено етапи становлення спецпідрозділу «Kraken» та його цінності. Встановлено, що спецпідрозділ формувався у структурі

Головного управління розвідки Міністерства оборони. Основним напрямком діяльності підрозділу є розвідувально-диверсійні заходи та проводить військові операції в тилу ворога.

Відомо, що бійці майбутнього спецпідрозділу почали підготовку до масштабного вторгнення росії за півроку до 24 лютого. Тоді ветерани полку «Азов» та офіцери ГУР розпочали серію вишколів, де прагнули поділитися досвідом із цивільним населенням. Це забезпечило вже в перший день повномасштабного вторгнення росії забезпечити Штаб самооборони 900-ма бійцями, а на четвертий день – 1500 бійцями, які утворили спочатку загони територіальної самооборони, а згодом трансформувалися у окремих елітний спецпідрозділ «Kraken».

На підставі різних джерел інформації нам вдалося установити послідовність операцій зі звільнення територій Харківщини, де був задіяний спецпідрозділ «Kraken». Вважаємо за доцільне представити систематизований огляд у хронологічній послідовності у розділі 2 «Спецпідрозділ «Kraken» у боях за звільнення Харківщини».

За допомогою інтерактивної онлайн-мапи бойових дій deepstatemap.live ми відслідкувати перебіг військових дій на території Харківщини у період з лютого по вересень 2022 року. Зосереджено увагу на звільненні населених пунктів: Вільхівка, Мала Рогань, Руська Лозова, Федорівка, Шестакове, Старий Салтів, Черкаські Тишки, Руські Тишки, Питомник, Балаклія, Савинці, Куп'янськ, Куп'янськ-Вузловий.

Детальний огляд різних джерел дозволив визначити істотний внесок спецпідрозділу «Kraken» у боях за звільнення Харківщини.

Список використаних джерел

1. Ми відкриваємо рекрутинговий центр для людей без військового досвіду: <https://www.facebook.com/oboron.kha2022/photos/a.103412935642123/106730365310380/>; веб-сайт URL: (дата звернення: 16.12.2022)

2. Спецпідрозділ «Кракен» в умовах гібридної війни : веб-сайт. URL: <https://podrobnosti.ua/2456549-spetspdrozdl-kraken-v-umovah-gbridno-vjni.html> / (дата звернення: 12.12.2022)

3. «От добровольцев до элитного формирования. История спецподразделения «Кракен»: веб-сайт. URL: <https://www.057.ua/ru/news/3502556/ot-dobrovolcev-do-elitnogo-formirovaniya-istoriya-harkovskogo-spespodrazdeleniya-gur-kraken-foto> (дата звернення: 12.12.2022)

4. Спецпідрозділ «Кракен»: веб-сайт. URL: https://www.facebook.com/oboron.kha2022/photos/a.103412935642123/1067330365310380/?paipv=0&eav=AfYS0CZb3512wuqLZ1Z4HVJYHOBEuwdpk0FEcNHjZemdoJDO1mm0hQZrtmNjXel1M&_rdg (дата звернення: 12.12.2022)

5. В ході наступальної операції ТрО «Азов» Харкова звільнили Вільхівку. Знищили 70 окупантів, 3 одиниці техніки. Віджали трофейні КШМ та МТЛБ, взяли в полон 27 орків. 26.03.2022. веб-сайт. URL: <https://web.telegram.org/k/#@zsuwar>

(дата звернення: 10.12.2022)

6. Як «Кракен» звільняв Вільхівку. 27.03.2022 веб-сайт. URL: <https://www.facebook.com/oboron.kha2022/videos/334847025346688> (дата звернення: 10.12.2022)

7. Костянтин Немічев та Сергій Величко (Чилі) перебувають у Харкові та захищають свій дім. Ніхто з них в полон до російських фашистів не потрапляв. веб-сайт. URL: <https://www.facebook.com/oboron.kha2022/videos/1555437734840782> (дата звернення: 07.12.2022)

8. Звільнений населений пункт Руська Лозова на Харківщині. Квітень 2022. веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QVKAR4spJoU&t=2s> (дата звернення: 07.12.2022)

9. Воїни ГУР та СпП «Кракен» під час звільнення Руської Лозової. 04.05.2022. веб-сайт. URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=7374172482657628> (дата звернення: 07.12.2022)

10. Під час звільнення населеного пункту Руська Лозова спецпризначенці ГУР МО України знищили десятки одиниць бойової техніки та живої сили окупантів. веб-сайт. URL: <https://gur.gov.ua/content/pid-chas-zvillnennia-naselenoho-punktu-ruska-lozova-spetspryznachentsi-hur-mo-ukrainy-znyshchyly-desiatky-odynys-boiovoi-tekhniky-ta-zhyvoi-syly-okupantiv.html> (дата звернення: 07.12.2022)

11. Добрий вечір, ми з Харківщини. Звільнення територій. веб-сайт. URL: <https://www.facebook.com/oboron.kha2022/photos/a.103412935642123/126069066709843/> (дата звернення: 02.12.2022)

12. Ю. Бутусов. Звільнення н.п. Шестаково. 07.05.2022. веб-сайт. URL:

<https://www.facebook.com/butusov.yuriy/posts/7635120596528170> (дата звернення: 02.12.2022)

13. Збройні сили України звільнили ще 4 населені пункти на Харківщині веб-сайт. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/05/10/novyna/bezpeka/zbrojni-syly-ukrayiny-zvilnyly-shhe-chotyry-naseleni-punkty-xarkivshhyni> (дата звернення: 02.12.2022)

14. Втрати після звільнення н.п. Питомник. веб-сайт. URL:

<https://www.facebook.com/oboron.kha2022/photos/pcb.129624583020958/129624203020996/> (дата звернення: 02.12.2022)

15. Бійці спецпідрозділу «Кракен» спільно з іншими підрозділами ЗСУ за підтримки місцевого самоврядування допомагали з евакуацією цивільних громадян зі звільнених н.п. Циркуни, Руська Лозова та Питомник. веб-сайт. URL: <https://www.facebook.com/oboron.kha2022/videos/345341531053264> (дата звернення: 02.12.2022)

16. Звільнення Балаклії. Спецпідрозділ «Кракен». веб-сайт. URL: https://web.telegram.org/k/#@kraken_kha (дата звернення: 02.12.2022)

17. У Харківській ОВА підтвердили звільнення Куп'янська-Вузлового. веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-kupyansk-vuzlovyu-zvillnennya/32054108.html> (дата звернення: 02.12.2022)

Калину українську не схилить, козацький дух нізащо не зламати!

*Білаш Дарина, учениця 10 класу
комунального закладу «Первомайський ліцей № 7
Первомайської міської ради Харківської області»*

Учитель: Білаш Тетяна Олексіївна

Вступ

Кожна людина хоч раз у своєму житті замислювалась над тим, що для неї означає Вітчизна, з чого вона починається, яку роль відіграє у житті.

Відомо, що патріотизм, любов до Батьківщини починається з раннього дитинства, коли ми чуємо мамину колискову, коли вивчаємо рідну мову та історію свого народу, коли формується

бажання жити і працювати задля розквіту своєї Вітчизни та готовність її захищати.

Наші пращури через багато поколінь своїми героїчними вчинками, неймовірною працелюбністю, боротьбою за справедливість, волю і щастя нашого народу зберігали увесь цей неоціненний скарб, що зветься Вітчизною.

Українському народові випала нелегка доля споконвічної боротьби за волю і незалежність. Українська державність створювалась під Конотопом, Хотиним, Крутами, а в наш час – під Іловайськом, Харковом, Черніговом і тримається на плечах наших військових, які мужньо, ціною свого життя боронять вільне майбутнє України, а також кожної людини, кожної сім'ї.

І сьогодні кожен має відчутти свою відповідальність і свою роль у боротьбі за українську незалежність, у розбудові мирного майбутнього.

В умовах російсько-української війни приклади героїзму та патріотизму ми черпаємо не лише з підручників історії, а з реального повсякденного життя. Герої поряд, герої чи не у кожній родині.

Не одне покоління українських патріотів боронило нашу землю від ворогів, відстоювало традиції козацьких вольностей і серед них представники моєї родини.

Метою дослідження є розкриття внеску представників моєї родини у становлення та розвиток української державності, у боротьбу за незалежність в умовах російської агресії; показ на прикладі родинної історії готовності українського народу до захисту своєї свободи, державної цілісності та служіння інтересам суспільства.

У процесі дослідження вирішувались наступні завдання: за матеріалами родинного архіву дослідити життєвий шлях мого прадіда Білика І.Д., чие життя було сповнене служінню інтересам суспільства; визначити роль окремої особистості в процесі боротьби за державну цілісність на прикладі патріотизму,

самовідданості та відваги, вірності українському народові сучасних добровольців-патріотів, членів моєї родини, які стали на захист нашої держави в російсько-українській війні; прослідкувати зв'язок поколінь.

Об'єктом дослідження є життєвий шлях представників моєї родини як старшого покоління так і наших сучасників, предметом дослідження – внесок представників мого роду у розбудову українського суспільства та захист української державності в умовах російської агресії

Для вирішення поставлених завдань було визначено структуру роботи, яка складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі обґрунтовується важливість діяльності кожної людини для розвитку суспільства і держави.

Другий розділ присвячений життєвому шляху мого прадіда Білика І.Д.

Третій розділ – розповідь про героїв наших днів, членів моєї родини, Білика Дмитра, який загинув, виконуючи свій військовий, громадянський і синівський обов'язок у російсько-українській війні, Єрошенка Владислава, який захищав Харківщину, не шкодуючи свого життя задля нашого мирного сьогодення і доля якого наразі невідома, Білика Володимира, який несе військову службу на підступах до столиці нашої держави.

Що стосується використаних джерел, – це матеріали родинного архіву, матеріали інтернет-ресурсів про події російсько-української війни, спогади членів родини.

Дана робота є спробою вивчення родинної історії, подій російсько-української війни та ролі людини в цих подіях і остаточно не вичерпує все коло аспектів порушеної проблеми, але дає підґрунтя для подальших роздумів та досліджень на основі архівних матеріалів.

РОЗДІЛ 1**Вітчизна – цедар у спадок від пращурів**

Українці знають і шанують історію своєї Вітчизни, зберігають та примножують надбання наших пращурів, передають власні традиції та культурну спадщину своїм нащадкам, щоб пам'ятати про тих, хто долаючи нелегкий та тернистий шлях, в різні часи завойовував велич та могутність, єдність та цілісність нашої держави. Це гідні люди, які віддані своїй справі та роблять усе від них залежне для досягнення національної ідеї розвитку української держави та збереження її територіальної цілісності. Це видатні постаті, вольові люди, які розуміють суспільні інтереси, беруть на себе відповідальність і втілюють свої мрії, а в якості пріоритету свого життя обирають служіння загальнолюдським цінностям.

Вітчизна – це дар, який отримує людина від народження у спадок від своїх батьків, дідів і прадідів... Справжні особистості – патріоти, громадяни, які працюють на благо своєї країни. Видатними не народжуються, це – результат значних зусиль для розвитку своєї особистості та удосконалення у сфері своєї діяльності.

Традиційно під видатними особистостями мають на увазі історичних, державних, політичних діячів, які впливають на розвиток історичного процесу, приймають доленосні рішення або зробили значний внесок у культурний процес держави. Але за висловом Сенеки: «Суспільство – звід з каменів, який обрушився б, якби один не підтримував іншого».

Як у давні часи і звичайний козак, і славетний гетьман творили українську історію, так і сьогодні і видатні керівники та талановиті командувачі, і рядові солдати, енергетики, робітники, хлібороби, вчителі продовжують цю справу. А, отже, кожна людина своєю щоденною працею, віддаючись своїй справі творить майбутнє.

Вважаю, що найдорожчим у кожної людини, крім Вітчизни, ще є родина. Бо саме в родині ми починаємо життєвий шлях, отримуємо перший життєвий досвід, переймаємо життєві цінності.

У моїй родині завжди з почуттям глибокої поваги ставились до минулого нашої держави та історичної пам'яті про моїх родичів. Передаються у спадок цікаві та незабутні історії, пов'язані з членами мого роду. Зберігаються родинні документи та реліквії. І це важливо, бо кожен із членів моєї родини також зробив свій внесок у становлення нашої держави.

Нашому народові випала нелегка стежка. Важким був шлях до здобуття волі і свободи, незалежності України. Але і сьогодні, через більш як тридцять років після її проголошення, нашим захисникам зі зброєю в руках доводиться відстоювати державну свободу. І члени моєї родини також причетні до справи боротьби за українську свободу. Мій прадід Білик І.Д. боронив українські кордони у Другій світовій війні, а його онуки і правнуки боронили і боронять українську незалежність у сучасній російсько-українській війні, щоб передати гідний спадок майбутнім поколінням.

РОЗДІЛ 2**У кожного своя доля...**

У житті кожної людини настає момент, коли доводиться обирати життєвий шлях. Людина прагне зробити щось оригінальне, незвичайне, відкрити щось нове, щоб пам'ять про неї лишалася у величезних палацах або маленьких хатках, збудованих її руками, у зелених лісах або поодинокій яблунці, у прекрасній мелодії, що була написана колись для коханої, або у простій народній пісні, збереженій і переданій у спадок. І все це завдяки тому, що людина працює. Працює, щоб жити, працює, щоб приносити користь іншим людям, працює, щоб зробити свій край щасливим і багатим.

Це і про Білика Івана Дорофійовича, мого прадіда, який своєю працею служив людям, жив заради людей.

Іван Дорофійович Білик не є видатною постаттю, але для мене він людина легендарна. Для мене він є героєм і патріотом.

Йому випала нелегка доля: пережив голод, дві світові війни, смерть матері. Та зміг багато досягти у своєму житті.

Іван Дорофійович народився 7 листопада 1913 року на Новгород-Сіверщині. Світ уже тоді готувався до Першої світової війни... Сім'я була багатодітна: крім Івана ще троє хлопців і троє дівчат, він – найменший. У 1914 році найстарший брат Свирид потрапляє на фронт. Коли Іванові було 6 років, не стало мами. Прокинувся вранці, а мама до нього вже не обізвалася.

Як згадував потім – поплакав та й пішов з дітьми гуляти... Батько був суворий, ослухатися було неможливо. І дорослі брати могли отримати на горіхи. Якось брати вирішили поборотися з батьком. Як у казці про богатирів, Дорофій Адамович затиснув обох межи ніг так, що лише «гузками» ворушили. Хлопчиком опікувалися старші сестри.

Іван Дорофійович отримав десятирічну шкільну освіту. Жага до знань була нестерпною. Навчався у педагогічній школі у Новгороді-Сіверському, отримав фах вчителя. У 1936 році закінчив Воздвиженську середню сільськогосподарську школу рільництва, що була у віданні Народного Комісаріату земельних справ, та отримав кваліфікацію молодшого агронома-рільника.

Відповідно до наказу про використання молодих спеціалістів (Постанова УВК і РНК СРСР від 15.09.1933 р.) необхідно було відпрацювати за направленням на виробництві у системі Народного Комісаріату земельних справ СРСР. А, отже, Іван Дорофійович був призначений на посаду дільничного агронома при Чернігівській машинно-тракторній станції. З 1938 року працював вчителем на Сумщині у Ображіївській неповній середній школі.

У січні 1940 року був призваний Шосткинським районним військовим комісаріатом Сумської області на строкову військову

службу. До січня 1941 року служив у 22-й легкотанковій бригаді на посаді стрілка.

Після служби у армії Іван Дорофійович знову вчителює на Сумщині, був призначений завідувачем Тиманівської початкової школи. З вересня 1941 року працював учителем початкових класів у Собицькій неповній середній школі.

Друга світова війна у розпалі. Трагічна подія у долі нашої держави, що торкнулася кожної сім'ї. Дорослі і діти зіткнулися з нелюдською жорстокістю нацистських окупантів, які нещадно знищували українські міста і села, вбивали та катували українців. І тепер у 2022-му рашисти чинять так само...

У травні 1943 року дідусь одружився. А у вересні 1943 року був мобілізований до 616 стрілецького полку на посаду стрілка. Це був час запеклих боїв. Воював на Західному фронті.

У листопаді 1943 року Іван Дорофійович у одному з боїв був тяжко поранений, втратив свідомість. Німецькі військові оглядали поле бою, перевіряли, чи є живі. І саме в той момент дідусь застогнав. Він був поранений у ногу, пересуватися не міг, а отже, його посадили на коня у запряженій парі. Поранена нога потрапила між коней. Біль був нестерпний, але терпіти потрібно було...

Попереду було два роки концентраційних таборів... за межами Батьківщини. Це був концтабір на півночі Норвегії, поблизу містечка Кіркенеса. Два роки голоду, страждань, принижень. Два роки за колючим дротом. Два роки важких робіт в умовах лютого холоду, життя у погано обігрітих бараках, без належного одягу для тих кліматичних умов, у старих обносках. Полонені будували військовий аеродром, зокрема, злітну полосу.

Ситуацію перебування у таборі ускладнило і те, що батько Івана Дорофійовича мав ім'я по батькові Адамович, що давало нацистам підставу вважати його євреєм. А як відомо, антисемітизм був основним принципом ідеології і світогляду нацистів. Голокост тривав у Європі з 1933 року. Які

здійснювались перевірки, як вдалося виправдатися перед табірним керівництвом, не відомо. Пощастило. Дідусь не любив розповідати про табірне життя, розповідав мало, часто плакав, згадуючи. Можна лише уявити, що йому довелося пережити.

У концтаборі були медики, але медична допомога, як така, полоненим не надавалася. Поранену ногу ніхто не обробляв, не лікував. У рані завелися черви, дідусеві нічого не залишалося як виколупувати їх з рани паличкою. І йому знову пощастило, бо це побачив табірний санітар. Він обробив рану і присипав жовтуватим порошком з характерним запахом. Мабуть це допомогло врятувати ногу від ампутації, проте, на жаль, не врятувало від інвалідизації.

Табірною їжею була баланда – вода зі шматками брукви. Виснажені на важких роботах військовополонені завжди були голодними. Якось дідусь вирішив схитрити і швиденько випивши баланду з бляшанки став у чергу за їжею вдруге. Як виявилось, за цим пильно спостерігав табірний охоронець. І тільки-но Іван Дорофійович присів, щоб випити другу порцію, бляшанка була вибита чоботом охоронця і почалося побиття, поки в'язень не втратив свідомість.

Умови арктичного холоду, виснажлива робота, голод, жорстокість наглядачів – це було те, що призводило до високої смертності серед військовополонених у концтаборах Норвегії. Жертвами нацизму в Норвегії стало близько 14 тис. військовополонених, із яких 75 % померли на півночі країни [7].

Дідусеві пощастило залишитися живим, можливо, тому, що іноді господар із сусіднього селища брав полонених до себе на роботу. Там годували.

Молода дружина, 19-річна Агафія, не отримувала ніяких звісток про долю чоловіка. Звісток з фронту не було. Уся інформація, яку могли отримати жителі села – інформація від радянського інформбюро з радіо на сільському майдані. Інформація дозована, та, яку можна і треба було донести в умовах панування тоталітарної системи.

Уже була зима. Потопаючи в снігу, Агафія Несторівна пішла у сусіднє село до ворожки, щоб отримати хоч якусь надію або почути жорстоку правду. І та сказала: «У чужих людях. Повернеться. Чекай.»

Прабабуся, Агафія Несторівна, також брала участь у подіях війни, але в тилу. Змушена була виконувати не лише жіночу, а й чоловічу роботу. Брала участь у спорудженні захисних укріплень. Якось мало не потрапила на фронт, бо їхній обоз не міг повернутися додому мостом через Десну, тому що назустріч рухалися частини регулярної армії. Мала статус учасника Другої світової війни.

Оскільки жодна місцева інстанція не надавала ні інформації, ні допомоги у пошуках зниклого чоловіка, Агафія Несторівна починає пошуки самотужки. Пише листи до Москви.

У листопаді 1944 року отримала відповідь від Управління з персонального обліку втрат діючої армії Народного комісаріату оборони СРСР. У листі було вказано, що Білик Іван Дорофійович 24 липня 1943 року був поранений і евакуйований до госпіталю на лікування. У документі радили для подальших пошуків звернутися у Довідкове бюро про поранених і хворих лікувально-евакуаційного управління, що у Москві. Цей факт доводить, що насправді жодного обліку поранених чи загиблих не відбувалось.

У березні 1945 року Агафія Несторівна отримала лист із Довідкового бюро про поранених та хворих лікувально-евакуаційного управління головного військового управління червоної армії, де зазначалося, що за повідомленням командира частини «польова пошта 06470» Білик Іван Дорофійович помер 25 листопада 1943 року. А далі – похоронка... Нещодавно стало відомо, що на одній із братських могил у Білорусі викарбовано і ім'я дідуся.

Полонені із концтабору були звільнені у вересні 1945 року. Але шлях додому виявився довгим і пролягав він через застінки

НКВС. Усі, хто потрапив у полон, розглядались неблагонадійними і проходили численні перевірки. Офіційно Білик І.Д. після звільнення з полону був зарахований до 14 окремого будівельно-монтажного батальйону на посаду робочого з вересня 1945 по травень 1946 року.

Упродовж усього того часу відбувались чи не щоденні допити. Радянський офіцер стукав рукояткою пістолета по столу і запитував: «Чому не застрелився?». Іван Дорофійович відповідав, що не застрелився, бо був поранений і потрапив у полон у непритомному стані. Тоді запитували, чому не повісився або не отруївся. Життя людини у тоталітарному суспільстві було не варте нічого. Бо людина була для держави...

Волелюбний правдолюб, з власною точкою зору на будь яку проблему, розуміючи сутність радянської ідеології, Іван Дорофійович жодного дня не перебував ні у складі комсомольської організації, ні у складі більшовицької партії, натомість комуністичну партію називав партією злодіїв і тунеядців.

Відповідно до Указу Президії Верховної Ради СРСР від 20.03.1946 Білик І.Д. був демобілізований 16 травня 1946 року, наказ № 132. Майже через рік після завершення Другої світової війни прадід зустрічається з рідними.

У серпні 1946 року Білик І.Д. повертається до вчительської справи. Був призначений вчителем початкових класів Попівської семирічної школи, що у Новгород-Сіверському районі на Чернігівщині. У 1949 році закінчує заочне відділення Новгород-Сіверського педагогічного училища імені К.Д. Ушинського та отримує кваліфікацію вчителя початкової школи. Будівля училища, де наразі знаходилась Новгород-Сіверська державна гімназія, була знищена рашистським авіударом 12 травня 2022 року [1].

У рідній школі Іван Дорофійович вчителював до серпня 1975 року, до виходу на пенсію. Сотні дітлахів навчилися читати і писати, рахувати і міркувати під його турботливою опікою (Додаток Е). Білик І.Д. мав активну життєву позицію. Співав у

шкільному хорі, опікувався шкільною присадибною ділянкою і якісно виконував свої посадові обов'язки.

І з виходом на пенсію не міг залишатися без роботи. Працював діловодом у Попівській школі, потім комірником у колгоспі. Має звання «Ветеран праці» та нагороджений медаллю «Ветеран праці».

Іван Дорофійович мав багато захоплень. Читання було звичною справою і, як на той час, мав, немало бібліотеку. Односельці часто заходили взяти щось почитати. Захоплювався бджільництвом і мав невеличку пасіку, щоб діти поласували медом та сусідів пригостити. Та найбільшим захопленням було садівництво. На одному дереві у дідуся дозрівали різні плоди. А наприкінці життя Іван Дорофійович висадив парк-сад з криницею і альтанкою, який і дотепер радує перехожих та сусідів. Мрією життя дідуся-садівника було виростити кедр. На початку 80-х вдалося виростити невеличкий пагін, але турботлива 4-річна онука, не розуміючи принципів фототропізмів, повернула пагінчик до сонечка і зламала. Наступні спроби прожувались упродовж майже десяти років, і тільки у середині 90-х років рослинку вдалося висадити у відкритий ґрунт. На жаль, експеримент залишився незавершеним...

Мабуть, ця мрія була не випадковою, бо кедр символізує силу, відданість і віру. А це все те, що характеризує Івана Дорофійовича, бо йому довелося пройти через багато випробувань, але він вистояв, він був відданий у своєму служінні саме Україні і у роки Другої світової війни, і у мирному житті.

Він вірив у краще, у кращу долю для України, у краще майбутнє для своїх онуків і правнуків. І у свою останню осінь 1999 року активно вивчав програми кандидатів у Президенти України, щоб не помилитися, щоб зробити гідний вибір для майбутнього країни. Але не встиг, життя обірвалося 10 жовтня 1999 року.

Чи вважав він себе героєм? Ні. Чи вважала його держава героєм? Мабуть ні. Та і у радянські часи такі характеристики застосовувались не часто... і навряд чи пересічну людину хтось називав би героєм...

Хоча у вересні 1946 року Іван Дорофійович був нагороджений медаллю «За перемогу над Німеччиною». Мав ювілейні нагороди до річниць Перемоги. А у березні 1985 року – «Орден Вітчизняної війни» II ступеня. Як ветеран війни та особа з інвалідністю мав пільгу – безкоштовний проїзд територією країни один раз на рік.

Чи вважаю я Івана Дорофійовича героєм? Так. Бо його життя було сповнене служінням людям. І найбільшим визнанням, мабуть, є визнання його учнів, які збираючись на річниці однокласників, відвідують могилу свого вчителя.

Білик Іван Дорофійович прожив складне, але гідне життя. Більшу частину свого буття віддав вчительській справі. Брав участь у подіях Другої світової війни. Мав активну громадянську позицію, чим робив гідний внесок у розвиток суспільства. Білик І.Д. був справжнім представником громадянського суспільства, якого на той час ще не існувало в Україні. Вважаю, прадід своєю діяльністю сприяв і творенню українського сьогодення. Був гідним прикладом для своїх нащадків.

РОЗДІЛ 3

«Я з тих, хто ковдру кольорових мрій змінив на тяготи війни її автомат...»

Кожне попереднє покоління дбає про краще майбутнє для своїх нащадків, мріє про мирне життя, поступ. Та українська планида сповнена героїчних сторінок боротьби не лише у далекому минулому, а і у наш час. Мій прадід мріяв, щоб його продовжувачі жили у мирній щасливій країні. Але сьогодні в російсько-українській війні його онук Володимир Білик та

правнуки Дмитро Білик та Владислав Єрошенко захищали і захищають майбутнє України зі зброєю в руках.

3.1. Призначення – служіння Батьківщині

Білик Дмитро Анатолійович народився 27 березня 1985 року у Новгороді-Сіверському. Навчався у Новгород-Сіверській гімназії № 1. Своє призначення Діма бачив у служінні Батьківщині. А тому після строкової служби у Збройних Силах України Дмитро своє життя пов'язав із військовою справою. Вступив на службу до Державної прикордонної служби. На захисті кордонів у російсько-українській війні Дмитро Білик перебував з 2014 року, несучи службу у одному із підрозділів Державної прикордонної служби України. Брав участь в АТО/ООС. До речі, і його батько Білик Анатолій Васильович також учасник подій на гарячому українському Сході. У одному з боїв отримав поранення.

У 2016 році Дмитро Анатолійович підписав контракт і вступив на військову службу у Збройні Сили України. Служив у 1-й окремій танковій Сіверській бригаді Сухопутних військ Збройних Сил України, що входить у підпорядкування оперативного командування «Північ» і бере свій героїчний шлях з часів Другої світової війни.

Дмитро Анатолійович у перший день повномасштабної війни захищав околиці Чернігова.

Коли розпочалося повномасштабне вторгнення, російські окупанти уже 24 лютого 2022 року були на підступах до Чернігова, адже, до кордону рукою подати. Чернігів для загарбників мав важливе стратегічне значення. Контроль над Черніговом потрібен був окупантам для наступу на Київ, у випадку захоплення місто мало стати таким собі логістичним хабом російських військ на пів дороги до Києва. Втримати Чернігів тоді означало втримати блокування Києва з півночі і сходу.

Підступи до Чернігова захищала 1-а окрема танкова Сіверська бригада, перед якою було завдання зламати план ворога щодо

наступу та не допустити його подальшого просування. Були зірвані майже всі мости навколо міста, щоб спрямувати ворога у поля, на бездоріжжя та зупинити наступ. Танкова бригада прикривала фланги артилерії, щоб зупинити противника на підступах. Завдяки вдалій роботі артилерії та розвідки вдалося стримати просування на Ріпкинському напрямку. Упродовж боїв 24 – 25 лютого 2022 року 1-й окремі танковій Сіверській бригаді вдалося знищити дві передові колони російських військ на зупинити наступ на лінії Великі Осняки – Седнів за 20 кілометрів від міста [17, 18].

Протягом усіх важких місяців для Чернігівщини Дмитро Білик мужньо продовжував захищати Україну, виконуючи бойові завдання та даючи гідну відсіч загарбнику разом зі своїми побратимами.

Проте це не завадило ворогові щодня обстрілювати 1300-річне місто із артилерії та наносити авіаобстріли 500-кілограмовими бомбами, використовувати заборонені касетні снаряди. Околиці Чернігова були знищені повністю. Пригадує житель Чернігова Сергій Власенко: «23 лютого 2022 року приїхав до матері у село на Новгород-Сіверщині, а наступного дня Чернігівщина опинилася в окупації.

У Чернігові залишилась сім'я, донька з маленьким онуком. Через тиждень вирішив повертатися до Чернігова, бо не було зв'язку з донькою. Власним авто доїхав до Березни, далі через рашистські блокпости рухатися було небезпечно, близько 40 кілометрів довелося долати пішки. Околиць Чернігова уже не було. Над головою свистіли кулі і снаряди. Важко було стримати сльози від побаченого...»

Після звільнення Чернігівщини 1-а окрема танкова Сіверська бригада, стримує наступ російських військ в пекельних точках сучасної війни.

Життя старшого сержанта Дмитра Білика обірвалося 15 серпня 2022 року. Указом Президента України від 24 вересня

2022 року № 667/2022 1-а окрема танкова Сіверська бригада відзначена почесною відзнакою «За мужність і відвагу» [16].

3.2. Мріяв бути схожим на прадіда

Він мріяв бути схожим на прадіда. Мріяв вступити до військового училища, стати офіцером та боронити Вітчизну. Але інколи обставини бувають сильнішими за наші бажання, до військового вишу вступити не судилося. Проте це не завадило йому стати на захист України, коли це було необхідним.

Єрошенко Владислав Сергійович народився 5 жовтня 1995 року. Закінчив Попівську загальноосвітню школу, що на Новгород-Сіверщині. Навчався у Сосницькому професійному аграрному ліцеї Чернігівської області, який закінчив у 2013 році за спеціальністю «електрозварювальник ручного зварювання». Працював у Києві на будівництві, поки не прийшов час строкової військової служби у Збройних Силах України. У роки строкової служби Владислава захоплює не лише військова романтика, а і розуміння призначення – захищати Батьківщину. В цей час уже тривала війна на українському Сході. Після закінчення строкової служби Єрошенко В.С. вступає на військову службу за контрактом. Контракт підписав на три роки. Але він триває і досі...

Мав не одну ротачію на гарячому Сході у зоні АТО/ООС.

Мабуть завдяки тому, що Владислав має легку вдачу, при зустрічі важко було здогадатися, що не раз йому доводилось дивитися смерті в обличчя. Хіба що видавали очі. Ось і під час нашої останньої зустрічі влітку 2021 року він ділився планами на майбутнє.

Коли 24 лютого 2022 року розпочався відкритий напад росії на територію України, фактично, третій період російсько-української війни, розпочатої 2014 року, Владислав знаходився на Донбасі, під Попасною. Бої за контроль над містом Попасна тривали з 2014 року.

На початку березня 2022 року Владислав Єрошенко у складі 1-го десантно-штурмового батальйону 95-ї Окремої Десантно-

штурмової бригади потрапляє на Харківщину. Важкі бої точились під Ізюмом. Місто зазнавало авіаційних ударів. Протягом 2 – 6 березня 2022 року російські війська здійснювали атаки, силами двох батальйонно-тактичних груп намагалися захопити місто [11]. 14 березня Збройні Сили України здійснили контрнаступ під Ізюмом, але ситуація залишалася складною. [3].

Ворог планував захопити Ізюм та прорватися на Слов'янськ і Краматорськ, вважав, що візьме ці твердині «з ходу». Його метою було знищення найбоєздатніших угруповань наших військ, що були на той час зосереджені на Донбасі. На шляху у ворога стали українські десантники. Кам'янка, що на околицях Ізюма, фактично з'єднує Ізюм і Слов'янськ. Це місце одних із запекліших боїв березня 2022 року.

Саме тут тримав героїчну оборону 1-й десантно-штурмовий батальйон 95-ї Окремої Десантно-штурмової бригади. Тут було знищено три батальйонно-тактичні групи противника, які намагалися прорватися на Слов'янськ і оточити все угруповання Збройних Сил України, яке знаходилось на Ізюмщині. У районі дамби ворога вдалося зупинити. Ціною життів багатьох наших Героїв.

Востаннє на зв'язок із рідними Владислав Єрошенко виходив 17 березня 2022 року. Далі зв'язок обірвався. Тітка Влада Надія Білик змогла зустрітися з командиром батальйону, отримала інформацію, що начебто Владислава бачили пораненим, але ця інформація не є підтвердженою.

На початку серпня 2022 року, мабуть, усі соціальні мережі облетів фільм російської телепропагандистки Марини Кім «Нацистські карателі», фільм про українських військовополонених, що перебували в Оленівці [10]. Тоді, мабуть, багато хто вдивлявся в обличчя полонених хлопців, сподівався впізнати свого сина, брата, батька. Рідні у одному із військовополонених впізнали Владислава. Вдалося зробити скріншот екрана із зображенням людини, схожої на Влада. Даний

скріншот та справжню фотографію Владислава було передано криміналістам, які здійснили афтіскопію (метод ідентифікації особи за вушною раковиною) .

Експертиза встановила, що це може бути Єрошенко Владислав. 29 липня 2022 року рашисти обстріляли колонію № 120 в окупованій Оленівці Донецької області, де всупереч Женевським конвенціям утримуються українські військовополонені та цивільні заручники. [9]. Як склалася доля військового, якого признали за Влада – невідомо.

Мій тато звертався до нашого Первомайського районного територіального центру комплектування та соціальної підтримки за допомогою у пошуку, але підтвердженої інформації про те, що хтось Владислава бачив живим або мертвим немає. Наразі ім'я Єрошенко В.С. внесено до реєстру Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими.

Упевнена, тому, що сьогодні ми живемо у мирному місті, варто завдячувати і особисто Владиславу та його бойовим побратимам. Його приклад – це приклад усвідомленого служіння Батьківщині.

3.3. На захисті інтересів суспільства і держави

У дитинстві він часто любляв гратися у «війнушки», а ще, коли до гри брали дівчаток, то уявляв, що вони принцеси і захищає їх від злого дракона. Чи міг дядько тоді уявити, що доведеться замість іграшкового пістолета брати до рук справжню зброю і захищати не дівчаток від уявного дракона, а кордони держави від ненажерливого сусіда. А ще мріяв як, мабуть, як і багато тодішніх хлопчиків, стати космонавтом.

Білик Володимир Петрович народився 10 серпня 1976 року на Новгород-Сіверщині. У школі навчався з цікавістю. Дуже любив читати. Не цурався і точних наук. Класна керівниця, Галина Петрівна, яка викладала математику, завжди казала, що Володі – бути великим математиком. Але він зробив інший вибір.

Після закінчення 11 класів Володимир Петрович працював у рідній школі лаборантом. А після строкової служби у 1996 році вступає на заочне відділення історичного факультету Чернігівського педагогічного інституту.

Одночасно вчителює у Бучківській загальноосвітній школі. Зустрівши своє кохання, одружується та переїздить до Ніжина, бо там працювала дружина. Переводиться з Чернігівського до Ніжинського педагогічного інституту. Це був період економічної кризи в Україні. Близько 50 % підприємств в Україні вважалися збитковими. Стрімко зростала інфляція. Її приборкання досягалося шляхом затримок заробітної плати та інших виплат [4]. Треба було годувати сім'ю. Тому Володимир влаштовується на роботу вантажником у фірму «Сузір'я». Через деякий час вступає на службу у правоохоронні органи, паралельно навчається у Сумській філії Харківського національного університету внутрішніх справ за спеціальністю «Правоохоронна діяльність». Нелегко було працювати і навчатися одночасно у двох вузах. Але завжди знаходив підтримку у дружини Надії: разом і доньку ростили, і до державних іспитів готувались.

Спочатку робота у національній поліцейській службі полягала у патрулюванні вулиць міста Ніжина. Під час одного з таких патрулювань довелося затримувати злочинців, отримав тяжкі тілесні ушкодження, було понівечено обличчя до непізнаваності.

З 2006 року Білик В.П. обіймав посаду *начальника кримінальної поліції у справах дітей Ніжинського відділу поліції Головного управління Національної поліції в Чернігівській області. 15 років Володимир Петрович віддав службі у кримінальній поліції Національної поліції України. У вересні 2021 року звільнився у зв'язку з виходом на пенсію.*

Працював у службі безпеки Товариства з обмеженою відповідальністю «Вікойл ЛТД», що спеціалізується на діяльності у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах.

24 лютого розділило життя на до та після. На Чернігівщині з першого дня повномасштабного вторгнення точилися жорстокі бої. Ворожі колони рухалися у бік Ніжина та Києва. Зокрема, здійснювалось висування підрозділів 6-ї загальновійськової армії та 1 танкової армії Західного воєнного округу [8].

Білик В.П. вступає до Територіальної оборони міста Ніжина. По-іншому вчинити не міг.

Півтора місяці Ніжин обстрілювали з артилерійських систем "Град", "Ураган", "Смерч", "Кинджал", місто піддавалося авіаційним бомбардуванням.

Тоді усі об'єдналися, щоб захистити місто, щоб не допустити окупантів на його територію. Були розібрані залізничні колії, формувался рух опору, велася партизанська боротьба, адже всього за декілька кілометрів від міста з перших днів у сусідніх селах Велика Дорога та Лосинівка стояли ворожі війська.

Але, як і 363 роки тому, 1659 року, у подіях московсько-української війни, що ми знаємо як Конотопську битву, і географія якої виходила за межі околиць Конотопа, ніжинці вистояли.

І тепер, як тоді, московський гарнізон мав прямувати на Київ. І тепер, як тоді, окупанти були певні, що їм не чинитимуть опір. І тепер, як тоді, московити жорстоко розправлялися як із козаками, так і з цивільними мешканцями. Вороги сподівалися, що ніжинці здадуться без бою. І тепер, як тоді, «спецоперація» пішла не за планом. Ніжин вистояв.

Завдяки стійкості ніжинців у 1659 році вдалося здобути перемогу у Конотопській битві. У 2022 – не пустити орків до Києва.

1 квітня 2022 року Володимир Білик вступає до лав Збройних Сил України. Перебуває на посаді бойового медика батальйону охорони. Деякий час ніс службу з охорони кордону на Житомирщині. Сьогодні частина базується поблизу Білогородки на Київщині. Батальйон супроводжує військові, медичні, продовольчі, волонтерські каравани.

Володимир Петрович більшу частину свого життя віддав захисту інтересів нашої держави. Спочатку здійснював захист правопорядку, зараз виконує бойові завдання по захисту кордону Батьківщини, зокрема підступів до столиці нашої держави.

Приклад Дмитра Білика, Владислава Єрошенка, Володимира Білика – приклад відданості українському народові. Вони – добровольці, які свідомо, за покликом серця у важкий для нашої країни час стали на захист суверенітету і територіальної цілісності України. Вчинки цих чоловіків з моєї родини доводять, що вони є гідними продовжувачами своїх предків. Дається взнаки козацький дух. А, отже, ворогові не вдасться похитнути стійкість поборників української волі.

Висновки

Мужність і героїзм, доблесть і слава, відвага і честь — саме ті чесноти, на яких базується вся багатовікова історія нашої України від глибокої давнини, козацьких часів до наших днів.

На долю нашого народу випало багато випробувань. Захищати Батьківщину, свою землю, свою домівку – це святий обов'язок кожної людини. І воїни-захисники, і цивільні усіх поколінь усі перешкоди долають з гідністю.

Українські герої поставили свободу рідного народу понад свої особисті інтереси і присвятили власне життя служінню українській нації. Їх вчинки є зразком мужності, сміливості, стійкості у боротьбі, прикладом для наслідування та прагнення бути гідними подвигів славних синів України.

У ході дослідження з'ясовано, що представники моєї родини зробили внесок у розвиток українського суспільства та державності. За результатами вивчення родинного архіву вдалося дослідити життєвий шлях мого прадіда Білика І.Д.

Встановлено, що більшу частину свого життя він віддав вчительській справі, брав участь у подіях Другої світової війни, які обернулися для нього трагічно.. Білик І.Д. був справжнім представником громадянського суспільства.

Вважаю, прадід своєю діяльністю сприяв і творенню українського сьогодення. Був гідним прикладом для своїх нащадків, адже його життя було сповнене служінню інтересам суспільства.

На основі розповідей членів родини, матеріалів інтернет-ресурсів, присвячених подіям російсько-української війни, встановлено, що представники моєї родини – гідні представники українського суспільства, вони – добровольці-патріоти, які стали на захист нашої держави в російсько-українській війні.

Дмитро Білик брав участь у подія АТО/ООС та з першого дня повномасштабного вторгнення захищав підступи до Чернігова у складі 1-ї окремої танкової Сіверської бригади. Загинув 15 серпня 2022 року на Дніпропетровщині. Владислав Єрошенко брав участь у подіях АТО/ООС, з 24 лютого 2022 року боронив українську державність на Донеччині під Попасною, а з березня 2022 року – на Харківщині, ймовірно, зараз перебуває в полоні.

Володимир Білик більшу частину свого життя віддав служінню інтересам держави: спочатку – у складі правоохоронних органів, зараз – у лавах Збройних Сил України. Безумовно, діяльність моїх родичів в умовах сьогодення не виняткова, а це доводить роль кожного українця в процесі боротьби за державну цілісність

Також було встановлено, що кожному поколінню нашої родини довелося пережити війну.

Дані дослідження також дозволяють зробити висновок про те, що прадіду Білику І.Д. і його онуку і правнукам довелося боротися з проявами антидемократичних ідеологій: прадіду – з німецьким нацизмом, нашим сучасникам – з російським рашизмом.

Як десятки років тому німецькі нацисти знищували українські міста та села, вбивали мирних жителів, перетворювали їх на оstarбайтерів, так і російські рашисти вдаються до таких самих, а в деяких випадках і жорстокіших заходів та методів.

Таким самим жорстоким є поводження з українськими військовополоненими як і в роки Другої світової війни. Проте різниться ставлення демократичної держави Україна до своїх захисників і, зокрема, тих, кого доводиться звільнити з полону.

Їх по праву вважають героями і надають усю необхідну допомогу, достойно оцінюючи їхню місію у подіях сьогодення, що якісно відрізняє їхнє становища від того становища, у якому опинився мій прадід після звільнення з полону у 1945 році.

Українські патріоти сьогодні гідно боронять нашу Батьківщину, дослухаючись до заповіту нашого пророка Кобзаря: «Борітеся – поборете, вам Бог помагає!».

Вистояли. Боремося. Переможемо!

Список використаних джерел і літератури

1. Авіаудар на Новгород-Сіверщині. URL: <https://suspilne.media/238748-aviaudar-na-novgorod-siversini-kilkist-travmovanih-zroslo/> (дата звернення 10.12.2022)
2. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (дата звернення: 25.11.2022)
3. ЗСУ змогли зробити контрнаступ під Ізюмом. URL: <https://web.archive.org/web/20220314185053/https://www.rbc.ua/ukr/news/vsu-smogli-sovershit-kontrnastuplenie-izyumom-1647234406.html> (дата звернення: 01.12.2022)
4. Кульчицький С. В. Утвердження незалежної України: перше десятиліття. Український історичний журнал. 2001. № 3. – С. 48–68.
5. Літопис Самовидця. URL: https://royallib.com/read/samovidets/ltopis_samovidtsya.html#307200 (дата звернення: 10.12.2022)
6. Матеріали родинного архіву.
7. Нацистські табори в Норвегії. URL: https://warmuseum.kyiv.ua/_ua/martiolog/return/93.php (дата звернення: 01.12.2022)
8. Оперативна інформація станом на 24:00 05.03.2022 щодо російського вторгнення. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/operativna-informaciya-stanom-na-2400-05032022-shchodo-rosijskogo-vtorgnennya> (дата звернення: 25.11.2022)
9. Примус до миру. Що сталося в Оленівській колонії. URL: <https://hromadske.ua/posts/primus-do-miru-sho-stalosya-v-olenivskij-koloniyi> (дата звернення: 15.12.2022)
10. Рашисти опублікували фільм про українських полонених URL: [https://glavcom.ua/country/incidents/rashisti-opublikovali-film-pro-ukrajinskikh-](https://glavcom.ua/country/incidents/rashisti-opublikovali-film-pro-ukrajinskikh-polonenikh-video-867939.html)

[polonenikh-video-867939.html](https://glavcom.ua/country/incidents/rashisti-opublikovali-film-pro-ukrajinskikh-polonenikh-video-867939.html) (дата звернення: 01.12.2022)

11. Російські окупанти всю ніч обстрілювали Ізюм та здійснили декілька авіанальотів. URL: <https://censor.net/ua/p3322061> (дата звернення: 15.12.2022)
12. Скальд Сергій. Добровольць. URL: <https://ukrainer.net/cytaty-nebesnoho-polku/> (дата звернення: 15.12.2022)
13. Спогади Білик Ніни Іванівни, Найдзон Валентини Іванівни
14. Трубайчук А. Друга світова війна. Коротка історія. Київ: Асоціація істориків «Істина», 1995. 192 с.
15. Указ Президента України № 69/2022 «Про загальну мобілізацію» URL: <https://www.president.gov.ua/documents/692022-41413> (дата звернення: 18.11.2022)
16. Указ Президента України № 667/2022 «Про відзначення почесною відзнакою "За мужність та відвагу"» URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6672022-44197> (дата звернення: 05.12.2022)
17. Як відбувались перші бої навколо Чернігова та яке значення мало місто для росіян? URL: <https://suspilne.media/327410-ak-vidbuvalis-persi-boi-navkolo-cernigova-ta-ake-znacenna-malo-misto-dla-rosian/> (дата звернення 10.12.2022)
18. Як росіяни «демільтаризували» давній Чернігів: зруйнований, але не скорений. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3453932-ak-rosiani-demilitarizovali-davnij-cernigiv-zrujnovanij-ale-ne-skorenij.html> (дата звернення: 10.12.2022)
19. Фото із родинного архіву.

Фото: Володимир Білик, хвилини відпочинку

Молодість крізь призму випробувань. Мій брат Станіслав Хвостов

*Хвостов Ахмед Олександр, учень 7 класу
Харківської загальноосвітньої школи № 126
Харківської міської ради Харківської області*

Учитель: Кочанова Наталія Володимирівна

Вступ

300 днів тому я вперше почув вибухи ракет. Сумнівів не було – війна. 24 лютого 2022 року росія розпочала повномасштабне вторгнення в Україну. Вранці життя стрімко поділилося до і ...

Але після ще не настало. Харків став одним із міст, яке з перших годин нападу постійно піддається обстрілам агресора. Сотні тисяч городян втратили своє майно і були змушені покинути місто, переїхати в інші регіони або зовсім виїхати з країни. Сотні тисяч стали на захист України, боронять її.

Відомий грецький філософ Діоген, який жив у IV ст. до н. е., якось удень засвітив ліхтар і пішов з ним вулицями міста.

– Що ти робиш? – питали його знайомі.

– Я шукаю людину! – відповідав Діоген.

Своєю дивною відповіддю він хотів сказати, що справжню людину треба шукати вдень з вогнем. От і став «ліхтар Діогена» виразом його заповітного бажання: знайти людину, чесну й благородну, самовіддану, відважну...

Війна в Україні виявила «справжніх», «гідних людей» – усі солдати, сержанти, командири взводів, рот, батальйонів і бригад,

які стримують наступ ворога і відбивають атаки, боронять та перемагають.

Робота присвячена моєму брату Хвостову Станіславу Сергійовичу, солдату 22-ого окремого мотопіхотного батальйону 92-окремої механізованої бригади ім. кошового отамана Івана Сірка, який загинув 27 березня 2022 року біля с. Липці Харківської області, посмертно нагороджений Указом Президента України орденом «За мужність» III ступеня.

Метою роботи є висвітлення патріотизму та героїзму, самовідданості і відваги українських військових, які стали на захист нашої держави проти російської агресії.

Для втілення завдань було обрано один із методів дослідження усної історії – інтерв'ю-діалог за допомогою аудіозапису.

У процесі дослідження було використано наступні джерела: офіційна сторінка у Фейсбуці 22-ого окремого мотопіхотного батальйону 92-окремої механізованої бригади ім. кошового отамана Івана Сірка, спогади матері Хвостовой Ганни Олександрівни, власні спогади автора.

Робота складається з інтерв'ю з Хвостовою Ганною Олександрівною.

РОЗДІЛ I Старший брат

*Пам'яті мого брата
Хвостова Станіслава
присвячується*

Мій брат був старший за мене на дев'ять років, тому в ранньому дитинстві я сприймав його як батька. Він завжди був поруч і невтомно наглядав за мною. Брат навчив мене любити книжку. Щовечора читаючи вголос казки чи неймовірні пригоди відважних героїв дитячих письменників.

Інколи відбувалися перепалки і сварки. Я знаю, що йому часто дістається від батьків через мене.

Коли я пішов до школи, мій брат уже її закінчував і, пам'ятаю, я страшенно пишався ним і спілкуванням з його шкільними друзями.

Мені дуже подобалася дорога зі школи додому. Це був прекрасний час нашого спілкування і взаємозв'язку. Я задавав питання, часом, дуже наївні, але брат завжди намагався відповісти на них

Два рази на тиждень ми з братом ходили в спортивну школу, де він займався у секції кікбоксингу, а я, сидячи на глядацькій трибуні, відчайдушно вболівав за нього. Звичайно, моїм улюбленим видом спорту був кікбоксинг, і брат після своїх тренувань завжди займався зі мною.

Мій брат дуже трепетно ставився до нашої мами. Він не дозволяв їй важко працювати або нервувати через наших провин. Я бачу, що моя мама дуже пишається ним перед своїми знайомими та колегами, і тому намагаюся теж бути гідним сином.

Я ніколи не говорив Стасу, що він для мене авторитет, що я пишаюся, що у мене такий брат, але думаю, що він це розумів.

Сьогодні я – головна опора і захист у родині. Ми з мамою намагаємося підтримувати одне одного у всьому. Дуже сумую. Іноді намагаюся зателефонувати брату. Лише в телефоні чую: «...Поза зоною дії мережі».

РОЗДІЛ 2

Транскрипція інтерв'ю

Респондент: Хвостова Ганна Олександрівна

Адреса: Україна, м. Харків, вул. Волонтерська.

Інтерв'юер: Хвостов Олександр

Транскрипція: Хвостов Олександр

Вид інтерв'ю: біографічне інтерв'ю з аудіозапису.

Місце проведення інтерв'ю: квартира респондента.

Дата проведення інтерв'ю: 19 грудня 2022 року .

Присутні – респондент – Хвостова Ганна Олександрівна , інтерв'юер – Хвостов Олександр.

Хвостов Олександр: Доброго ранку, мамо!

Хвостова Ганна Олександрівна: Доброго ранку, синку!

Х.О.: Дякую, що погодилась відповісти на запитання. Для нашої родини загибель Стаса – важка втрата. Я дуже пишаюся своїм старшим братом.

Х.Г.О.: Так, я мати, яка поховала Героя – сина, але пам'ять священна! Я вдячна всім хлопцям, хто боронив і боронить нашу землю, наше майбутнє. Дякую всім військовим за хоробрість, мужність. Це наша сумісна боротьба за наше гідне майбутнє.

Х.О. Розкажи, як пройшло дитинство Станіслава.

Х.Г.О. У школі Стас відрізнявся від однолітків якоюсь особливою, недитячою серйозністю. У нього була м'яка й лагідна посмішка, спокійна вдача й витримка.

Х.О. У брата було багато друзів?

Х.Г.О. Так, у нього було багато друзів. Стас був готовий завжди прийти на допомогу. «Чужого лиха не буває», – говорив Стас. І це було його життєве кредо.

Х.О. Ким за професією Став хотів/мріяв бути в підлітковому віці?

Х.Г.О. З дитинства захоплювався автомобілями, бачив себе робітником якогось автозаводу. Коли став трохи дорослішим, хотів стати льотчиком. Знав точно, що не лікарем, бо з самого раннього дитинства не міг бачити крові або ран інших людей.

Х.О. Що спонукало Станіслава піти захищати Україну?

Х.Г.О. Пішов добровольцем. Ніхто не міг відмовити його. Був самостійним у своїх рішеннях. Було літо 2020 року, країна переживала складні часи. Ситуація на сході загострювалась.

Стас прийняв рішення вступити до лав ЗСУ до 22-ого окремого мотопіхотного батальйону 92-окремої механізованої бригади ім. кошового отамана Івана Сірка.

Х.О. Тут же був якийсь моральний вибір?

Х.Г.О. Розумієш, Стас був переконаний, якщо ми назвали себе українцями, ми живемо в державі Україна, то ніколи ми не пустимо до себе агресора. І це була його внутрішня переконаність, що ми живемо на своїй землі, і ніхто не має права тут розпоряджатися цією землею, розпоряджатися правом жити на цій землі...

Краще нехай ми загинемо, тоді нехай вони прийдуть, і займуть, і живуть тут як хочуть, ніж якщо ми віддамо її і будемо разом з ними... терпіти і дивитися, як вони будуть жити і радітимуть на нашій землі. Ось таке було внутрішнє... Гординя? Не знаю. Але таке внутрішнє.... Або як? Пружина, яка раптом стиснулася і сказала: «Нізащо».

Х.О. А де Стас проходив службу?

Х.Г.О. Спочатку у м. Охтирка Сумської області, а з жовтня 2020 року по квітень 2021 року брав участь в ООС у м. Попасна Луганської області.

Х.О. А про що мріяв Стас? Які були плани на майбутнє?

Х.Г.О. Мріяв стати військовим, отримати вищу військову освіту. Планував влітку 2022 року вступати до Військового інституту Київського національного університету ім. Т. Шевченко. Але всі плани на майбутнє перекреслила війна.

Х.О. Розкажи про формування бригади, у складі якої воював Стас.

Х.Г.О. 92-га окрема механізована бригада імені кошового отамана Івана Сірка — формування механізованих військ у складі Сухопутних військ Збройних сил України чисельністю в бригаду. Дислокується у с. Клугино-Башкирівка, Чугуївський район, Харківська область. Бригаду названо на честь Івана Сірка – кошового отамана Запорізької Січі у XVII столітті. 10 вересня 2022 в результаті успішного штурму воїни 92-ої ОМБр підняли стяг України над міськрадою звільненого Куп'янська.

Х.О.: Стас служив у 22-ому окремому мотопіхотному батальйоні?

Х.Г.О.: 22-й окремий мотопіхотний батальйон – формування у складі Збройних сил України, створене як 22-й батальйон територіальної оборони «Харків» з мешканців Харківської області.

Х.О.: А як для Станіслава розпочалася війна?

Х.Г.О.: 24 лютого Стас перебував в с. Башкирівці Чугуївського району, яка відчула на собі перші удари, зазнала страшного бомбардування. Село було оточено окупантами.

Стас разом із товаришами виходив з оточення. Після повернення до Харкова зразу став на захист рідного міста. Разом з бойовими побратимами боронив місто на найскладнішому рубежі – Північна Салтівка – Липці.

Х.О. Чи розповідав Стас про свої військові будні?

Х.Г.О. Майже нічого не розповідав. Говорив, що все добре. Мамо, не хвилюйся! Говорив, що я ним пишатимуся. Коли був обстріл у Липцях і бензовоз приїхав заправляти дизельну техніку, до нього підбігли хлопці і сказали: «Припиняй! Ти ж зараз потрапиш під обстріл і загинеш. Іди ховайся!».

А він каже: «Хлопці, ви не розумієте! Ваша техніка вся порожня, а я привіз повний бензовоз, я встигну хоч скількись машин заправити». Ось так от. І хлопці стали йому допомагати заправляти.

Х.О. Чи змінився Стас під час війни?

Х.Г.О. Так, змінився. Став більш категоричним у ставленні до людей. Відлік життя вже ділився на два періоди: до війни та під час війни.

Х.О. Чи бували якісь дії супротивника, які викликали гнів? Зрозуміло, що дії ворога не приносять радості за визначенням, але щось, що особливо зачіпало?

Х.Г.О. Загибель цивільних людей й дітей.

Х.О. Кого брат вважав достойною людиною?

Х.Г.О. Людину, яка своєю працею приносить собі користь та не створює проблем для інших. Почалась війна, і Стас усі справи залишив і пішов в ООС. Коли людина сама йде, і вона

розуміє, чим це може закінчитись, то це для мене, знаєш... це – вершина.

Люди, які готові чимось, не обов'язково життям, але хоча б чимось пожертвувати для спільної справи. І якщо ти знаходишся серед таких людей, це дуже сильно додає віри в правильність того, що ти робиш. І ти бачиш, для кого ти це робиш.

Х.О. Хто для Стаса був антигероєм?

Х.Г.О. Особи, які метою свого життя ставлять збагачення за рахунок інших. Особи, які не в змозі задовольнити потреби своєю працею і для того йдуть на злочини (починаючи від дрібних злочинів та закінчуючи тими, що не вміщуються в своїй країні та розв'язують загарбницькі війни).

Х.О. Розкажи про свою громадську діяльність. Чим зараз займаєшся?

Х.Г.О. Чим займаюсь? Допомагаю нашим хлопцям на передовій.

Х.О. Тобто волонтерством? **Х.Г.О.** Так. Купили позашляховик, аптечки першої допомоги, автомобіль швидкої допомоги, домкрати для 22-ого окремого мотопіхотного батальйону 92-окремої механізованої бригади ім. кошового отамана Івана Сірка, де служив Станіслав.

Х.О. Дякую, мамо, за те, що погодилась на це інтерв'ю про події, які болючі твоєму серцю! А я буду продовжувати роботу над цим інтерв'ю. Слава Україні!

Х.Г.О. Героям слава!

Висновки

Коли інтерв'ю було закінчене, почув нову пісню і кліп гурту «ТІК» «Журавлі» – присвята всім, хто віддав життя за Україну. Про побратима.. батька... сина... брата... матір... дочку... сестру... онука... учня... вчителя... колегу... сусіда... друга...

Про кожного українця і українку, подих яких обірвала війна. Існує легенда, що саме із журавлями душі загиблих воїнів повертаються до рідної землі і своїх домівок, де досі чекають.

Вечоріє... Вже весна...

Мати обіймає синову світлину,

Тихо плаче, бо її життя скопом

Біль забрала разом з смертю сина...

У руках тримає матінка сорочку

Бога молить, сина не забудь!..

Щоб прийняв синочка, як удома,

Не забудь від неї його пригорнуть!..

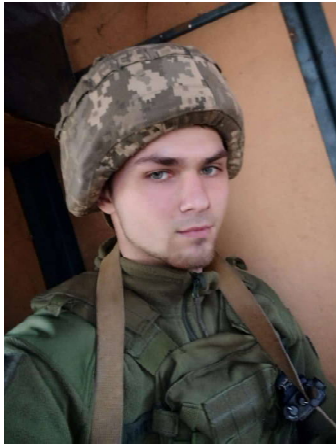
У загиблих є імена, обличчя. Відомі їхні фронтові біографії та життєвські історії. У них залишилися сім'ї. Батьки, дружини, малі діти, які запитують про татка. Їхня жертва не має бути марною, бо ми їм завдячуємо всім.

300 днів повномасштабної війни. 270 днів від загибелі брата, Хвостова Станіслава Сергійович, солдата 22-ого окремого мотопіхотного батальйону 92-ї окремої механізованої бригади ім. кошового отамана Івана Сірка.

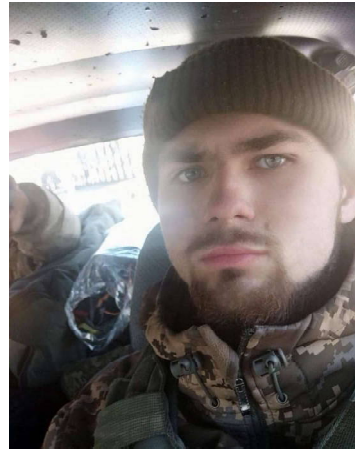
Десять днів до нового року. Опівночі я загадаю бажання. І буду в нього вірити. Буду вірити в ЗСУ і нашу перемогу!

Список використаних джерел

1. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №240/2022 – Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2402022-42125> (дата звернення: 20.12.2022).
2. Офіційна сторінка 22 окремого мотопіхотного батальйону. URL: <https://m.facebook.com/100069500294904/> (дата звернення: 20.12.2022).
3. Хвостова Анна . URL: <https://m.facebook.com/100021734527498/> (дата звернення: 20.12.2022).
4. Фотографії з особистого архіву родини Хвостових

Хвостов Станіслав, 2020 р.

Хвостов Станіслав, березень 2022 .

Обласний фестиваль ораторського мистецтва

«Пізнай себе, свій рід, свій нарід, свою землю – і ти побачиш шлях у життя»
(Григорій Сковорода)

На виконання Обласної програми розвитку освіти «Новий освітній простір Харківщини» на 2019 – 2023 роки, затвердженої рішенням обласної ради від 06 грудня 2019 року № 817-VII (XVIII сесія VII скликання), із метою виявлення та підтримки лінгвістично обдарованих дітей, сприяння розкриттю їхнього таланту, формування громадянської, соціальної та загальнокультурної компетентностей, виховання почуття національної гідності й патріотизму, із нагоди Дня української писемності та мови у жовтні 2023 року проведено з використанням онлайн-сервісів Обласний фестиваль ораторського мистецтва.

Цей фестиваль уже двадцять два роки сприяє виявленню та підтримці творчо обдарованої молоді, розкриттю їхнього таланту, розумових здібностей, розвитку комунікативних умінь, опануванню ними мовного багатства.

Обласний фестиваль ораторського мистецтва у 2023/2024 навчальному році був присвячений 300-річчю від дня народження Григорія Савича Сковорода і проводився серед учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти Харківської області за темою «Пізнай себе, свій рід, свій нарід, свою землю – і ти побачиш шлях у життя (Григорій Сковорода)».

У фестивалі взяли участь 35 учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти Харківської області та 2 учні закладів загальної середньої освіти обласного та державного підпорядкування. Учасники фестивалю розмістили свої виступи із вищевказаної теми на сервісі YouTube.

Оргкомітетом Фестивалю визначені 22 переможці і 11 лауреатів. Переможцями стали:

I місце:

Ворончук Кристина, учениця 10 класу Балаклійського ліцею №3 Балаклійської міської ради Харківської області;

Кайдалов Данил, учень 11 класу комунального закладу «Солоницівський ліцей №1» Солоницівської селищної ради Харківської області;

Подзигун Софія, учениця 11 класу комунального закладу «Харківський науковий ліцей "Обдарованість"» Харківської обласної ради;

Стасовський Ян, учень 10 класу комунального закладу «Лозівський ліцей №4» Лозівської міської ради Харківської області.

II місце:

Антипова Євангеліна, учениця 11 класу комунального закладу «Зміївський ліцей №1 ім. двічі Героя Радянського Союзу З.К. Слюсаренка» Зміївської міської ради Чугуївського району;

Жургур Дмитро, учень 10 класу комунального закладу «Харківський навчально-виховний комплекс «гімназія – школа I ступеня» №24 Харківської міської ради Харківської області імені І.Н.Питікова»;

Куля Вадим, учень 11 класу Краснокутського ліцею Краснокутської селищної ради Богодухівського району Харківської області;

Криворотенко Ілля, учень 11 класу комунального закладу «Хорошівський ліцей Безлюдівської селищної ради» Харківської області;

Мауак Єлизавета, учениця 11 класу комунального закладу «Лиманський ліцей» Слобожанської селищної ради Чугуївського району Харківської області;

Романко Дар'я, учениця 10 класу Харківського ліцею №89 Харківської міської ради Харківської області;

Русавський Єгор, учень 10 класу комунального закладу «Харківська спеціалізована школа з поглибленим вивченням окремих предметів №133 «Ліцей мистецтв» Харківської міської ради Харківської області»;

Шеремет Діана, учениця 11 класу комунального закладу «Богодухівський ліцей №1» Богодухівської міської ради Богодухівського району Харківської області.

III місце:

Зінченко Владислав, учень 10 класу Харківська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 87 Харківської міської ради Харківської області;

Кривошей Руслан, учень 10 класу комунального закладу «Мереф'янський ліцей № 3» Мереф'янської міської ради Харківської області;

Нечвола Софія, учениця 10 класу комунального закладу «Лозівський ліцей №1» Лозівської міської ради Харківської області;

Носов Ярослав, учень 11 класу комунального закладу «Первомайський ліцей № 3 "Успіх" Первомайської міської ради Харківської області»;

Савченко Інна, учениця 11 класу Старомерчицького ліцею Валківської міської ради Харківської області;

Серицька Любов, учениця 10 класу комунального закладу «Есхарівський ліцей» Новопокровської селищної ради Чугуївського району Харківської області;

Хіменко Данійл, учень 10 класу Харківської гімназії № 43 Харківської міської ради Харківської області»;

Чала Ярослава, учениця 10 класу комунального закладу «Наталинський ліцей Наталинської сільської ради Красноградського району Харківської області»;

Шевченко Олена, учениця 10 класу комунального закладу «Покотилівський ліцей "Промінь" Височанської селищної ради Харківської області»;

Ярова Катерина, учениця 11 класу комунального закладу «Роганський ліцей Роганської селищної ради Харківського району Харківської області».

У День української писемності та мови у Харківській академії неперервної освіти відбулися онлайн-урочистості з нагоди Дня української писемності та мови, у межах яких були відзначені переможці й лауреати Фестивалю ораторського мистецтва.

В урочистостях взяли участь щирі шанувальники українського слова: письменники, громадські діячі, найкращі вчителі української мови та літератури, учні шкіл Харківської області.

Пропонуємо ознайомитись із текстами учнівських промов.

«Пізнай себе, свій рід, свій нарід, свою землю – і ти побачиш шлях у життя (Тригорій Сковорода)»

Ворончук Кристина, учениця 10 класу Балаклійського ліцею № 3 Балаклійської міської ради Харківської області

Учитель: Щербак Олена Євгенівна

*Я від неба твого, від твоєї землі,
Доки є ти у мене, душа не змаліє,
Золотим колоском на блакитному тлі
Ти зориш, Балакліє!*

Мені дуже пощастило народитися і жити в найкрасивішій країні світу, омріяній Богом землі. Бути плоттю від плоті найдивовижнішого та найхоробрішого народу. Я українка. Я з Балаклії. Українське містечко, засноване козаком Яковом Черніговцем у 1663 році, сьогодні відоме усій світовій спільноті: із його звільнення на початку вересня розпочався триумфальний контрнаступ ЗСУ на Харківщині.

Віра, Надія та Любов. Чи це наріжні камені життєствердження кожного українця? Так. Віра в Бога, у людей, у ЗСУ. Надія на звільнення всієї території України, на повернення кожного з нас додому. Як два сильних крила, Віра і Надія дарують Любов. Це і любов до землі, до рідної домівки, до батьків, любов до ближнього. Не може усвідомити ворог, що нас, як ту неопалиму купину, не знищити!

Нас кидали до в'язниці, а ми навіть у катівні не втрачали віри та викарбували на стіні «Отче наш».

Нас залишали без світла та зв'язку, а ми все одно знаходили можливість дізнатися про новини з фронту й підтримати своїх.

Нам заклеювали бігборди російською пропагандою, але ми пам'ятали Шевченкові «Борітеся – поборете! Вам Бог помагає! За вас правда, за вас слава. І воля святая!».

Наших батьків змушували рятувати нас, дітей, далеко за межами рідного міста чи навіть країни, а ми продовжуємо вчитися й здобувати освіту в українських школах. «Нашого цвіту по всьому світу», але ми все одно разом.

Чому ж так відбувається? Відповідь читаю у Довженка: «Ми б'ємось за те, чому нема ціни у всьому світі, — за Батьківщину». І у кожного з нас свій фронт, але на усіх одна мета – працювати заради спільної перемоги над ворогом.

Сьогодні Балаклія понівечена, але вільна. Вона схожа на ту пальму, про яку писав Сковорода: «Чим міцніше її стискає скеля, тим швидше і прекрасніше здіймається вона догори».

Чи вірю у відродження та розквіт рідного міста та усієї України? Безсумнівно, вірю!

Війнами втомлена, та ніким не зломлена,

Розквітай, Земле ти моя!

Пізнаю свій край... себе, свій рід, свій народ, свою землю – і вже бачу шлях у життя.

Дивлюсь вперед. І бачу ...,

Себе з тобою ... назавжди.

*Жургур Дмитро, учень 10 класу
комунального закладу «Харківський навчально-виховний
комплекс «гімназія – школа I ступеня» № 24 Харківської
міської ради Харківської області імені І.Н.Питікова»*

Учитель: Радченко Юлія Вікторівна

Знаєте, саме зараз, розмірковуючи над мудрими настановами українського філософа Григорія Савича Сковороди, на думку спадають слова нашого сучасника Сергія Жадана:

Сонце стоїть над червоними соснами,
Всі ж ми розуміємо, з чого робиться наша історія.

Історія – це тінь, яку відкидають живі,
І тінь, яку відкидають загиблі. – Це теж історія...

Вражає до глибини душі. Надактуально. Чи не так?

Саме сьогодні українці творять історію свого народу, виборюючи право бути ним у час кривавої війни, стверджуючи своє святе право на незалежність, волю, вбачаючи у цьому шлях у життя.

Так, геніальний Сковорода поза часом. Хіба не важливою для кожного з нас є проблема пошуку себе, усвідомлення причетності до свого роду, вивчення історії своєї землі – Батьківщини? Хіба не згуртованість української нації доводить зараз усьому світові, що ми – нащадки славетних козаків – здатні боронити свою землю завжди. Свідчення цього – героїство ЗСУ, віддана праця тисяч волонтерів, мільйонів небайдужих українців, які не коряться ворогам. Тож українці сьогодні єдині як ніколи, бо не є манкуртами, бо знають і вивчають історію рідного народу, розуміють важливість свободи у всіх її виявах: від внутрішньої – до свободи думки, волевиявлення, свободи, про яку колись писав ще один геній українського народу – славнозвісний Кобзар:

І на оновленій землі врага не буде супостата...

А самовідданий син України, поет Василь Симоненко зазначав:

*Ти не падав од вітру,
з біди не безволів,
не насунув на душу
ганьби козирок.*

Тож щиро вірю: ми, українці, захистимо свою землю, здолаємо всіх ворогів, і торуватимемо шлях у щасливе майбуття.

Слава Україні! Героям слава!

*Подзигун Софія, учениця II класу
комунального закладу «Харківський науковий ліцей
"Обдарованість"» Харківської обласної ради*

Учитель: Литвиненко Валентина Вікторівна

«Пізнай себе, свій рід, свій нарід, свою землю – і ти побачиш шлях у життя», - стверджував український мислитель Григорій Сковорода. І це дійсно так. Бо як дерево тримається міцно на землі своїм корінням, так людина тримається на землі своїм минулим.

Пізнавати себе – життєва необхідність кожної людини, чи не так? Однак людині завжди був притаманний не лише потяг до пізнання, а й прагнення знайти те незмінне, що забезпечило б їй упевненість в істинності праведного буття.

Річка завжди має витік, і коли наш життєвий човен потрапляє в бурхливий потік, хіба наша людська допитливість не ставить питання: а де ж цей витік, де ж це чудодійне першоджерело, що постійно живить нас? Наш рід подібно усьому в природі також має свій початок. Минуле живе поруч із нами, і воно безцінне. Це досвід, звичаї, традиції. Досвід, який ми переймаємо у своїх батьків, дідів, у свого народу. У ньому наше серце і душа.

Як можна пояснити, чому українці так шанують хліб і землю, яку називають священною. Чому калина і верба мають тає глибоке символічне значення? Людина, що не знає свого минулого, – перекотиполе, бур'ян, вона ніколи не стане прекрасною квіткою папороті, бо є духовно пустою і не несе цінності у своїй душі. Зараз Україна переживає страшні події. Можливо, це через те, що люди забули про мудрість Ярослава, Конституцію Орлика, про те, як Шевченка, Стуса й Чорновола засилали у невольницькі табори. Бо щоб іти великими кроками по твердій стежці, треба пам'ятати тих, хто її торував. Живим прикладом мужності й героїзму є герої України, що обороняли нашу країну в минулому і зараз. Сьогодні ми пишаємося ними та низько схиляємо голову перед загиблими. Тепер точно знаємо ціну волі. Саме тому ми повинні пишатися своїми героями, шанувати національні традиції, знати своє минуле. Кожен має усвідомити, що без колишнього немає теперішнього.

*Стасовський Ян, учень 10 класу
комунального закладу «Лозівський ліцей № 4»
Лозівської міської ради Харківської області*

Учитель: Мартинюк Олена Анатоліївна

– Слава Україні!

Так зараз вітається багато людей у моїй країні: діти і дорослі, українці та люди різних національностей, цивільні і військові.

Саме так з вами сьогодні хочу привітатись і я!

– Слава Україні!

Тяжкі, страшні часи переживаємо ми з вами. «Пізнай себе, свій рід, свій нарід, свою землю – і ти побачиш шлях у життя». Зараз, як ніколи, слід замислитися над цими словами Г. Сковорода.

Дуже боляче усвідомлювати, що серед нас, українців, є 5% тих, хто чекав “освобождення” і зараз підтримує “руський мир”.

Чому так сталося? Чому?! Чому саме такий шлях вони обрали у своєму житті? Певно, тому, що не пізнали (чи не захотіли пізнати) “свій рід, свій нарід і свою землю”.

Тому й вирости з них манкурти, покручі. Тарас Шевченко свого часу писав про таких перевертнів:

За шмат гнилої ковбаси

У вас хоч матір попроси,

То оддасте...

Ви, ті 5%, знайте: нас 95, завдяки яким, наперекір усьому і всім

Поцезнуть всі перевертні й прибуди,

І орди завойовників-заброд!

Це не станеться само собою, за помахом чарівної палички. Свободу, право на життя, життя вільне у вільній державі, треба вибороти. І ми, наш рід, наш нарід, зробимо це разом: військові – на передовій зі зброєю в руках, волонтери – допомагаючи в ці нелегкі часи і військовим, і цивільним, а ми, діти, зробимо свій внесок в омріяне мирне майбутнє – будемо наполегливо й старанно навчатися.

Україна перемаже, бо :

Народ мій є! Народ мій завжди буде,

Ніхто не перекреслить мій народ!

Справжні патріоти ті, хто не обрав шлях зради, рабства, жалюгідного існування, пізнали всю глибину слів Г. Сковороди і побачили шлях у життя. Правильний шлях. Шлях свободи.

*Антипова Євангеліна, учениця 11 класу
комунального закладу «Зміївський ліцей № 1
ім. двічі Героя Радянського Союзу З.К. Слюсаренка»
Зміївської міської ради Чугуївського району*

Учитель: Цимбаліст Марина Миколаївна

«Пізнай себе без пошуку», «Шлях до себе», «Розкрий своє "Я"» - соціальні мережі заповнені яскравими лозунгами марафонів та курсів з самопізнання. А що є шлях до себе? Чи здатна людина взагалі знайти себе? Чи самопізнання це нескінченна дорога довжиною у ціле життя? Чи, може, лише у життя?..

Хто такий «Я»? Я – людина. Я – донька. Я – учениця. Я – нащадок. Я – українка. Я – частина величного Всесвіту. Я – витвір природи. Я – кільце невимовно довгого ланцюгу мого роду. Мого народу.

Чи замислювалися ви над тим, що значить слово РІД? «Ряд поколінь, що походять від одного предка?». Аж ніяк.

Родом наші прашури назвали образ Творця, Істини. Вони наділили його узагальненим уявленням про щастя. Вони вірили, що добробут родового дерева і є справжнє щастя. Вони цінували предків, передаючи нащадкам важливість збереження спадщини поколінь.

Сувій родів зростав, утворюючи єдиний нарід. Єдину націю, у генетичному коді якої викарбовано тисячолітню історію праотців та праматерів. І це у середині кожного з нас.

Я – частина народу. Я – слово на сторінках літопису. Я – душа. Душа моєї землі, моєї Батьківщини, у середині кожного з нас.

Визначити серцевину сутності існування, за філософією Григорія Сковороди, — і є «пізнати самого себе». Відшукати де і

коли бере початок твоя кров, твоє серце, що заховане у глибині сторіч – це знайти самого себе.

І пройти цей шлях довжиною у ціле життя.

Чи, може, лише життя?..

*Кайдалов Данил, учень II класу
Комунального закладу «Солоницівський ліцей № 1»
Солоницівської селищної ради Харківської області*

Учитель Козлова Людмила Григорівна.

Любі друзі! Чи знаєте ви, хто до Тараса Шевченка був найпопулярнішою людиною в Україні? Кого називали «українським Сократом» ще за життя?!

Звісно, це великий мислитель, письменник, педагог – Григорій Сковорода.

Сковорода навчав: «Пізнай себе, свій рід, свій нарід, свою землю – і ти побачиш шлях у життя».

Пізнати себе – це пізнати світ і своє місце в ньому. Хто я? Яка людина? Який громадянин?!

Пізнав рід – пізнав своє коріння. Я – не перекотиполе. Рід наш трудящий, чесний, творчий, От я пишу вірші. Це у мене від бабусі-виховательки. Дружна наша родина – частина України, де шанують звичаї, традиції, мову й пісню – серце народу.

Пізнати народ – це усвідомити історію, дух і силу своєї землі.

Мислитель-патріот навчав: «Не шукай щастя за морем». Рідна земля дає наснагу жити, творити й боротися.

Згадайте, Сковорода гідно відмовився від пропозиції царичі жити при дворі: «Я не покину батьківщини. Мені моя сопілка і вівця дорожче царського вінця». Чи міг служити тій, яка душила його народ рабством?!

Пізнання не можливе без мови. Я- українець! Нашадок давньої культури і пишаюсь цим! Мова моя - із пісні матері, із шуму сосен і запаху солоницівських лип. У ній – кольори жовто-синього прапора над рідним ліцеєм. У ній – голоси випускників - сильних духом героїв, які разом зі своїм учителем захищають землю від рашистської нечисті! На превеликий жаль, один з них пішов у небо, у Вічність, але Герої не вмирають!

Гуманіст Сковорода стверджував: воля – найцінніше благо людини.

Що є свобода? Добро в ній якеє?

Кажуть, неначе воно золотее?

Ні ж бо, не злотне: зрівнявши все злото,

Проти свободи воно лиш болото.

О, якби в дурні мені не пошитись,

Щоб без свободи не міг я лишитись! (Г. Сковорода.)

Друзі! Майбутнє будують вільні, щасливі люди, а «щастя ні від небес, ні від землі не залежить».

Тож «захочеш – і будеш. В людині, зятям, // Лежить невідгадана сила» (О. Ольжич).

*Куля Вадим, учень II класу
Краснокутського ліцею Краснокутської селищної ради
Богодухівського району Харківської області*

Учитель: Вдовенко Ірина Михайлівна

*Рідне небо і рідна земле,
Нехай ніхто не половинить
Твоїх земель, не розтина,
Бо ти єдина, Україно,
Бо ти на всіх у нас одна!*

Тече й тече в глибину століть загадкова дорога історії. Чому нас так манить та дорога? Свою історію має кожна людина, рід, село, місто. Кожен топче свою стежину. А всі стежки, разом з'єднані, – це і є рідна земля.

Наш український народ свою дорогу не згубив. Він проходив і проходить через тяжкі випробування, зберігаючи своє ім'я, гідність і честь, виборюючи свободу і незалежність з лютим ворогом, який хотів поставити нас на коліна, позбавити мови, нації, мрій.

7 травня 2022 року російські війська цілеспрямовано знищили Національний музей Григорія Сковороди. Це офіційне повідомлення скорботними акордами прозвучало в серцях українців і людей усього світу. Вціліла лише скульптура філософа, що стало наче символом «неспроможності» ворожих сил спіймати волелюбного поета-мислителя.

Історія нашого народу багатостраждальна та героїчна. Наші діди передали в спадщину своїм онукам святині – герб, прапор, гімн. Ці символи кличуть до творення нового світлого життя, до перемоги.

Мої ровесники обдумують, планують своє доросле життя. Бо саме нам вершити майбутнє української нації, зміцнювати коріння рідного дерева і примножувати багатства рідної землі. Ми довели всьому світу, що ми – є, що дух українського народу живе! Ми разом – і ми нездоланні.

Саме, виконуючи свій громадянський і патріотичний обов'язок, захищаючи свободу України, Європи і світу загинули мої земляки: Олександр Костенко, Сергій Бастрич, Павло Олійник. Вони йшли в бій за рідний край, за народ свій, за долю України.

*У світі так багато лиха,
А Україна лиш одна,
Не віддамо її на втіху
Бо найдорожча нам вона.*

*Не втратить мати більше сина,
Не хочем бачити війну.
Ми збережемо Україну
Велику, непоборну і святу.*

*Криворотенко Ілля, учень II класу
комунального закладу «Хорошівський ліцей
Безлюдівської селищної ради» Харківської області*

Учитель: Земляна Лариса Степанівна

Мабуть, багато хто з вас чув такі слова: пізнай себе, свій рід, свій нарід, свою землю – і ти побачиш шлях у життя. Так, дійсно, саме про це говорив Григорій Савич Сковорода, геніальний український філософ, майже понад триста років тому. І з ним я цілком погоджуюсь. Чому? – спитаєте ви? Відповім: я думаю, що через пізнання себе, роду, оточення можна дізнатися багато корисного, проаналізувати власні наміри, відкорегувати свої думки. Вважаю: вистачить просто бути відвертими з людьми, а найголовніше – з собою. Коли зрозумієш це, дізнаєшся, чого ти насправді хочеш, а значить правильно визначишся з подальшим шляхом у житті.

Рід, родина – це святе для кожної людини. Погодьтеся: батьки надають нам із самого народження знання, виховують духовні цінності, що формують стійкі погляди та бачення світу. Кожен рід має історію, традиції та звичаї, які, безперечно, впливають на становлення особистості.

Як відомо, із багатьох маленьких родин складається народ. Це ж можна сказати і про наш український народ, який має власну історію, культуру та менталітет. Усі ми з вами – українці – зростали на однакових казках, піснях, байках, читали твори рідних українських письменників. Вони вчили нас жити по совісті,

правді, що й зробило наш народ мудрим і волелюбним. Саме ці риси допомагають нам сьогодні виборювати і захищати свободу думок, мати абсолютну незалежність. Але все це породжене мораллю суспільства. Деякі люди вважають, що наш шлях складається з незначних кроків, що майже непомітні в загальній історії людства. Але я думаю інакше. Важливо все: що було, є, буде. Приймаючи будь-яке рішення, погоджуйте його зі своєю совістю. Я дотримуюся саме такої істини в житті: працювати не для себе, а для того, щоб дарувати радість оточенню, родині, суспільству. І тоді ти будеш щасливий сам!

*Мамак Єлизавета, учениця II класу
комунального закладу «Лиманський ліцей» Слобожанської
селищної ради Чугуївського району Харківської області*

Учитель: Посохова Аліна Олегівна

Вітаю! Дозвольте відрекомендуватися: «фашистка», «нацистка»,

«бандерівка»... Саме ці слова стали приводом для знищення мого народу, і саме ці слова мотивують кожного українця пізнати себе крізь призму національної ідентифікації, щоб відповісти на просте запитання: «За що?». За те, що українська державність зародилася ще в Київській Русі, а не була подарована Ленінім? За те, що в наших жилах тече кров вільних козаків, а не уярмлених рабів? За те, що наш народ – Бджола-трудівниця, а не лінивий Шершень-крадій? Мабуть, усе значно складніше...

Видатний український філософ Григорій Сковорода ще в далекому XVIII столітті писав: «Кожен мусить пізнати свій народ і себе в ньому. Чи ти рус?.. Будь ним... Чи ти лях? Будь ляхом... Француз? Французствуй. Татарин? Татарствуй... Усе добре на своєму місці й своєю мірою...». В страшних реаліях сьогодення

ПІЗНАТИ в собі українця – значить давати відсіч другій армії світу, відправити корабель ворога «на дно»; три місяці боронити «Азовсталь»; виходити на протести проти озброєних окупантів; прихистити біженців; збити ворожий дрон банкою помідорів чи трактором викрасти техніку окупанта; за три дні зібрати кошти на чотири «Байрактари», а згодом купити супутник; гордо підіймати український прапор на світових змаганнях і сподіватися, що «Євробачення-2023» все ж таки пройде у відбудованому Маріуполі, а літо – у звільненому Криму... ПІЗНАТИ в собі українця – значить виборювати право на існування...

Звісно, можна щоденно обстрілювати міста і села, окупувати території, грабувати, нищити пам'ятки культури та руйнувати інфраструктуру, вбивати й катувати невинних людей, погрожувати ядерною зброєю, та не можна перемогти націю, яка усвідомлює свою ідентичність. У цьому наша різниця, й у цьому наша перевага.

Тому, якщо я нацистка, бо відмовляюся визнати себе малороскою, нехай це буде так... Якщо я фашистка, бо хочу жити в цивілізованому європейському світі, то вже ж і це хай буде так... Якщо я бандерівка, бо люблю свою мову, культуру та Батьківщину, то й від цього ніде дітися, нехай буде так... Але це і є МІЙ шлях у життя через пізнання себе, свого роду, свого народу, своєї землі...

Шлях українки! Вільної, сильної та незалежної!

Романко Дар'я, учениця 10 класу
Харківського ліцею № 89
Харківської міської ради Харківської області

Учитель: Ляшенко Тетяна Сергіївна

“Сучасне – це дорога з минулого в майбутнє”, - писав О.Довженко. Йдучи цією дорогою, ми маємо можливість пізнавати себе, своїх героїв і мислителів.

Минуло три століття, а постать Сковороди привертає нашу увагу, зворушує та хвилює наші серця й розум.

У чому ж феномен «учителя з торбою»?

Так, так... «Учитель з торбою», «мислитель у сірій світлі», «філософ з палицею» - як тільки не називали його, Григорія Савича Сковороду, українського філософа, поета, музиканта, педагога.

Свого часу він мав величезний реальний вплив на українське громадянство своєю етичною наукою і, може, ще більший – своїм життям, своєю оригінальною особою.

Та й зараз Григорію Сковороді вдається залишатися близьким і сучасним нам, попри те, що вже змінилися кілька епох. Мабуть, поясненням цьому є те, що він шукав і, вочевидь, знайшов відповіді на запитання, які ніколи не втратять актуальності: «Що таке щастя? І як бути щасливим? І що таке блага життя?». Великий філософ зазначав:

Щасливий, кому вдалося знайти щасливе життя;

Але щасливіший, хто вміє користуватися ним...

...Але те, чого прагнеш, з тобою:

Воно, друже, – всередині тебе.

Григорій Сковорода був нащадком козацького роду і духу.

Висока освіта ще більше поглибила його вроджене прагнення бути вільним. Все життя він тікав від багатства й чинів на

нескінченну дорогу пошуків істини, смислу людського буття на землі. Шукав він не за далекими морями, не в чужих землях, хоча й обійшов пішки пів Європи, а серед рідного народу, прагнучи весь час нести світло знань усім, хто хотів знати. Сковорода стверджував, що тільки в праці, активності, зацікавленості, постійному навчанні й пізнанні – сенс життя людини.

У складний час сьогодення ми, як нація, як великий український народ, який здобуває перемогу та найкраще життя для своїх нащадків, маємо постійно звертатися до наших великих попередників, аналізувати їх безцінний багатющий досвід, аби знайти відповіді на пекучі питання, що постають перед нами.

Яскравими поетичними барвами змалював народного філософа, поета-гуманіста, який жив у задушливій атмосфері старого світу, але думою завжди був з майбутнім своєї батьківщини, Максим Рильський у вірші “Китаїв”:

Хай прикладаються прочани

До переляканих ікон,

Хай прорікає Первозванний

Царів, панів, корону й трон,

Та з палицею пілігрима

У нові села й городи

Прямує тіль неупокоє

Григорія Сковороди.

Пізнаваймо ж Сковороду – у нім же пізнаваймо себе, свій народ, свої духовні цінності та прокладімо шлях до щасливого життя, до перемоги! Вчімося бути людьми серед людей!

*Русавський Єгор, учень 10 класу
комунального закладу «Харківська спеціалізована школа
з поглибленим вивченням окремих предметів № 133
«Лицей мистецтв» Харківської міської ради
Харківської області»*

Учитель: Олійник Вікторія Олександрівна

*Піти, піти без цілі і мети...
Вбирати в себе вітер і простори,
І ліс, і лан, і небо неозоре,
Душі лише співають: «Цвіти, цвіти!»
Іти у сніг і вітер, дощ і хугу,
Бо, може, це нам вічний заповіт,
Оці мандрівки дальні і безкраї,
І, може, іншого шляху немає,
Щоб з хаосу душі створити світ.*

Я розпочав свій виступ сонетом Юрія Клена «Сковорода».

Григорій Савич Сковорода – унікальна людина доби просвітництва, митець, поет, мандрівник, один із найзагадковіших філософів світу. Його твори і сьогодні привертають увагу читачів, які прагнуть наблизитися до глибинних витоків мандрівного філософа.

Григорій Сковорода народився триста років тому, але здається, що він наш сучасник, настільки актуальні його мудрі думки, його влучні афоризми, його філософські праці. Труді Григорія Сковороди мали значний вплив на світогляд багатьох видатних митців! Більше ніж 5000 (п'ять тисяч) видань і досліджень присвячені Сковороді. Вони виходили різними мовами у різних країнах світу – в Україні, Австрії, Франції, Чехії, Німеччині, Канаді, США, ... Усіх і не перелічити, настільки велика

зацікавленість всесвіту надбаннями нашого видатного мислителя!

Сковорода заповідав людині робити те, дане їй природою, що відповідає її природним можливостям, задаткам. Ми через віки ніби чуємо його голос: «Світ ловив мене, але не спіймав».

Як не дати зловити себе світові? Відповідь Сковороди водночас проста і складна: слідуй своєму рідному шляху, тобто тому, що тобі властиво за природою, без огляду на визнання та успіх.

Але жити так – практично духовний подвиг на межі можливого.

Що є свобода? Добро в ній якеє?

Кажуть, неначе воно золотее?

Ніж бо, не злотне:

зрівнявши все злото,

Проти свободи воно лиш болото.

О, якби в дурні мені не пошитись,

Щоб без свободи не міг я лишитись.

Уявімо собі на хвилину, що Григорій Савич мандрує у часі, перенісся у наше сьогодні і побачив, як намагається знищити Україну російська армія, як рашистські нелюди зруйнували садибу філософа у Сковородинівці, що на Харківщині! Можна зруйнувати стіни, але не можна зруйнувати вільний український дух! І ми, нащадки Сковороди, не дамо зруйнувати наші святині, захистимо нашу рідну Україну.

Ми, нинішні українці, сприймаємо як заклик священні слова Сковороди: «Вічний пошук, вічний рух, жага пізнавати себе, свій рід, свій нарід, свою землю».

Хочу завершити свій виступ словами Максима Рильського:

Та з палицею пілігрима

У нові села й городи

Прямує тіль неуполима

Григорія Сковороди.

*Шеремет Діана, учениця II класу
комунального закладу «Богодухівський ліцей №1»
Богодухівської міської ради Богодухівського району
Харківської області*

Учитель: Веселко Марина Миколаївна

Звертаюся до всіх ровесників своїх словами Григорія Савича Сковороди:

«Пізнай себе, свій рід, свою землю - і ти побачиш шлях у життя».

*Апостол духу - наш
Сковорода Навчитель і
глашатай мандрівничий
Його порада - то жива вода,
Бо мудрість і лікує нас, і кличе.
(В'ячеслав Романовський)*

Рідні стіни гімназії. Дев'ятий клас. Урок літератури. Портрет Григорія Сковороди. Виставка творів письменника.

Чи багато ми дізналися про видатного філософа? І так, і ні... За час знайомства з творчістю тільки ледь торкнулися часточки його незвичайного розуму й духу.

З часом розумію, що кожен бере з духовної скарбниці людства лише те, що може взяти й досягнути...

І знову гортаю сторінки, і знову перечитую рядки, які так запали в душу:

«Збери всередині свої думки. Копай всередині себе криницю для тої води, яка зросить і твою оселю, і сусідську».

Що ж хотів сказати мені пророк крізь віки? І тільки тепер, у одинадцятому класі, дійшла думки про необхідність віднайти напрямок свого життя, дослухатися до свого серця, зрозуміти, чого хоче душа, до чого прагне найбільше?

Подумки дійшла до істини: кожна людина не є сама по собі в світі. Вона невіддільна від свого роду. Пізнати свій генетичний код - це означає розгорнути інформаційне поле, в якому зосереджене життя поколінь, доторкнутися чолом до духовності предків. Бо як говорив Григорій Савич:

«Яка користь людині з того, що в домі її скарб приховано, а вона про нього нічого не знає?»

Але ж людина невіддільна від народу! Сьогодні мій народ, моя країна страждає, стогне від болю. Ми боремося за нашу землю, за наше небо, за нашу мову, за наше майбутнє, бо цінуємо волю - скарб, з якого виростаємо, яким живемо і завдяки якому маємо велике право зватися народом українським. Сенс будь - якого існування - воля. Саме це доводив Григорій Сковорода.

*Читай і пізнавай Сковороду
Навчайся в
українського Сократа,
Бо геній він у нашому роду,
А геніїв пресвітлих небагато.
(В'ячеслав Романовський)*

*Зінченко Владислав, учень 10 класу
Харківська спеціалізована школа I-III ступенів № 87
Харківської міської ради Харківської області*

Учитель: Морозова Наталія Євгенівна

І скільки було вже сказано? Написано? Виголошено? Скільки часу сплигло з тої миті, коли українці усвідомили себе нацією, народом? Чи давно ми дозволили собі прагнути незалежності? Свободи? Права бути собою? Питання ці риторичні, бо і досі є глухі й сліпі до змін навколо, байдужі до власної історії, ті, кому не щемить терпким болем ні війна, ні голодомор, ні сотні заборон нашої мови.

То хто ж ми? Де наше коріння, наші нитки, що плетуть історію від роду до роду, від ідеї до повстання, від надії до рішучих вчинків? Усе тут! Земля під нашими ногами – вона ж і є тим обітованим краєм. Рід наш? Та ми ж козацькі нащадки!

Нарід наш? Він пильно береже кожен вишитий рушник і створену пісню, пам'ятає кожного героя минувшини й тих, хто кров'ю виборює це звання зараз на полі бою. Чи гідні ми слова й мудрості Сковороди? Пророчих рядків Шевченка? Пронизливих рим Симоненка й Стуса? Чи доросли ми, нащадки-українці, до подвигів і жертв, що були принесені Всесвіту заради майбутнього? Питання це оживляє єдине: біль Ізюму, руїни Ірпіня, закатованих у Бучі, стертий з лица Землі наш Маріуполь, захисників Азовсталі, тих, хто прямо у цю мить боронить наш кордон, хто життям платить за кожен сантиметр українського поля й лісу...

Ми доросли! Ми бачимо наше майбутнє ясніше, ніж будь-коли раніше. Ми пізнаємо себе зараз, вишукуємо заново діаманти народних пісень, створюємо саундтреки на рядки великого Кобзаря, згадуємо про забуті слова й традиції, відроджуємо те, що варто плекати й нести крізь століття. Щодня доводимо: українці – це нація героїв! Ми будемо жити попри всі обставини й заборони, наче вогнистий, неопалимий фенікс, що загартовується в полум'ї, і сам кує власну долю...

*Кривошей Руслан, учень 10 класу
комунального закладу «Мереф'янський ліцей № 3»
Мереф'янської міської ради Харківської області*

Учитель: Ашуєва Євгенія Вікторівна

Мені лише 14. Навчаюсь у школі, живу, люблю і мрію... Мрії різні. Мрій було багато. Вони кольорово пливли у синю височінь. Проривали кордони і вільно неслись у інші країни, в загадкові світи, у яких я шукав себе.

Тієї ночі все змінилось. Кришталевий дзвін від розбитих мрій ще довго лунав у душі. Аж поки в ній не оселився біль. Пекельний біль. Нестерпний біль мого народу. Той біль, що закіпає у крові, стискає подих і пульсує у скронях незгасимою люттю. Вічною люттю до ворога! До підлого брехуна, до мерзенного зрадника і злодія! Хто смів назватись старшим братом! Як хижий звір із дикої безодні накинувся на Україну.

Реве він, що ми - не ми і це його земля!!! Та гонять звіра діти Волі із своїх земель. Соколиною зграєю полюють степами на кривавого ката. Заганяють назад у темний барліг.

Незламний дух мого народу живе у кожному українці! Мидіти Волі! Наш славний рід-козацький! Земля українська - свята! Великий українець, вільний дух якого спочивав у Сковородинівці на Харківщині, чий спокій знищила орда, сказав слова, що змінили мої мрії. Не пливуть в невідомі краї. Рівними рядками рівнянь, що треба розв'язати, стоять вони на цій землі. Я їх розв'язу.

Мені вже 14 і я українець!

*Нечвола Софія, учениця 10 класу
комунального закладу «Лозівський ліцей №1»
Лозівської міської ради Харківської області*

Учитель: Хворостова Оксана Володимирівна

Вітаю, любі земляки!

Свій рід, свій край, рідна земля... Чого вартують ці слова для кожного з нас?

Я, як і більшість моїх ровесників, шукала відповідь на шпальтах інтернет-видань, у телевізійних новинах, стрічках соцмереж... Чула безліч патріотичних лозунгів, читала сотні промов, але відповіді не знаходила.

Із усіх гасел, що лунають навколо, моє серце відгукнулося лише на слова, які майже 300 років тому промовив мандрівний філософ, Григорій Савич Сковорода: «Пізнай свій край, себе, свій рід, свій нарід, свою землю – і ти побачиш шлях у життя».

Саме двадцять четвертого лютого я усвідомила їх глибину. Чи залежить бодай щось від наших зусиль? Чи варті чогось мої маленькі кроки?

Навколо звичайні люди, які зосереджено і наполегливо виконують щоденну роботу. Комуś, можливо, здається, що незначну, але надзвичайно важливу для сьогодення. Волонтери і просто небайдужі плетуть сітки, в'яжуть шкарпетки, ліплять вареники, печуть хліб чи просто вислуховують та тримають за руку, вкладаючи в свою нехитру справу частину великої української душі.

Озирнімося навколо, придивімося пильно до тих, хто поруч, намагаючись зрозуміти, як вони знаходять своє місце у цьому буремному світі?!

Цьому юнакові навіки залишиться 27. Лише 10 років тому Тараса Білика не по літах мудрого, розсудливого, із вогником допитливості в очах, але з бунтарським духом у душі, радо вітали стіни мого рідного ліцею. Він, не вагаючись, став на захист Батьківщини, а тепер янголом всміхається до нас. Пам'ятаймо: він тобі і мені віддав стукіт власного серця. Воїн, патріот, добротворець і українець...

А українці – це не лише нація, це одна величезна родина. А, як відомо, усе до ладу буде там, де кожен відданий єдиній справі, де кожен тримає свій фронт. Труднощі нас не злякають.

Вірмо в краще і вчимося бути потрібним собі, своєму роду, своєму народові, своїй землі, адже в цьому наш шлях у життя.

Ми сильні, бо ми – єдині! Саме це наближає нас до світлого Дня перемоги.

Слава Україні!

Носов Ярослав, учень 11 класу
комунального закладу «Первомайський ліцей № 3 "Успіх"
Первомайської міської ради Харківської області»

Учитель: Проценко Наталя Володимирівна

«Пізнай свій край... себе, свій рід, свій народ, свою землю – і ти побачиш шлях у життя. Шлях, на якому найповніше розкриються твої здібності. Ти даси йому продовження, вторувавши стежину, із тієї стежини вже рушили у життя твої нащадки. І також будеш ти» (Григорій. Сковорода).

Ці важливі для сьогодення слова великого філософа, що пролунали сотні років тому, залишаються актуальними і нині.

Простота Сковороди схожа на гладінь моря, глибину якого зможе уявити лиш той, хто захоче найглибше пірнути.

Багато людей приходило до Сковородинівської криниці — хто просто напиться чистої води, а хто подумати про своє буття, про своє призначення в цьому житті. Запам'ятайте: це і є шлях до досконалості.

Яке глибоке коріння має наше життя. А пізнати давнину зможемо лише тоді, коли вивчимо історію рідного краю, нашої Батьківщини. Саме з таких історій, як із цеглинок, складається великий будинок історії нашої країни.

Кожна людина і кожний народ мають свої святині. Портрет на стіні дідуся і бабусі – це не просто данина традиції, це пам'ять про тих, хто творив історію, з кого варто брати приклад. У наш час багато хто віддає перевагу новітнім віянням, а колись – зайдеш до хатини бабусі – а там уся історія родини на світлинах, що розвішені на стінах, стоять на шафах та у трельяжах. Наші пращури – це жива мудрість, неписана історія нашого роду, досвід, отриманий від них у спадок, залишається золотим набутком на усе життя. Часто наші бабусі і дідусі є саме тими

творцями легенд, казок, прислів'їв та приказок. А я би ще додав до лав митців наших славетних воїнів-визволителів, воїнів-захисників, які творять нову історію.

Людське безсмертя з роду і до роду.

Увись росте з коріння родоводу.

І тільки той, у кого серце чуйне,

Хто знає, береже минуле

І вміє шанувати сучасне –

Лиш той майбутнє вивершить прекрасне.

Сьогодні, коли наша Батьківщина страждає від війни, і коли гостро постало питання національної ідентифікації, знання звичаїв і традицій нашого народу, розуміння того, хто ми є, особливо актуальні. І так відродно, що молодь все більше цікавиться історією та культурою нашої Вітчизни. А це означає, що все буде Україна!

*Савченко Інна, учениця 11 класу
Старомерчицького ліцею Валківської міської ради
Харківської області*

Учитель: Харченко Інеса Анатоліївна

Багато письменників прославляли і прославляють наш край по всьому світу. Але перший найбільший вклад в історію української писемності зробив український Сократ, поет, філософ Григорій Савич Сковорода.

Ми й досі пам'ятаємо його байки та філософські настанови. Колись Сковорода сказав: «Пізнай себе, свій рід, свій нарід, свою землю – і ти побачиш шлях у життя». Історія циклічна і зараз перегукується з проблемами сьогодення. Багато людей знайшли своє покликання в допомозі воїнам. Хтось збирає колосальні суми на «Байрактари».

Сьогодні як ніколи слова філософа є правдою. Ми відчуваємо свій народ, поважаємо і відстоюємо свою країну, згадуємо свою історію. І в цьому бачимо своє покликання.

Неможливо бути осторонь того, що відбувається навколо нас, бо тільки від українського народу залежить доля України.

Колись хтось сказав, що якщо ти українець, то повинен бути готовим до того, аби відстоювати свою незалежність.

У цьому житті важливо знати, чому ти є і де народився, і тоді твоє існування перетвориться на життя. Історія нашого народу багатогранна.

Вона напоєна як кров'ю, так і заслуженими перемогами. Її творили і будуть творити звичайні українські люди. Але нашу стрію творять не просто люди, а українці, які пізнали себе, свій рід, свою землю, свій нарід.

*Серицька Любов, учениця 10 класу
комунального закладу «Есхарівський ліцей»
Новопокровської селищної ради Чугуївського району
Харківської області*

Учитель: Русанова Валентина Андріївна

«Пізнай себе, свій рід, свій нарід, свою землю – і ти побачиш шлях у життя». Ці слова сказані Григорієм Сковородою декілька сот літ назад, є надактуальними і сьогодні. Ви погодитесь зі мною, що кожен із нас повинен знати історію своєї держави.

Освічена людина завжди розуміє, що без минулого немає майбутнього, без традицій немає нового, без колишнього немає теперішнього.

Для народу його минуле – це не просто історія, це його душа. Тому ми не можемо забувати, яким складним, тернистим виявився наш шлях до державності. Минуле нашої країни тяжке,

криваве й трагічне. Набіги кочових завойовників, монголо-татарське нашествя, російські посіпаки. А чи домоглися вони України? Ні! Все витримала, перенесла наша славна країна, суверенною, вільною стала моя Батьківщина.

Золотими променями сонця засяяла свобода над Україною, над чистими хвилями ланів, над променистими містами майорить синьо-жовтий прапор, що засвідчує самостійність. І полилася сильна, світла, чаруюча солов'їна пісня над чистими плесами річок, над тополями, які так само, як люди, люблять волю і бережуть рідний край.

Аж раптом замовкла співуча пташка. Повітря наповнилося запахом згару, зробилося важким, тягучим. Виднокруг забагровів, небо зблідло: Україна здригнулася від страшного слова – війна. Жахливе чорне слово, яке визначило день 24 лютого 2022 року. Ця дата перевернула все моє життя, життя моєї родини. Вона змусила по-новому переосмислити сенс життя.

Ми разом з українською армією відстоюємо свою країну. Я – гарним навчанням, батьки – допомогою ЗСУ. Знову недолуди, зрі, вороги лізуть на нашу землю.

Знову руйнується все українське, гинуть краці представники нашої держави. Зникають з лиця землі цілі села, міста. А українські бійці не бояться цього пекла. Рятують життя не тільки людям, але й кошеняті, цуценяті.

Ірпінь, Буча, Харків, Ізюм, Маріуполь – тяжкі рани на тілі України. Це рани, які будуть кровоточити ще не одне століття.

Але я переконана, що настане той день, коли ти, Україно, вдихнеш повітря на повні груди, усім світом заспіваєш свій гімн, відродишся з попелу й проголосиш: «Я жива, вільна і нездоланна!».

*Хіменко Данііл, учень 10 класу
Харківської гімназії № 43 Харківської міської ради
Харківської області»*

Учитель: Луган Олена Вікторівна

«Пізнай себе, свій рід, свій нарід, свою землю...» - ці мудрі слова великого філософа Г.С. Сковороди, що пролунали 250 років тому, залишаються актуальними і нині, у час кровопролиття...

Саме цей вислів влучно відображає дійсність. Ми українці – і цим пишаємось!

Пізнати себе – це усвідомити своє добре серце, не стати чужими своєму роду. Пізнаєш себе- пізнаєш свій нарід й себе в ньому. Без сім'ї і свого роду – немає нації, народу – говориться у народному прислів'ї.

Рід – це не лише люди, близькі твоєму серцю: дідусь, бабуся, батько, мати, брати, сестри, їх родини, це твої єдинокровні предки чи нащадки.

Ми-діти козацького роду пам'ятаємо про наших гордих предків, які словом, вогнем і мечем виборювали право на незалежність рідної держави. Дух наш вільний і незламний дістався нам від наших пращурів, що боронили віру, гідність, звичаї нашого народу.

*З роду в рід кладе життя мости,
Без коріння саду не цвісти,
Без стремління човен не пливе
Без коріння сохне все живе...*

Українці сьогодні пишаються славним минулим народу і наслідують героїчні подвиги своїх предків, хоробро боронячи Україну від сусіда-агресора, в ім'я суверенності та єдності нашої держави, прокладаючи шлях у щасливе, мирне життя, щоб почати будувати сильну незалежну державу.

Як маленькі струмочки, вливаючись у більші, творять потічки, потоки, а ті – ріки, а ріки – море. Так ми творимо сім'ї, родини, рід, а з родів складається велике, святе і рідне всім родам – народ, наша Батьківщина.

Ми-українці! Ми радіємо з того, що маємо свою державу, мову, культуру, майбутнє. Ми пам'ятаємо, звідки наше коріння, історію свого народу, його мову, культуру, шанувати звичаї та традиції своїх предків.

Українці-люди, які шанують правду з власної волі, сродні до добра, працьовиті люди, прагнуть щастя і волі!

Нехай у наших душах запанує Сковородинівський образ України як відлиск золотого віку, що несе в собі віру, надію, любов...

*Чала Ярослава, учениця 10 класу
комунального закладу «Наталинський ліцей
Наталинської сільської ради
Красноградського району Харківської області»*

Учитель: Гуря Лариса Петрівна

Нині я часто думаю про те, яке майбутнє чекає на нас, українців? На сильний, хоробрий, а головне – вільний народ?

Вірю, що зовсім скоро перемога. Я чую, десь там... Вона вже йде...

Але, перш за все, ми повинні «пізнати себе», зрозуміти, що для нас є «сродним», усвідомити, що МИ є частинкою чогось неосяжного. Так думав і говорив він, Сковорода.

Культура, мова солов'їна, пісні, поезії й думки... Це скарб наш, наша зброя! Вона жива, а значить вічна.

Так боляче і сумно від сліз українського народу...

Пізнати свій край, свій рід і свій народ?!

Я знаю вже, що сильний кожен духом, але чи сильна я? Слабка... Напевно... Втекла! Втекла?

Не можна бити та вбивати! Вороже, чуєш? Навіщо так? За що? За силу думки? За вільне слово? Скажи, будь ласка?

Минуть роки, і ми станемо вільними, станемо щасливими! Бо саме Григорій Савович шукав і вочевидь знайшов відповіді на ці запитання, які ніколи не втратять актуальності: «Що таке щастя? І як бути щасливими? І що таке благе життя?» Я знаю: треба жити, боротись, перемагати! І саме зараз його слова для нас звучать як заклик:

«Пізнай свій край... свій рід, свій народ, свою землю – і ти побачиш шлях у життя. Шлях, на якому найповніше розкриються твої здібності. Ти даси йому продовження, вторувавши стежину, із тієї стежини вже рушили у життя твої нащадки. І також будеш ти!».

Ми зобов'язані, чуєте, зобов'язані це тримати в голові, а серцем відчувати що наше, а що ні!

У нашій пам'яті завжди повинні бути ті духовні цінності і надбання українського народу, які знищені ворогом. Це наше минуле і наше сьогодення, яке нахабно «вбивають». Але, знаючи про єдність народу, про Батьківщину, що в нас одна... Ми зможемо! Я вірю! І думати про інше не може.

Давайте напишемо разом нову історію! Про світ без війни! Про щасливе дитинство! І, можливо, тоді ми знайдемо кращий шлях у життя...

*Шевченко Олена, учениця 10 класу
комунального закладу «Покотилівський ліцей "Промінь"
Височанської селищної ради Харківської області»*

Учитель: Скопик Валентина Дмитрівна

«Світ поступається шляхом тому, хто знає, куди йти», - зауважив Ральф Волдо Емерсон. Наразі перед кожною людиною є безліч доріг. Що визначить правильність вибору, що допоможе

знайти той шлях до майбутнього, на якому розкриється людина, буде щаслива родина, шлях, де розквітне наша Батьківщина...

Самопізнання, так визначав Григорій Сковорода. Самопізнання, яке обов'язково має бути на своїй рідній землі. Людині потрібно лише знайти натхнення. Можливо, джерело Сковороди, яке розташоване в нашій територіальній громаді, стане моїми крилами.

Пізнай себе, свій рід, свій нарід, свою землю – і ти побачиш шлях у життя. Майже триста років минуло з дня народження автора цього вислову, та подумайте лише, наскільки актуальними є ці слова. Саме зараз маємо якнайшвидше побачити шлях до життя - повноцінного, вільного, мирного....

Багато людей упевнені, що життя можна почати з чистого аркуша. Але чистий, білий поступ нашого життя обов'язково перекриє попередній (не завжди гарний, іноді навіть болючий).

Дійсно, у кожній людині живе пам'ять, історія та, головне, усвідомлення себе. З першим подихом та материнським молоком ми усвідомлюємо приналежність до свого роду, а через нього – до свого народу. Усвідомивши, чого прагнемо та до чого здатні, будемо приносити користь суспільству.

Як дерево не може без коріння, так і людина не існує без роду. Спаплюжиш корені – і дерево роду ніколи не розквітне, не дасть плодів, і сад нації зів'яне.

На жаль, зараз наша Україна переживає не найкращі часи. Та в нашій історії є «Правда» Ярослава Мудрого, Конституція Пилипа Орлика, життєва мудрість Григорія Сковороди, «Заповіт» Тараса Шевченка, незламний дух Розстріляного Відродження, про які ми не маємо права забувати. Увібравши в себе досвід та надбання минулих поколінь, ми матимемо сильну, успішну, шановану та вільну націю. Адже наше майбутнє побудоване на правильних уроках минулого.

Побачивши шлях у життя, не зупиняймося, бо з цієї стежини обов'язково підуть у життя наші нащадки. Вони так само пізнають

себе, свій народ, та, узагальнивши життєвий досвід та мудрість попередніх поколінь, оберуть свою життєву стежину.

Сто стежин у світ летить,

Він – сто першеньку протопче...

(І. Драч «Балада роду»)

Шануймося, об'єднуймося, любімо, надихаймося, бо ми нація вільного народу! Нація, якій не буде соромно за своє минуле, нація, яка пишатиметься своїм майбутнім.

*Ярова Катерина, учениця ІІ класу
комунального закладу «Роганський ліцей
Роганської селищної ради Харківського району
Харківської області»*

Учитель: Носкова Людмила Іванівна

Людське життя... Неповторне і звичне, радісне і сумне, солодке, як мед, і гірке, як полин. Люди... Їх мільйони. Усі вони зовсім різні, неповторні, мов ті зорі на небі. Життя кожної людини – це стежина, вистелена жовтогарячими чорнобривцями, хрещатим барвінком, стежина з червоними та чорними тонами. Пам'ятаєте, як у тій пісні: « Червоне – то любов, а чорне- то журба.»

Україна – золота, чарівна сторона. Це історія мужнього народу, що віками боровся за свою волю, щастя, незалежність. Ми, українці, повинні пам'ятати, де початок нашого коріння і глибоко знати історію свого народу, його мову, культуру, а також шанувати звичаї та традиції своїх предків.

Наш земляк, філософ Григорій Сковорода наголошував на тому, що особистість – це складова великого єдиного механізму, ім'я якого рідний край.

Батьківщина для кожного – це наш дім, наша колиска. Де б ми не були, ми повинні пам'ятати про те, якого ми роду, де наше коріння.

Народ без минулого, без пам'яті, без історії, не народ, а просто населення, яке легко поневолити як фізично, так і духовно. Як дерево не може рости без коріння, так людина не може жити без роду. Щасливі ми, що народилися на такій мальовничій землі. Україна! Тут жили наші прадіди, діди, тут живуть наші батьки, тут корінь роду українського, що сягає сивої давнини.

Звичаї і рідна мова – це ті неписані закони, якими керуються в національних справах. А який багатий і різноманітний фольклор українського народу!

*Моя Україно,
Колиско-калино,
Пізнати тебе мені щастя дано.
З тобою розлука- гірка моя мука,
Печаль журавля без гнізда в чужині.*

Ми, українці, маємо всі підстави пишатися тим, що наша Батьківщина мала славні періоди історії, легендарних героїв, мужньо пережила найважчі випробування і не скорилася.

Треба пишатися тим, що Україна ніколи не поневолювала інші народи, а лише захищала себе від ласих на чуже добро близьких та далеких Сусідів, а славне козацтво жило за високими законами честі. Дуже важко підводитися з колін, боронити свою незалежність, але тільки так ми можемо знайти своє гідне місце як вільний народ. Тож шануймо себе та свою гідність, і шановані будемо іншими. Вірю, що на Україні буде Україна, а не чиясь окраїна глуха.

Зміст

<i>Дорогі читачі!</i>	3
<u><i>XIII Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка – 2023.....</i></u> 5	
<i>Моя перша «зустріч» з Тарасом Григоровичем Шевченком . Оболенцев Нікіта .....</i>	9
<i>Шевченко в моєму житті Крячко Анастасія.....</i>	10
<i>Незбагненна сила слова Шевченка Зінов'єва Дар'я .....</i>	12
<i>Хто ти для мене, український генію? Песчанський Єгор .....</i>	13
<i>Дивоцвіт поетичного слова Шевченка у вірші «Зацвіла в долині червона калина» Синельник Вікторія .....</i>	15
<i>Нам треба голосу Тараса... Одерій Вікторія .....</i>	16
<i>Слово Шевченка – то неосяжний світ Габай Поліна .....</i>	18
<i>Багатство рідного слова Зірка Варвара .....</i>	19
<i>Слово Кобзаря об'єднує Україну Барабаш Олена .....</i>	21
<i>Незмінний символ України Ковтун Адріана .....</i>	22
<i>Слово Шевченка – гасло свободи Клубань Ілля.....</i>	24
<i>Велич слова поета і громадянина Кулик Маргарита .....</i>	25

Ніколи назад!	
Курушина Ксенія	26
Наблизити Шевченка до кожного з нас	
Кисіль Юлія	28
Думи Кобзаря – шлях через віки	
Яндола Евеліна	29
Поки б'ються серця	
Ворончук Кристина	31
Вільне есе	
Скобелева Даніела	32
Духовний світоч мого народу	
Жургур Дмитро	34
Історію пишемо сьогодні	
Ступа Яна	36
Погляди Шевченка на історію України	
Стрілець Вікторія	38
Тарас Шевченко – пророк української нації	
Требін Данило	40
<u>XXII Всеукраїнський конкурс учнівської творчості .....</u>	43
Таємна зброя	
Бухтіярова Марія	46
Казка про Зелія, який переміг Путяка	
Льїна Вікторія	52
Два капітани, або Незламні (Драматична феєрія)	
Кухмістер Поліна	57
Війною заримовані рядки (Збірка віршів)	
Лятичевська Анастасія	64
Неси гордо ім'я своє...	
Слива Михайло	73
Внесок спеціального підрозділу «KRAKEN» у звільнення населених пунктів Харківщини в контексті російсько-українського протистояння	
Комаров Максим	80

Калину українську не схилить, козацький дух нізащо не зламати!	
Білаш Дарина, ...	93
Молодість крізь призму випробувань. Мій брат Станіслав Хвостов	
Хвостов Ахмед Олександр, ...	116
<u>Обласний фестиваль ораторського мистецтва .....</u>	125
«Пізнай себе, свій рід, свій нарід, свою землю – і ти побачиш шлях у життя (Григорій Сковорода)»	
Ворончук Кристина	129
Жургур Дмитро	131
Подзигун Софія	132
Стасовський Ян	133
Антипова Євангеліна	135
Кайдалов Данил	136
Куля Вадим	137
Криворотенко Ілля	139
Мамак Єлизавета	140
Романко Дар'я	142
Русавський Єгор	144
Шеремет Діана	146
Зінченко Владислав	147
Кривошей Руслан	148
Нечвола Софія	149
Носов Ярослав	151
Савченко Інна	152
Серицька Любов	153
Хіменко Даніїл	155
Чала Ярослава	156
Шевченко Олена	157
Ярова Катерина	159

Слобожанські перлини

*Альманах
дитячої
літературної
творчості
Випуск 22*

Відповідальна за випуск: *Клімова С.В.*

Комп'ютерна верстка та оригінал-макет:
Семисошенко С.В.

Дизайн: *Семисошенко С.В.*

Підписано до друку: 27.11.2023 р.

Електронне видання

Харківська академія неперервної освіти
61057, м. Харків, вул. Пушкінська, 24